

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

**OKULLARDA ÖĞRENCİLER ARASINDA YAŞANAN KÜLTÜRLERARASI
ÇATIŞMALARA İLİŞKİN OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ**

Ecem Nur EKE
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul- 2024

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

**OKULLARDA ÖĞRENCİLER ARASINDA YAŞANAN KÜLTÜRLERARASI
ÇATIŞMALARA İLİŞKİN OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ**

Ecem Nur EKE
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. A. Faruk LEVENT

İstanbul- 2024

Tüm kullanım hakları

M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.

© 2024

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

26/01/2024

Ecem Nur EKE

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Ecem Nur EKE

EĞİTİM- ÖĞRETİM

2003-2011 İstanbul Nişancı Mehmet Paşa İlkokulu-Ortaokulu

2011-2015 İstanbul Sâmiha Ayverdi Anadolu Lisesi

2015-2019 İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümü

2020- Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans Programı'na giriş

İŞ DENEYİMİ

2019-2020 MEB İstanbul Hattat Rakım Ortaokulu Matematik Öğretmenliği

2020 Halen MEB İstanbul Ahmet Vefikpaşa Ortaokulu Matematik Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecinde bana vakit ayıran, beni yönlendiren, tecrübelerini benimle paylaşan tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Ahmet Faruk Levent' e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her döneminde olduğu gibi tezimi bitirmem konusunda bana destek veren, eğitim öğretim hayatım boyunca her türlü fedakarlığı yapan annem Ayşe Eke'ye, babam Yıldırım Eke'ye, kardeşim İrem Eke'ye ve tez yazma sürecim boyunca desteğini ve sevgisini her an hissettiren nişanlım Sinan Engin'e çok teşekkür ederim.

Çalışmama katkı sağlamak amacıyla, beni kırmayıp görüşmeye katılan ve görüşme sorularıma sabırla cevap veren tüm öğretmen ve okul yöneticisi arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ecem Nur EKE

İstanbul, Ocak 2024

ÖNSÖZ

Bu araştırma ile kültürel farklılıkların yoğun olduğu okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin kültürlerarası çatışmaları nasıl tanımladıklarına ve bu çatışmaları nasıl yönetebileceklerine ilişkin görüşlerini saptamayı hedefledim. Kültürel farklılıkların yoğun olduğu bir bölgede ve okulda görev yapan bir öğretmen olarak, kültürel farklılıklara olan ilgim doğrultusunda ve yapmış olduğum literatür taraması sonucunda bulduğum kültürlerarası çatışmalar konusunda, öğretmenlerin ve yöneticilerin yetersiz kalmaları ve eğitim yönetimi alanında kültürlerarası çatışmalar konusunda yeterli araştırmanın yapılmadığını düşünmekteyim. Tez konumu seçerken, ülkemizde bulunan kültürler arası farklılıkların, okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmalara yönelik yansımalarını eğitim yönetimi açısından incelemeyi amaçladım.

Okullarda kültürlerarası çatışmaların yönetilmesine katkı sağlayacak hem okullarda hem de günlük hayatta kültürel farklılıklara hoşgörölü ve saygılı bireyler yetiştirmemiz hususunda öğretmen ve yöneticilere fikirler verecek bir çalışma olmasını umut etmekteyim.

ÖZET

Kültürlerarası çatışma, modern dünyada etkileşime giren tüm toplumların yaşadığı sosyal bir meseledir. Ulaşım ve iletişim olanaklarının artmasıyla birlikte insanların farklı kültürleri deneyimleme olanakları artmıştır. Geçmişe kıyasla günümüzde, farklı kültürlerden insanlar çok kolay şekilde bir araya gelebilmekte, ortak bir yaşam alanı içerisinde çeşitli faaliyetler yapabilmektedirler. Kültürlerarası etkileşimi eğitimden sağlığa yaşamın her alanında görmek mümkündür.

Bu araştırmanın amacı, okullarda öğrenciler arasında yaşanan kültürlerarası çatışmalara ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ile yürütülmüştür. Çalışma grubu için; kültürel farklılıkların yoğun olduğu düşünülen İstanbul ilinin Zeytinburnu ilçesinde görev yapan 10 öğretmen ve 10 okul yöneticisi amaçlı örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Katılımcılara demografik özelliklerin sorulduğu form doldurtulmuştur ve araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formundaki açık uçlu sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcıların izinleri dahilinde ses kaydı alınmış ve notlar tutulmuştur. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak kodlar ve temalar oluşturulmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre; çokkültürlü okullarda eğitim gören öğrencilerin farklı kültürleri tanıdığına, öğrenciler arasında kültürleşme gerçekleşerek öğrencilerin farklı kültürlerle karşı hoşgörü ve empati duygusunu geliştirdiği belirlenmiştir. Katılımcılar, kültürel farklılıkların yoğun olduğu okullarda öğrenciler arasında gruplaşmaların yaşandığını ifade etmiştir. Yaşanan gruplaşmalar sebebiyle fiziksel ve psikolojik şiddetin artmasının öğretmen ve okul yöneticilerinin iş yükünü arttırdığı belirlenmiştir. Katılımcıların, ailelerin diğer kültürlerle karşı tutumlarının olumsuz olması, okullarda yeterli oryantasyon çalışmalarının yapılmaması, iletişim dilinin ve ortak yaşanmışlıkların farklı olması sebebiyle kültürlerarası çatışmaların yaşandığını düşündükleri görülmektedir. Katılımcılar, kültürel çatışmaların akran zorbalığına neden olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılar, kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz etkisinin, olumlu etkisinden daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Kültürlerarası çatışmaların, sınıf içinde istenmeyen bir atmosfer oluşturarak öğrencinin derse ve öğretmene karşı olumsuz tutum geliştirmesine neden olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler ve okul yöneticileri, yaşanan kültürlerarası

atışmaları ğrencileri dinleyerek, öğrenciler arasında arabuluculuk yaparak, öğrencileri ortak etkinliklere dahil ederek çözdüklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin çatışma yönetimi becerisi eğitimi almadıkları, çatışmaları yönetirken mesleki tecrübelerinden faydalandıkları belirlenmiştir. Katılımcılar, öğretmen ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları etkili biçimde yönetmek amacıyla okul içerisinde ortak bir anlayış geliştirilmesi, okul ve aile iş birliğinin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Son olarak katılımcılar, il/ilçe merkez karar alıcı örgütlerin, kültürlerarası çatışmaları önlemeye yönelik okullarda oryantasyon çalışmalarının artırılması, yabancı öğrencilere yönelik dil kurslarının açılması, öğretmenlere ve okul yöneticilerine yönelik hizmet içi çalışmaların artırılmasını önerdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Kültür, Kültürlerarası atışma.

ABSTRACT

Intercultural conflict is a social issue experienced by all societies interacting in the modern world. With the increase in transportation and communication opportunities, people's opportunities to experience different cultures have increased. Compared to the past, today, people from different cultures can come together more easily and carry out various activities in a common living space. It is possible to see intercultural interaction in every aspect of life, from education to health.

The purpose of this research is to examine the opinions of teachers and school administrators regarding intercultural conflicts between students in schools. The research was conducted with the case study design, one of the qualitative research methods. For the working group; 10 teachers and 10 school administrators working in the Zeytinburnu district of Istanbul, where cultural differences are thought to be intense, were selected by purposeful sampling method. Participants filled out a form asking about demographic characteristics, and open-ended questions in the semi-structured interview form developed by the researcher by taking expert opinion were asked to the participants. Voice recordings were made and notes were taken with the permission of the participants. The data obtained as a result of the interviews were subjected to content analysis and codes and themes were created.

According to the findings of the research; It has been determined that students studying in multicultural schools get to know different cultures, acculturation occurs among students and students develop a sense of tolerance and empathy towards different cultures. Participants stated that groupings occur among students in schools where cultural differences are intense. It has been determined that the increase in physical and psychological violence due to groupings increases the workload of teachers and school administrators. It is seen that the participants think that intercultural conflicts occur due to the negative attitudes of families towards other cultures, the lack of adequate orientation studies in schools, and the difference in the language of communication and common experiences. Participants stated that cultural conflicts caused peer bullying. Participants stated that the negative effects of intercultural conflicts on the classroom environment are greater than their positive effects. It has been determined that intercultural conflicts create an undesirable atmosphere in the classroom, causing students to develop negative attitudes towards the course and the teacher. Teachers and school administrators stated that they resolved intercultural conflicts by

listening to students, mediating between students, and involving students in joint activities. It was determined that teachers and school administrators did not receive training in conflict management skills and that they benefit from their professional experience while managing conflicts. Participants stated that teachers and school administrators should develop a common understanding within the school and increase school and family cooperation in order to effectively manage intercultural conflicts. Finally, it was determined that the participants suggested that provincial/district central decision-making organizations should increase orientation studies in schools to prevent intercultural conflicts, open language courses for foreign students, and increase in-service studies for teachers and school administrators.

Key Words: Conflict, Culture, Intercultural Conflict.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANI.....	iii
ÖZGEÇMİŞ	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖNSÖZ.....	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ	xvi
TABLolar LİSTESİ	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xix
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	4
1.6. Tanımlar.....	5
BÖLÜM II: ALANYAZIN.....	6
2.1. Kültür.....	6
2.1.1. Kültürel Farklılıklar	9
2.1.2. Kültürel Boyutlar.....	13
2.1.3. Çok Kültürlülük.....	17
2.1.3.1. Çok Kültürlü Eğitim	19
2.1.3.2.Çok Kültürlü Eğitimin Tarihi	19
2.1.3.3. Çok Kültürlü Eğitimin Amaçları	19

2.1.3.4. Çok Kültürlü Eğitim'in Özellikleri	21
2.1.4. Kültürlerarasılık	22
2.1.4.1.Kültürlerarası Eğitim	23
2.1.4.1.1. Kültürlerarası Eğitim Yaklaşımları	24
2.1.4.1.2. Kültürlerarası Eğitimin Amaçları	25
2.2.Çatışma	25
2.2.1. Yönetim Teorileri Açısından Çatışma.....	27
2.2.2. Çatışma Türleri.....	28
2.2.3. Çatışmaya Gösterilen Tepkiler.....	30
2.2.4. Çatışma Çözme	33
2.2.5. Çatışma Yönetimi.....	34
2.2.6. Okullarda Çatışma.....	36
2.3.Kültürlerarası Çatışma	37
2.3.1.Kültürlerarası Çatışma Tanımı ve Kapsamı	38
2.3.2.Kültür – Kimlik ve Çatışma	40
2.3.3.Kültürlerarası İletişim Sürecinde Çatışma.....	41
2.3.4.Kültürlerarası Çatışmanın Nedenleri.....	42
2.3.4.1.Kültürlerarası İletişim Engelleri	43
2.3.4.1.1.Kültürel Farklılıklar	43
2.3.4.1.2.Etnosentrizm.....	44
2.3.4.1.3.Stereotipler ve Önyargılar	45
2.3.4.1.4.Düşmanlık.....	45
2.3.4.1.5.Dil ve Sözsüz İletişim.....	46
2.3.4.2.Kültürlerarası Yetersizlik	47
2.3.4.3.Diğer Nedenler	47
2.3.5.Okullarda Kültürlerarası Çatışma.....	48

2.3.6.Kültürlerarası Çatışma Çözümü	50
2.3.6.1.Bilgilenme ve Bilinçlendirme.....	51
2.3.6.2. Farkındalık Yaratma	52
2.3.6.3.Yapıcı Çatışma Becerileri Kazandırma	53
2.3.6.4.Kültürel Bakış Açısını Değiştirme	54
2.3.6.5.Kültürlerarası Çatışma Yönetimi Stillerini Kullanma	55
2.4.Konuya İlişkin Araştırmalar	56
2.4.1.Yurt İçi Araştırmaları	56
2.4.2.Yurt Dışı Araştırmaları	58
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	68
3.1.Araştırma Deseni	68
3.2.Çalışma Grubu	69
3.3.Verİ Toplama Araçları	70
3.4.Verilerin Analizi	71
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	72
4.1.Okullardaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri.....	73
4.2. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumlu Etkilerine İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	75
4.3. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumsuz Etkilerine İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	80
4.4.Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Kaynaklarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri.....	87
4.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri.....	95
4.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri.....	100

4.7.Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri.....	105
4.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri.....	109
4.9. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda veya Sınıflarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaları Nasıl Yönettiğine İlişkin Görüşleri	113
4.10. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Kültürlerarası Çatışmaları Yönetmeye Yönelik Kendilerini Yeterli Hissetmelerine İlişkin Görüşleri	118
4.11. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Öğretmenlere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri	121
4.12. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Yöneticilere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri.....	125
4.13. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin İlçe/İl/Merkez (Karar Alıcılara) Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri.....	128
BÖLÜM V: TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	134
5.1. Tartışma.....	134
5.1.1.Okullardaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarına İlişkin Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Tartışma.....	134
5.1.2.Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumlu Etkisine İlişkin Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Tartışma.....	137
5.1.3. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumsuz Etkisine İlişkin Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Tartışma	139
5.1.4. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Kaynaklarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma	142
5.1.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma	143
5.1.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma	145

5.1.7. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma	147
5.1.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma	148
5.1.9. Öğretmen ve Yöneticilerin Okullarda veya Sınıflarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaları Nasıl Yönettiğine İlişkin Görüşlerine İlişkin Tartışma.....	149
5.2. Öneriler	156
5.2.1 Uygulamacılara Yönelik Öneriler	156
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	158
KAYNAKÇA.....	159
EKLER.....	171
EK-1: GÖRÜŞME SORULARI	171

KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ

- UDHR** :Universal Declaration of Human Rights (İnsan Hakları Evrensel Bildirisi)
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- UNESCO** :United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1.Kültürleri Etkileyen Faktörler	8
Tablo 2.2. Güç Mesafesi.....	14
Tablo 2.3. Bireyselci/Kolektivist (Ortaklaşa Yaşamcı) Yapı	14
Tablo 2.4. Belirsizlikten Kaçınma	15
Tablo 2.5. Maskülen/Feminen Toplum	16
Tablo 2.6. Uzun Vadeli / Kısa Vadeli Oryantasyon	16
Tablo 2.7. Serbestliğe Karşı Sınırlama	17
Tablo 2.8. Çatışma Yönetim Stratejileri Modeli	31
Tablo 3.1. Katılımcı Listesi	69
Tablo 4.1. Ana Temalar	72
Tablo 4.2. Okullardaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	73
Tablo 4.3. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumlu Etkilerine Yönelik Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	75
Tablo 4.4. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumsuz Etkilerine Yönelik Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	80
Tablo 4.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Kaynaklarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	88
Tablo 4.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri	95
Tablo 4.7. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	100
Tablo 4.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	105
Tablo 4.9. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri	109

Tablo 4.10. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda veya Sınıflarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaları Nasıl Yönettiğine İlişkin Görüşleri.....	114
Tablo 4.11. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Kültürlerarası Çatışmaları Yönetmeye Yönelik Kendilerini Yeterli Hissetmelerine İlişkin Görüşleri.....	118
Tablo 4.12. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Öğretmenlere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri ...	121
Tablo 4.13. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Yöneticilere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri	125
Tablo 4.14. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin İlçe/İl/Merkez (Karar Alıcılara) Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri	129

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Soğan Halkası Modeli.....	12
Şekil 2. Çatışma Yönetimi Stilleri.....	56

BÖLÜM I: GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlara yer verilmiştir.

Kültür; etnik, dini ve sosyal grupların nesilden nesile değiştirmeden aktardığı geleneksel inançları ve değerleridir (Guiso, Sapienza ve Zingales, 2006). Bir grubun davranışları, değerleri ve tutumları kültürü oluşturur (Erdem ve Akman, 2002). Kültür, toplumların inanış ve davranış biçimleridir.

Farklı dinlerin, dillerin, etnik kökenlerin bir arada yaşaması toplumun çok kültürlü olduğunu göstergesidir. Farklı sebeplerle yaşanan göçler sonucunda bir arada yaşamak durumunda kalan farklı kültürlere ait kişilerin oluşturduğu çok kültürlü topluluklar dünyanın pek çok bölgesinde görülmektedir (Temel, 2008). Türkiye de tarih boyunca çeşitli sebeplerle göçler almış ve içerisinde farklı birçok kültürü bir arada barındırmaktadır.

Farklı kültürlerin birlikte var olduğu çok kültürlü demokratik devletlerde farklılıklar, dengeli bir biçimde ve birlikte varlığını sürdürmelidir (Yazıcı, Başol ve Toprak, 2009). Farklı kültürlerden bireylerin bir arada yaşarken, kültürel farklılıklarının bilincinde ve saygılı olması kültürel çatışmaların yaşanmaması açısından önem arz etmektedir. Her toplumun farklılıklara verdiği tepkiler değişken olabilir. Tüm toplumların aynı olmasını bekleyemeyeceğimiz gibi tüm farklılıkların koşulsuz kabulünü beklememiz de gerçekçi değildir. Fakat kültür farklılıklarının toplumlar tarafından saygı ile korunması zorunluluktur (Öksüz ve Güven, 2012). Kültür farklılıkları toplumlar tarafından saygı ile korunmadıkça, olumsuzluk ve çatışmaların yaşanılması kaçınılmaz olacaktır.

Farklı kültürlerden gelen ve bir arada yaşayan toplumlar devletlerin sağladığı ortak hizmetlerden birlikte faydalanmaktadır. UDHR' ye göre temel bir insan hakkı olan eğitim hakkı; bireylerin ayırım yapılmaksızın eğitim hakkından faydalanabilmesi olarak tanımlanmıştır. Yaşanan göçler nedeniyle farklı din, dil, cinsiyet ve etnik kökene sahip insanların bir arada eğitim görmesi çok kültürlü eğitim kavramını beraberinde getirmiştir (Cırık, 2008). Okullar farklı kültürlerin bir arada bulunduğu ilk sosyal ortamlardan biridir (Dilmen ve Öğüt, 2010).

Kültürel farklılıkların yoğun olduğu örgütlerde farklılıkların benimsenmesi örgüt üyeleri tarafından zor ve zaman alıcı olabilmektedir. Bireylerin kültürel farklılıklara saygı ve hoş görüşle yaklaşmadığı örgütlerde sık sık kültürel çatışmalar yaşanmaktadır. Kültürel farklılıklardan kaynaklanan ve kültürel çatışmalar olarak adlandırılan çatışmalar birbiriyle uyum sağlamayan ilgileri, bakış açıları, farklı geçmiş ve amaçları olan gruplar arasındaki şiddetli görüş ayrılıklarıdır (Ting, Tomey vd, 2000). Okul örgütlerinde insan ilişkileri bürokratik kurallardan ziyade ortak değerler etrafında gelişir. Çünkü okullar, değerler üreten, belirli değerleri gerçekleştirmeye çalışan örgütlerdir bu nedenle okullarda farklı kültür ve değerlerin bulunması ve birbiriyle çatışması okul örgütünün bir özelliğidir (Şişman, 2002).

Tüm bu sebeplerden, kültürel farklılıkların yoğun olduğu okullarda kültürlerarası çatışmaları en yakından gözleme fırsatını bulan öğretmen ve yöneticilerin görüşlerinin alınması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmanın hem eğitim bilimleri hem de yönetim alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1.Problem Durumu

Bu araştırmanın ana problemi okullarda öğrenciler arasında yaşanan kültürlerarası çatışmalara ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesidir. Bu ana problem doğrultusunda cevapları aranacak alt problemler ise, İstanbul’da resmi okullarda görev yapan, ortaokul öğretmenlerinin ve yöneticilerinin;

- Kültürlerarası eğitim,
- Kültürel farklılığın boyutu,
- Kültürlerarası çatışmaların kaynakları,
- Kültürlerarası çatışmaların sınıf içi etkisi ve yönetimi,
- Kültürlerarası çatışmaların okul içindeki etkisi ve yönetimi,
- Kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu ve olumsuz etkileri,
- Kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu ve olumsuz etkileri,
- Öğretmen ve yöneticilerin kültürlerarası çatışmaları çözüm yöntemleri,
- Öğretmen ve yöneticilerin kültürlerarası çatışmaları yönetmeye dair bireysel yeterlilik düzeyleri,
- Kültürlerarası çatışmaları çözmek için öğretmenlere/yöneticilere/il-ilçe-merkez örgüte dair önerileri hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, okullarda öğrenciler arasında yaşanan kültürlerarası çatışmalara ilişkin okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri incelenerek şu sorulara cevaplar aranmıştır;

- Öğretmen ve okul yöneticilerinin okullarındaki kültürel farklılığın boyutu hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin okullarında farklı kültürden öğrencilerin bulunmasının etkilerine dair görüşleri nelerdir?
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin yaşanan kültürlerarası çatışmaların kaynaklarına dair görüşleri nelerdir?
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin okulda yaşanan kültürlerarası çatışmaların etkilerine dair görüşleri nelerdir?
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin sınıf ortamında yaşanan kültürlerarası çatışmaların etkilerine dair görüşleri nelerdir?
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin okulda veya sınıfta yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye dair görüşleri nelerdir?
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye dair bireysel yeterlilikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere/yöneticilere/il-ilçe-merkez örgüte dair önerileri nelerdir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Küreselleşen dünyada tek tip insan ve tek tip kültür gibi devlet yönetim politikalarının yerine eşitlik, adalet, demokratik ve çoğulculuğu destekleyen çokkültürlü yönetim politikaları yerine bırakmıştır. Farklı etnik kökenlerden, ırklardan, dini inanışlardan, sosyo-kültürel yapılardan, ana dillerden ve farklı yaşayışlardan gelen insanların birlikte barış ve huzur içinde yaşamasının önemini vurgulayan modern yönetim anlayışları benimsenmeye başlamıştır (Arslan,2014). Modernleşen yönetim anlayışları ile eğitim alanına da çokkültürlü eğitim kavramı da eğitim bilimleri literatürüne girmiştir. Amerika ve Avrupa başta olmak üzere; kültürlerarası, çoğulcu ve çokkültürlü eğitime gerekli önemi veren ülkeler, kültürlerarası eğitimin önemini, gerekliliğini ve nasıl uygulanacağı, kültürlerarası okul ve

sınıfların yönetimi gibi konularında pek çok araştırmalar yapılmaktadır (Kılıçoğlu, 2015). Eğitim kurumlarında demokratik ve eşitlikçi bir ortam yaratmaya yönelik en önemli adımlardan biri kültürel farklılıklara hoşgörüyle yaklaşan ve meydana gelen kültürlerarası çatışmaları etkili bir biçimde yönetebilme becerisine sahip olan eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin yer alması sağlanmalıdır.

Alanda gerekli literatür taraması yapıldığında; çok kültürlü eğitim, kültürlerarası eğitim konularında nicel ve nitel yöntemle yazılmış yüksek lisans tezleri, doktora tezleri ve makaleler olmasına karşın, kültürlerarası çatışma, okullarda öğrenciler arasında yaşanan kültürlerarası çatışmalara yönelik bir çalışmaya ulaşılmamıştır. Bu çalışma, kültür ve çatışma konularını bir arada inceleyerek, nitel yöntemle öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşlerini derinlemesine analiz etme imkânı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın, öğrenciler arasında yaşanan kültürlerarası çatışmaları azaltmasına yönelik önleyici uygulamaların paylaşılması açısından ve kültürlerarası farklılıkların yoğun olduğu bölgelerde görev yapan öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin, kültürlerarası çatışmaları etkili bir biçimde yönetmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. İstanbul ili Zeytinburnu ilçesinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaokullarda görev yapan 10 öğretmen ve 10 okul yöneticisi ile sınırlıdır.
2. Araştırma için belirlenen yarı yapılandırılmış görüşme sorularına, örneklem dahilinde yer alan öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin vermiş oldukları cevaplarla sınırlıdır.
3. Zaman olarak, 2023-2024 eğitim öğretim yılıyla sınırlıdır.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir;

1. Öğretmenler ve okul yöneticileri görüşme sorularına doğru ve samimi olarak yanıt verdikleri varsayılmaktadır.

2. Okullarda öğrenciler arasında yaşanan kültürlerarası çatışmalara ilişkin okul yöneticileri ve öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik ölçeğin, araştırmanın katılımcılarının görüşlerini ortaya koyacak düzeyde olduğu varsayılmaktadır.
3. Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin araştırma grubunu yeterli düzeyde temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.6.Tanımlar

Kültür: Ziya Gökalp (1994) kültürü; toplum içerisinde bulunan fertleri birbirine bağlayan, bu fertler arasında dayanışma meydana gelmesini sağlayan kurumlar ve milletin dini, ahlaki, hukuki, estetik, lisani, iktisadi ve fenni hayatlarının tümünü etkileyen bir bütün olarak tanımlamıştır.

Kültürel Farklılık: Balı (2001) kültürel farklılığı; insana ve cinsiyete ilişkin değer yargılarının, yeme- içme, giyim, barınma alışkanlıklarının, insanlar ve toplumlar arasındaki ilişki biçimlerinin, özel ve kamusal alanlardaki tavır ve davranış biçimlerinin farklı insan toplumları arasında farklı olması kültürel farklılık olarak tanımlanır.

Kültürlerarasılık: Kültürlerarasılık, kültürlerin iletişim ve etkileşimi ön plana çıkardığı, kültürlerin yaşadığı devleti benimsemesi ve kendini ait hissetmesini içeren, öteki kavramını yok etmeye çalışan, kültürlerin diğer kültürler arasında bağ kurmasını gerektiren bir felsefedir (Keval, 2014).

Kültürlerarası Eğitim: Oğuzkan'a (1993) göre kültürlerarası eğitim; kültürel açıdan var olan ya da var olabilecek gerginlikleri, önyargıları azaltmak, aynı ülkede bir arada yaşayan farklı insan toplumlarının ortak yaşama dahil olmaları amacıyla düzenlenmiş eğitim biçimidir.

Çatışma: Kişilerin farklı özellikleri, beklentileri, amaçları ve iletişim şekilleri gibi nedenlerden dolayı meydana gelen sosyal ve etkileşimci bir olgudur. Çatışmalar insanlar arasındaki farklılıklar ve uyumsuzlıklardan dolayı meydana gelir (Avruch, 2004).

Kültürlerarası Çatışma: Kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmalar, farklı bakış açıları, farklı ilgiler, farklı geçmiş ve farklı amaçları olan toplumların yaşadıkları görüş ayrılıklarıdır (Ting-Tomey vd., 2000).

BÖLÜM II: ALANYAZIN

Bu bölümde çalışmanın temel konusu çerçevesinde “kültür”, “çatışma” ve “kültürlerarası çatışma” gibi üç anahtar kavram incelenmiştir. Bu kavramlar doğrultusunda kültürel farklılıklar, kültürel farklılıkların boyutları, çok kültürlülük, çok kültürlü eğitim, çok kültürlü eğitimin tarihi, kültürlerarasılık, kültürlerarası eğitim, kültürlerarası eğitim yaklaşımları, çatışma, çatışma türleri, çatışma çözme, çatışma yönetimi, okullarda çatışma, kültürlerarası çatışma, kültürlerarası iletişim ve okullarda kültürlerarası çatışma olmak üzere çeşitli başlıklar altında incelenmiştir.

2.1. Kültür

Kültür; kullanıldığı bağlama göre farklı şekilde tanımlanabilen, çok boyutlu yapıya sahip, tanımlanması zor bir kavramdır. Kültür, farklı bilim dallarının kapsamında yer alır ve kültür kavramının farklı tanımları vardır. Tüm bilim dallarını ortak olarak tanımlayacak bir kültür tanımı bulunmaması nedeniyle her bilim dalı, kültür kavramını kendi sınırları içinde farklı biçimlerde tanımlamıştır. Günlük konuşma dilinde kültür sözcüğü sıklıkla kullanılsa da kattığı anlam kullanılmış olan bağlama göre değişiklik göstermektedir (Kartarı, 2022). Kültür kavramının etimolojik kökeni incelendiğinde bu kavram ilk kez tarımsal faaliyetleri tanımlamak amacıyla kullanılan, Latince “*Colera*” kökünden türemiş olan “*Cultura*” kelimesinin ekin, işlemek, ekip biçmek anlamlarında kullanıldığı ifade edilmektedir (Doğan, 2007).

Kültür kavramının, literatürde insanın eğitilmesi anlamını karşılayacak biçimde ilk kez kullanımına ilişkin farklı tanımları bulunmaktadır. Kültür kavramının ilk kez “*cultura animi*” insan nefsinin terbiye edilmesi, insan davranışlarının biçimlendirilmesi anlamında Romalı filozof Cicero ve şair Horatius tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Güvenç (2002) ise kültür kavramının eğitim anlamında ilk kez Voltaire tarafından insan zekasının oluşumu ve gelişimi anlamında kullanıldığını ve Almancaya “*cultur*” olarak geçerek sözlükte yer aldığını ifade etmiştir.

TDK’de yer alan kültür tanımları incelendiğinde sözlük içerisindeki en genel tanıma göre kültür, tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan maddi ve manevi değerler ile bu değerleri yaratmada ve sonraki nesillere aktarmada kullanılan, egemenliğin ölçüsü olan araçların tümü olarak ifade edilmektedir. Sözlükte yer alan diğer bir tanıma göre kültür,

bir topluma veya halka ait düşünce ve sanat eserleri bütünü olarak belirtilmiş, diğer bir tanımda ise, tüm muhakeme ve eleştiri yeteneklerinin öğrenme ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan türü olarak tanımlanmıştır.

UNESCO'ya göre kültür, bir toplumun veya toplum içerisinde yer alan grupları maddi, manevi, zihinsel, duygusal özelliklerinden oluşan bir bütün olarak değerlendirmiştir (UNESCO, 1982).

Ziya Gökalp, kültür kelimesinin Fransızcadan dilimize geçtiğini ifade ederek bu kelimenin “hars” ve “tezhip” anlamlarını karşıladığını belirtmiştir. Kültür kelimesi hars anlamıyla o toplumun günlük yaşantısı içerisinde var olan yaşam biçimlerine anlam katan yönünü vurguladığını, tezhip anlamıyla ise milletler arası olguları vurguladığını dile getirmiştir (Doğan, 2018).

Parekh'e (2004) göre kültür insanların dünyayı anlamlandırmaya ve yaşamlarını inşa etmeye çalıştığı inanç ve eylemleridir. Kültür, toplulukların kolektif inançları, yaşanmışlıkları ve değerleri ile ortaya konan, bu ortak yaşanmışlıklarla bir araya gelen gruplardır (Brislin, 1981; akt. Kartarı, 2022). Kültür, insanın doğumundan ölümüne dek yaşadıkları olaylar karşısında sergilediği davranışlar, değer yargıları ve ilişkilerinin tümüdür (Balı, 2001). Kültür öğrenilen, farklılaşabilen, devamlılığı olan, simgelere dayanan kurallar, inançlar ve değerler bütünüdür (Zorel, 2014). Kültür toplumun sahip olduğu maddi manevi değerlerin tümüdür. Topluma ait bilgiler, ilgiler, alışkanlıklar, değer yargıları, tutum, zihniyet ve tüm davranış biçimleri kültürü oluşturur (Arslantürk ve Amman, 2000).

Erdoğan (1983), bir kültürün oluşabilmesi için bir grup insanın belli amaçlar doğrultusunda bir araya gelmesi ve bir topluluk oluşturması gerektiğini ifade etmiştir. Sayısına bakmaksızın oluşan her topluluk bir kültürü oluşturur. Bu kültürleri etkileyen aynı zamanda kültürleri birbirlerinden ayıran faktörler vardır. Kültürü etkileyen faktörler Tablo2.1'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1.Kültürleri Etkileyen Faktörler

Ahlak	Dil	Eğitim	Kozmoloji
Görgü	Hukuk	Ortak Çalışma	Oyunlar
Aile	Ceza Kanunları	Ticaret	Folklor
Bayramlar ve Kutlamalar	Miras Kanunları	Temizlik Eğitimi	Sanat
Cenaze Töreni	Kamu Organizasyonu	Yemek	Ziyaret
Dini Yasaklar	Takvim	Keşif	Yemek Vakti
İbadetler	İş Bölümü	Yaş Derecesi	Rakamlar
Rüya Tabirleri	Statü Farkları	Spor	Maddi Mücevherler
Batıl İnançlar	Nüfus Politikaları	Dans	Müzik

Kaynak: T. Asunakutlu-B. Safran, “Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan Çatışmalara Yönelik Bir Araştırma: Marmaris Turizm Sektörü Örneği”, Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ), Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (SBED), C.6, S.1, İzmir, 2004, s. 35.

Şahin (2010) kültürün tanımlanabilmesi için şu özelliklerden bahsedilmesinin önemini vurgulamıştır:

- Kültürü öğrenilmiş davranışlar oluşturur.
- Kültür, toplumun üyeleriyle paylaşılmalıdır.
- Kültürel değerler, gelişen ve değişen çağın ihtiyaçlarına göre değişkenlik gösterebilir.
- Kültür, ihtiyaçlara karşılık verir.
- Kültür, belli bir tarihi geçmişi ve devamlıdır.
- Kültür, bütünleştiricidir.

Antropolojik olarak ise kültür kavramını ilk kez Tylor tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “Kültür, bir toplumun üyesi olarak insanın öğrendiği bilgi, sanat, yetenek, beceri, gelenek ve göreneklerini kapsayan karmaşık bir bütündür (Şimşek, 2004)). Kültür bilişsel bir sistemdir. Kültür, bireyin olaylar hakkında ne hissettiğine, yaşananlarla ilgili vereceği kararlara yön veren olgulardır (Goodenough, 1962; akt. Kartarı, 2022). Kültür;

içerisinde toplumların değer yargılarını, inançlarını, geleneklerini, düşünce yapılarını barındıran toplum üyelerine sosyal, bilişsel ve davranışsal anlamda yön veren bir öğedir (Gay, 2014). Kültür insanın tüm yaşamını etkiler, insanın kişiliği, duygu ve düşüncelerini ifade şekli, düşünce tarzı, problemler karşısında nasıl bir yol izlediği kısacası insanın tüm kişiliği kültürle ilgilidir (Hall, 1976). Kültürün bu yönüyle, toplumlar ve bireyler arasındaki ilişkilerde kilit niteliğinde olduğu söylenebilir; çünkü farklı kültürlerle ait bireylerin aynı olaylara bakış açıları ve bu olaylara karşı verdikleri tepkiler değişkenlik gösterebilmektedir.

İnsan ilişkilerimize, düşünce ve davranış biçimimize doğrudan yön veren kültür kavramı sosyal ve kültürel temeller üzerine kurulu olan eğitim kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Gay (1994) kültür kavramının eğitimin kalbinde yer alan bir kavram olduğunu belirtmiştir. Kültür, toplumsal yaşamın eğitim ise kültürün bir ürünüdür. Toplumlar kendi kültürel sistemlerini var etmek ve korumak amacıyla eğitim sistemlerini kültürel öğelere dayandırır. Bu nedenle kültür ve eğitim arasında hem doğrudan hem dolaylı, sürekli bir etkileşim olduğu söylenebilir (Aydın, 2014). Eğitim ortamlarındaki tüm etkinliklerin seçimi, uygulanması, kontrolü ve yönetimini kültür kavramının etkilediği söylenebilir (Gay, 2014). Bu yorumlara dayanarak, eğitim ve kültürün birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen kavramlar olduğu söylenebilir.

2.1.1. Kültürel Farklılıklar

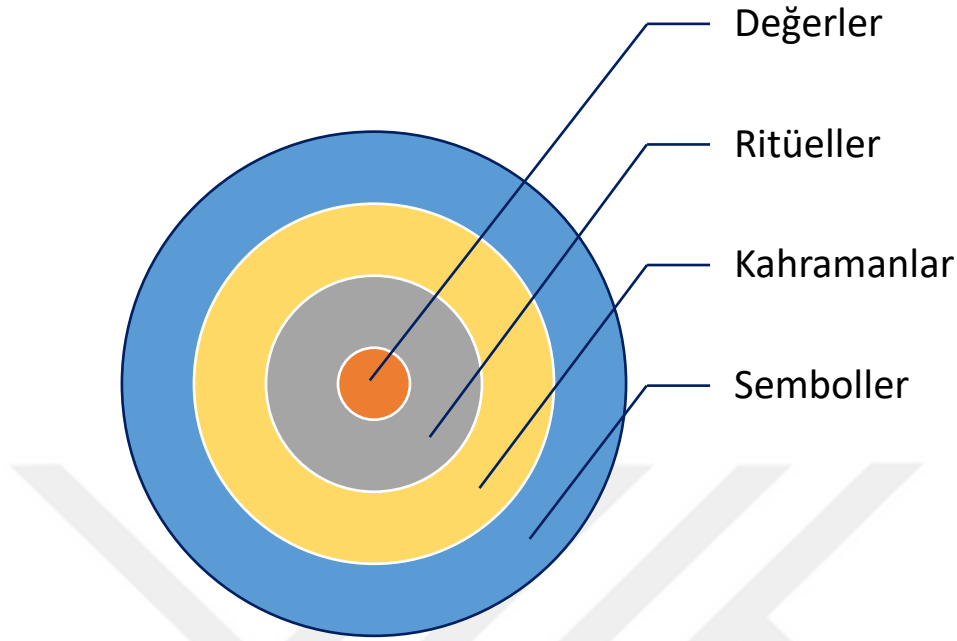
Farklılık, bir nesneyi, varlığı veya olguyu diğerlerinden ayrı kılan, kimliğe sahip olmasını sağlayan bir kavramdır (Asutay, 2007). TDK'ye göre farklılık doğal, toplumsal ve bilince dayanan olay ve olguları ötekilerden ayıran özellikler olarak tanımlanmıştır (2023: <https://sozluk.gov.tr/>). Farklılıklara neden olan değişkenlerin başında toplumların veya bireylerin duygu, düşünce ve davranışları arasındaki farklılıklar kültürlerden kaynaklanmaktadır; bilgiler ve değerler kültürden kültüre değişkenlik göstermektedir (Aydın, 2016). Tüm kültürler kendi değerlerini, normlarını kendisi belirler, idealler tasarlar ve bunları kurumlar içerisinde somutlaştırır, daha sonra da karşıtını belirleyerek kendi sınırlarını çizerler (Kartarı, 2022). Bireyler, içinde bulundukları kültürlerden etkilenecek farklı duygu, düşünce ve davranışlar kazanırlar (Çoban, Karaman ve Doğan, 2010). Kişilerin farklı duygu, düşünce ve davranışlar geliştirmelerinin kaynağı ait oldukları kültürler arasındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Çoban, Karaman ve Doğan, 2010).

Kültürü oluşturan faktörler bağlamında kültürel farklılıklar şu şekilde değerlendirilmektedir (Moran, Harris ve Moran, 2010):

- *Benlik Algısı ve Alanı:* Kültürlerden bazıları esnek iken bazıları kuralcıdır. Bazı kültürlerde bireyler öz kimlik beğenisini kaba davranışlarla sergilerken bazı kültürlerde ise mütevazı davranışlar gösterebilirler. Buna bağlı olarak kimlik algısı kültürel ortamlara göre değişkenlik gösterebilmektedir.
- *İletişim ve dil:* Sözlü veya sözsüz iletişim kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Örneğin bazı toplumlarda birden fazla konuşma dili veya aynı dile ait lehçe, ağız, jargon farklılıkları olabilmektedir. Ayrıca beden dili ile kullanılan ifadeler de farklı kültürlerde farklı anlamlar taşıyabilmektedir.
- *Kıyafet ve görünüş:* Kültürlerarasındaki giyim biçimleri, kıyafetlerde bulunan işlemeler ve motifler kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Örneğin Japonların giydikleri kimonolar, Afrikalıların kullandıkları başlıklar kültürlerarasındaki giyim farkına örnek olabilir.
- *Yemek ve Beslenme:* Kültürlerarasında hazırlanan ve sunulan yemek türleri farklılaştığı gibi hoşlanılan ve yasak olan yemekler de farklılaşabilir. Örneğin Amerikalıların en çok domuz eti tercih etmesi, Müslüman ve Yahudilerin domuz eti yememesi, Hinduların ise et yememesi kültürlerarası beslenme farkına örnek olabilmektedir.
- *Zaman ve Zaman Bilinci:* Bazı kültürler zaman anlayışı konusunda daha esnekken bazıları daha dakik ve kuralcıdır. Bazı kültürlere göre dakik olmanın belirleyicisi yaş ve statüdür. Örneğin toplantıya astların erken gelmesi beklenirken yöneticiler daha sonradan katılabilmektedir. Kültürlerarasında kullanılan takvim, saat türleri ve mevsim algıları da kültürel olarak farklılık gösterebilmektedir. Örneğin bazı kültürler dört mevsimi benimserken bazı kültürlerin mevsimleri yağmurlu ve kurak dönemler olarak sınıflandırmaktadır.
- *İlişkiler:* Bireyler ve toplumlar arası ilişkiler, yaş, cinsiyet, statü, akrabalık derecesi, güç, zenginlik ilişkileri kültürler tarafından belirlenir. Bu farklılıkların en belirgin örneği olarak aile yapıları arasındaki farklılıklar gösterilebilir. Bazı toplumlarda geniş aile yapısı görülürken bazı toplumlarda çekirdek aile yapısı hakimdir. Bazı toplumlarda anaerkil aile yapısı görülürken bazılarında ise ataerkil aile yapısı görülebilmektedir.

- *Değerler ve Normlar:* Kùltürler tarafından kabul görùlen davranışlar farklılık gösterebilir. Bu davranış biçimlerini belirleyen kùltürel değerler ve normlardır. İş, para, güvenlik, barınma, eğitim, yaşam biçimi gibi özellikler kùltürden kùltüre farklılık gösterebilir. Her kùltür kendi değer sistemine bağlı olarak kendi normlarını oluşturur ve düzenler. Bu normlar benimsenen kùltür içerisinde kabul görùlen iş ahlakı, kişilere verilen değer, dürüstlük gibi kavramlardan oluşur.
- *İnançlar ve Tutumlar:* Kişilerin inanç biçimlerindeki farklılıklar inandıkları doğa üstü olaylarla ve inanç pratikleriyle ortaya çıkmaktadır. Örneğin batı kùltürü Yahudi, Hristiyan ve İslam inançlarının geleneklerinden etkilenirken, doğu kùltüründe Budizm, Hinduizm ve Taoizm geleneklerinin etkisi gör÷lmektedir.
- *Zihinsel Gelişim ve Eylemler:* Amerikalı antropolog Edward Twitchell Hall insan zihninin kùltür ile içselleşmiş olduğunu ifade etmektedir. Kùltürlerin kendine özgü düşünme ve muhakeme etme biçimleri vardır. Bazı kùltürler somut bazıları ise soyut düşünme biçimlerine önem verirler. Örneğin Almanlar teknik konular üzerinde düşünmeye yönelirken, doğuda felsefi düşünceler ön plana çıkmaktadır.
- *Çalışma Alışkanlıkları ve Eylemler:* İş bölümleri, çalışma alışkanlıkları, teşvik ve promosyon biçimleri kùltürden kùltüre farklılık göstermektedir. Bazı kùltürler iş yaşamı içerisinde üretimdeki artış miktarını önemserken bazı kùltürler ise çalışanların iş içerisindeki performansını önemsemektedir.

Hofstede, kültürel farklılıkları açıklamak amacıyla *Soğan Halkası* adı verilen bir model geliştirmiştir.

Şekil 1. Soğan Halkası Modeli (Hofstede, 2001, s.11)

Şekil 1’de yer alan Soğan Halkası Model’inde kültürün en iç katmanında *değerler* katmanı yer almaktadır. Bireylerin, çocukluk döneminde öğrendikleri, ilk kültürel öğeler olarak nitelendirilen ve yetişkinlik dönemindeki davranışlarına da yön veren fakat farkında olmadıkları bilgilerdir. İkinci katmanda *gelenekler* katmanı yer almaktadır. Bu katmanda ise toplumsal devamlılık için zorunlu olan selamlaşma, dini törenler gibi eylemler yer almaktadır. Üçüncü katmanda yer alan *kahramanlar* katmanı, toplum tarafından sevilen, beğenilen, değer verilen karakterleri ifade etmektedir. Dördüncü ve en dış katmanda ise *semboller* katmanı yer almaktadır. Aynı kültüre ait bireyler arasında kullanılan sözcükler, jestler ve mimikler bu katmanda yer almaktadır. Soğan halkası modeline göre, en dış katmanda yer alan semboller diğer kültürler tarafından taklit edilebilen, değişime en açık olan tabakadır. Değişmesi ve fark edilmesi en zor olan tabaka ise en içte bulunan değerler tabakası olarak kabul edilmektedir (Hofstede, 2001).

Parekh (2002) gelişmiş toplumlarda en sık gözlemlenen kültürel farklılık çeşitleri şu şekilde ifade etmiştir:

- Kültürel farklılık çeşitlerinden ilki alt kültürel çeşitliliktir. Bu çeşitlilik türünde bazı alanlarda çoğunluğun benimsediği kültürel değerleri benimseyen, paylaşan bir grup

vardır. Ancak bu bireyler kendine özgü yaşam tercihlerinde de bulunurlar. Örneğin, cinsel yönelimleri farklı olanlar, farklı yaşam tarzını benimseyenler bu grup içerisinde yer alırlar. Alt kültürel çeşitliliğin amacı kültürü değiştirmek değil, var olan kültür içerisinde kendini yaygınlaştırmaktır.

- Kültürel farklılık çeşitlerinden diğeri görüngüsel çeşitliliktir. Görüngüsel çeşitlilikte egemen olan kültür reddedilir. Kendi değer yargıları, yaşam stilleri vardır. Kültürün nasıl şekil alması gerektiğine yönelik entelektüel fikir ve görüşleri vardır. Örneğin, feministler, dinciler, laikler, çevreciler bu grup içerisinde yer alırlar.
- Kültürel farklılık çeşitlerinden sonuncusu ise toplumsal çeşitliliktir. Toplumsal çeşitlilikte uzun bir ortak tarih veya değer sistemi mevcuttur. Bu ortak değer yargılarını devam ettirmekte kararlı olan topluluklardan oluşurlar. Örneğin, Yahudiler, Müslümanlar, Çingeneler gibi toplumlar, çeşitli cemaatler bu grup içerisinde yer alırlar.

Kültür ve kültürel farklılıklar bireylerin sosyal yaşam içerisindeki davranışlarına yön veren en önemli değişkenlerdendir. Ait oldukları kültürler bireylerin eğitim hayatındaki davranışlarını doğrudan etkilemektedir (Erden, 2017). Eğitim aracılığıyla, kültürel farklılıklara ilişkin olumlu ya da olumsuz duygular besleyen bireyler yetiştirilebilir. Eğitim sistemleri kültürel farklılıklarını bastırmak zorunda kalan bireyler yetiştirebileceği gibi bu farklılıkları özgürce yaşayabilen bireyler de var edebilir (Şahin, 2004). Çoğu toplumlar kültürel farklılıklara yönelik önyargılar besler, bu önyargılar kültürlerarası çatışmaları beraberinde getirir. Kültürlerarası çatışmaların çözümü kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası yeterlilik becerilerinin bireylere kazandırılmasıdır. Bu becerileri bireylere kazandırmanın en etkili yolu ise bireylere kültürlerarası duyarlılık, kültürel yeterlilik kavramlarını kazandırmak ve farklı kültürlerarası eğitim politikalarını önemsemektir (Metin ve Polat, 2012).

2.1.2. Kültürel Boyutlar

Farklı ülkelerdeki davranış biçimlerinin ve olaylara verilen tepkilerin farklı oluşu kültürel farklılıklarla açıklanabilir. Farklı ülkelerde yaşayan bireyler davranışlarının ve aldıkları tepkilerin sonucunda kendilerini tedirgin, yadırganmış ve dışlanmış hissedebilirler. Bu hisler aynı kültürün içinde bulunan ve farklı alt kültürlere sahip insanlar arasında da

yaşanabilir. Aynı ülkede yaşayıp farklı kültürlerle, farklı cinsiyetlere, farklı sosyal sınıflara, farklı dine, farklı dile mensup kişiler arasında yadırganmışlık ve dışlanmışlık hissi oluşabilir.

Hofstede (2010) farklı kültürlerle ait bireylerin farklı davranışlarını kültürel boyut teorisinde kültürün altı farklı boyutunu ele alarak açıklamıştır. Bu boyutlar şu şekildedir:

Güç mesafesi

Aynı toplum içerisinde farklı güç seviyelerindeki bireylerin aralarındaki farklılıkları ne kadar kabullendiklerini gösterir. Güç seviyeleri arasındaki mesafe fazla ise ast çalışanlar üst çalışanlarla mücadele içerisinde olmaz ve onlardan yönlendirme bekleyerek görevlerini yerine getirirler.

Tablo 2.2. Güç Mesafesi

Düşük Güç Mesafesi	Yüksek Güç Mesafesi
Eşitsizlikler minimum seviyededir	Eşitsizlikler kabullenilir
Hiyerarşi işleri kolaylaştırır	Hiyerarşi gerekliliktir
Üstlerle iletişim kolaydır	Üstlerle iletişim zordur
Tüm bireyler ortak haklara sahiptir	Güçlü olanlar ayrıcalıklıdır
Değişim doğal süreçlerle meydana gelir	Değişimler zorla meydana gelir
Çocuklar eşit bireyler olarak davranılır	Çocuklara itaat öğretilir

Kaynak: Hofstede, 2010.

Bireyselci/ Kolektivist (Ortaklaşa Yaşamcı) Yapı

Bireyselci bir toplumda bireyler kendi başına karar alma eğilimindedir ve ilgileri en çok kendileri ve yakın çevreleri üzerindedir. Kolektivist toplumlarda grup içi bağlar kuvvetlidir ve aile kavramı daha geniş kapsamlıdır.

Tablo 2.3. Bireyselci/Kolektivist (Ortaklaşa Yaşamcı) Yapı

Kolektivist Yapı	Bireyselcilik
Biz odaklıdır	Ben odaklıdır

İlişkiler işten daha önemlidir	Bireysel seçimler önemlidir
Grubun kararlar ve sorumluluklar yerine getirilmelidir	Bireyler kendi belirledikleri sorumlulukları yerine getirir
Grup içi uyuma önem verildiği için bireysel tartışmalardan uzak durulur	Bireyler düşüncelerini açıkça belirtir
İletişimde beden dili ve mimikler önemlidir	Sözlü iletişim ağırlıklıdır

Kaynak: Hofstede, 2010

Belirsizlikten Kaçınma

Bireylerin belirsiz durumlar karşısında nasıl tepkiler vereceklerini ifade eder. Belirsizlikten kaçınma isteğinin yüksek olduğu toplumlar risk almaktan kaçınırlar. Riskli durumlar karşısında bu toplumlar stresli ve tedirgin olurlar. Belirsizlikten kaçınma isteğinin düşük olduğu toplumlar ise belirsizliği olağan kabul eder ve belirsiz durumlarda daha esnek davranırlar.

Tablo 2.4. Belirsizlikten Kaçınma

Belirsizlikten Kaçınma Oranı Düşük	Belirsizlikten Kaçınma Oranı Yüksek
Belirsiz durumlarda düşük stres seviyesi	Belirsiz durumlarda yüksek stres seviyesi
Belirsizlikler olağandır	Belirsizlikler bir tehdittir ve yok edilmesi gerekir
Farklı görüşlere hoşgörülü davranılır	Topluluklarda fikir birliği olmalıdır
Risk almak olağandır	Hatalardan kaçınılmalıdır
Kurallar fazla gözetilmez	Kural ve kanunlar mutlaka olmalıdır

Kaynak: Hofstede, 2010

Maskülen/Feminen Toplum

Maskülen toplumlarda motivasyon bireylerin başarıları üzerine kurulu iken feminen toplumlarda motivasyon toplumdaki iyi insan ilişkileri ve bireylerin mutluluğu ile ilişkilendirilir.

Tablo 2.5. Maskülen/Feminen Toplum

Maskülen	Feminen
Bireyler hırslıdır	Yaşam kalitesi önemlidir
İnsan çalışmak için vardır	Hayatı yaşamak için çalışılır
Büyük olaylar ve nesneler önemlidir	Küçük olaylar ve nesneler önemlidir
Başarılı bireylere hayranlık duyulur	Şanssız insanlara karşı sevecen yaklaşılr
Sorunların çözümünde güçlü olan tarafa karşı yanlı davranılır	Sorunlar konuşarak çözülür

Kaynak: Hofstede, 2010

Uzun Vadeli/ Kısa Vadeli Oryantasyon

Uzun dönemli oryantasyonları benimseyen toplumlar tutumlu olma ve yatırım yapma eğilimindedir. Kazançlar uzun ve düzenli çalışmalar sonucunda olur. Bu toplumlar yaşlı ve tecrübeli bireylere değer verirler. İnsan ilişkilerini önemserler. Modern yaşama adaptasyonları zordur. Kısa dönemli adaptasyonu benimseyen toplumlar ise hızlı kazanç ve çabuk harcama eğilimindedir. İnsan ilişkilerine kazanç varsa değer verirler.

Tablo 2.6. Uzun Vadeli / Kısa Vadeli Oryantasyon

Uzun Vadeli Oryantasyon	Kısa Vadeli Oryantasyon
Kazanç uzun azimler sonucunda elde edilir	Kazançların kısa sürede elde edilmesi beklenir
Kazanç için kaynaklar doğru kullanılmalıdır	Harcamalar için sosyal baskı vardır
Büyük amaçlar uğruna kişisel tercihlerden fedakârlık yapılabilir	Kısa süreli kazanımlar ilişkilerden daha değerlidir

Kaynak: Hofstede, 2010

Serbestliğe Karşı Sınırlanma

Serbestliği yüksek olan toplumların önem verdikleri değerler bireylerin hayattan zevk almasıdır. Bu toplumlarda bireylerin temel ihtiyaçlarına, eğlenmesine ve bu ihtiyaçlarını özgürce yerine getirmesine önem verilir. Kısıtlama oranı yüksek toplumlarda ise bireyler sosyal normlar altında kendilerini kısıtlanmış ve baskılanmış hissederler, ahlaki kural ve disiplinler önemlidir ve bireyler kötümser olma eğilimi gösterir.

Tablo 2.7. Serbestliğe Karşı Sınırlama

Serbestlik Yüksek	Kısıtlama Yüksek
Özgür bireylerden oluşur	Bireylerin davranışları kontrol altına alınmıştır
Ödül değil doyum önemlidir	Ödül önemlidir
İnsan odaklıdır	Ayrımcılık ve haksızlıklar vardır
Nesneler sosyal statüler için değil fonksiyonları için önemlidir	Nesnelerin ortaya koyduğu sosyal statüler önemlidir
Bireyler pozitif ve iyiye odaklanırlar	Bireyler negatiftir ve kötüye odaklanırlar
Bireyler dışa dönük ve neşelidir	Bireyler içe dönüktür
İnsan ilişkileri önemsenir	İnsan ilişkileri daha az önem taşır

Kaynak: Hofstede, 2010

2.1.3. Çok Kültürlülük

Kültür terimi, özellikle 20.yüzyılda, dünyada yaşanmış olan savaşlar, etnik çatışmalar, baskı odaklı rejimler, doğal afetler, ekonomik sorunlar, küreselleşme gibi faktörler sebebiyle toplumlara özgü olma özelliğini yitirmektedir. Bu nedenlere bağlı olarak dünyanın farklı birçok bölgesinde milyonlarca insan kendi ülkesi içerisinde farklı bir bölgeye veya farklı bir ülkeye göç etmek durumunda kalmıştır. Yaşanılan göçler sonucunda bir arada yaşamak zorunda kalan farklı kültürlerle ait kişilerin oluşturduğu çok kültürlü toplumlar dünyanın pek çok bölgesinde görülmektedir (Temel, 2008).

Çok kültürlülük düşüncesi 1970'lerde Avustralya ve Kanada'nın çok fazla göç almasıyla birlikte "çok kültürlülük" politikalarını teşvik etmesiyle ortaya çıkmıştır. Çok kültürlülük düşüncesi daha sonra ABD, Büyük Britanya ve Yeni Zelanda'ya da yayılmıştır. Çok kültürlülük politikası öncesi, 1960 yılı öncesinde Avusturya, Kanada ve ABD ülkelerine gelen göçmenleri, kendi kültürel normlarını benimsemeye, geçmişlerini unutmaya ve asimile etmeye çalışmıştır. Asimile edilemez gördüğü toplumları ise ülkelere kabul etmemişlerdir. (Doytcheva, 2020). Bu kültürel asimilasyona karşılık olarak çok kültürlülük, tüm kültürlerin varlığını kabul eder, farklı kültürleri bir tehdit olarak değil, kültürel çeşitlilik olarak görür ve farklı kültürlerin varlıklarının korumasını teşvik eder (Aydın, 2013).

Çok kültürlülük, aynı topraklar üzerinde farklı ırk, etnik köken, din ve farklı kültürlere ait insanların bir arada yaşamasını ifade eder (Banks, 2009). Doytcheva (2020)'a göre çokkültürlülük, toplumun farklı kültürlere açık olması ve toplumun üyelerine farklılıklarını rahatlıkla yaşayabilme imkânı verilmesi olarak tanımlanmıştır. Çok sayıda kültürün bir arada bulunması olarak da tanımlanan çokkültürlülük; farklı din, mezhep, dil, ırk, etnik yapı, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, sosyal sınıf, eğitim durumu, sosyo-ekonomik durum, engellilik durumu, üstün yetenekler, yaşam biçimleri ve diğer tüm kültürel farklılıklar hususunda ayırım gözetmeksizin ve hepsine eşit, saygılı, hoşgörülü olmayı ifade eden farklı yönleri de içeren bir kavramdır (Banks, 2014; Demirdağ, 2020; Kaya, Aydın, 2014; Polat ve Kılıç, 2013; akt. Ekşi, 2020). Çok kültürlülük, birden fazla ve farklı etnik grupların uyumlu bir şekilde bir arada yaşama çabasını ifade eder (Aronowitz ve Giroux, 1993; akt. Aydın, 2013). Banks (2004) çok kültürlülüğü toplumlarda var olan etnik çeşitliliği takdir eden ve var olan etnik çeşitliliklerin öğrenilmesini teşvik eden bir felsefe olarak tanımlar.

Kymlicka (1998)' ya göre çok kültürlü toplumlar iki çeşittir:

“Birden fazla ulusu bir arada barındıran ülkeler ulusal devletler değil, çok uluslu devletlerdir. Bu devletlerde farklı ve küçük kültürler ulusal azınlıkları oluşturur. Farklı ülkelerden ve uluslardan göçle gelen kişilerin oluşturduğu devletler ise çok etnikli devletlerdir.”

Çok kültürlülük kavramının iki farklı boyutu vardır. Birinci boyutta çok kültürlülük kavramı aynı ortamda farklı kültürel ve etnik değerlere sahip bireylerin var oluşunu ifade eder. İkinci boyutta ise toplumun farklı değer ve inançlara sahip insanlardan oluşmasıyla birlikte farklı değerleri olan bu insanların farklılıklara değer vermesi ve toplumsal ilişkilerinin düzenlenmesi ifade eder (Başbay ve Bektaş, 2009). Polat (2012)' a göre çok kültürlülüğün üç farklı ilkesi vardır. Bu ilkelere ilki toplum içerisinde var olan kültürel farklılıkların tanınması, ikincisi toplumda eşitliğin oluşturulması, üçüncüsü ise toplum içerisinde yer alan farklı kültürlerin birbirleriyle bütünleşmesinin sağlanmasıdır. Bu üç ilkeye göre çok kültürlülük kavramı, toplum içerisindeki farklılıkları fark etmeyi sağlarken, aynı zamanda farklılıklara karşı hoşgörülü ve saygılı olmayı ifade etmektedir.

2.1.3.1. Çok Kùltùrlù Eğitim

Çok kùltùrlùlùk kavramı yalnızca sosyal hayatı etkilemekle kalmayıp bireylerin eğitim hayatlarını da etkileyen bir kavramdır. Çok kùltùrlùlùk kavramının eğitim boyutu en çok eğitimde fırsat eşitliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Azınlık kùltürler olarak adlandırılan, farklı kùltürlere sahip olan insanlar eğitimde bazı ayrımcılıklara maruz kalabilmektedir. Çok kùltùrlùlùk eğitimin din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet gibi ayrımcılıklar yapılmadan, eğitimin herkese eşit fırsat sunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu farklı özelliklerden kaynaklanan ayrımcılıkların bireyler arasında uzaklaşmalara ve çatışmalara neden olabilmektedir (Ergin ve Ermađan, 2011).

Banks ve Banks (2019) çok kùltùrlù eğitimi, cinsiyet ayrımı yapılmadan kız ve erkek öğrencilerin, özel eğitime muhtaç öğrencilerin ve farklı ırk, dil, din, etnik ve farklı kùltüre mensup olan öğrencilerin eğitim ortamlarında eşit şansa sahip olabilmesi amacıyla eğitim ortamlarının gözden geçirilmesi ve düzenlenmesi olarak tanımlar. Çok kùltùrlù eğitim, bireylerin kùltürel farklılıklarını ifade etmelerine imkân tanıyan, eğitimde tüm bireylere eşit akademik başarı hakkı sağlayan eğitim politikasıdır (Gay, 1994). Çok kùltùrlù eğitim, eğitim sistemi içerisinde yer alan tüm öğrencilerin ırk, etnik köken, kùltürel grup ayrımı yapılmaksızın bilgi ve becerilerini arttırmalarını, topluma katılmalarını amaçlayan, sınıfta farklılığa değer veren bir yaklaşımdır (Halvorsen, Wilson ve Schugurensky, 2010; akt. Aydın 2013).

Çok kùltùrlù eğitim; eşitlik, karşılıklı saygı ve kabul anlayışı ile sosyal adalet ve ahlaki bağlılık ilkelerine dayanan bir eğitim sistemidir (Baptiste, 1979; akt. Aydın, 2013).

2.1.3.2.Çok Kùltùrlù Eğitimin Tarihi

Çok kùltùrlù eğitim kavramı ilk kez Horace Kallen tarafından, yetişkin eğitimi literatüründe 1915 yılında ortaya çıkmıştır. Kallen çok kùltùrlù eğitimin toplum içerisinde yaşanan kùltürel sorunların kurtarıcı güçleri olduğuna inanmaktadır (Aydın, 2013).

2.1.3.3. Çok Kùltùrlù Eğitimin Amaçları

Çok kùltùrlù eğitim sıradan etnik yargılardan ve ayrımcılıktan uzak bireyler yetiştirmeyi amaçlayan, toplumdaki farklılıkları zenginlik olarak gören ve bu kùltürel zenginliklere değer veren, kendi kùltür özelliklerini eleştirebilen bireyler yetiştirmeyi

amaçlayan bir sistemdir (Alanay ve Aydın, 2016). Çok kültürlü eğitimin en belirgin amacı eğitim ortamını; farklı ırka, kökene, dile, dine ve sosyoekonomik duruma sahip öğrencilerin eşit şartlarda eğitim almasını sağlamaktır (Banks, 1993).

Garcia çok kültürlü eğitimin amaçlarını şu şekilde belirtmiştir:

- Tüm bireyler için güvenli ve kabullenici öğrenme ortamı oluşturmak,
- Küresel konulara karşı olan farkındalığı teşvik etmek,
- Kültür bilincini güçlendirmek,
- Kültürlerarası farkındalık bilincini güçlendirmek,
- Farklı tarihi bakış açıları olduğunu öğrencilere fark öğretmek,
- Öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini geliştirmek,
- Öğrenciler arasındaki ayrımcılık ve önyargıyı gidermek. (Garcia, 2009; akt. Aydın, 2013).

Banks (2014) çok kültürlü eğitimin amaçlarını şu şekilde belirtmiştir:

- Çok kültürlü eğitim, eğitimdeki paydaşların, kendi kültürlerinden farklı kültürleri tanımasını, anlamasını ve hoşgörüyle karşılayarak saygı duymasını amaçlar.
- Çok kültürlü eğitim, öğrencilere ilgi, yetenek bakımından ve seçmeli dersler, ders kitapları, sınıf içi ve dışı etkinlikler bakımından kültür farklılıkları ve çeşitliliğine imkân sağlar.
- Öğrencilerin kültürlerarası iletişim becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur.
- Azınlık kültüre sahip öğrenciler kendi kültürlerini yaşama imkânı sunar.
- Gelişmekte olan ülkelerin öğrencilerinin, gelişmiş ülkelerin öğrencileriyle iletişimini sağlayarak bu öğrenciler arasında rekabet ortamı oluşmasını sağlar.
- Öğrencilere kültürlerinin sınırlarının ötesine çıkma imkânı sağlar.

2.1.3.4. Çok Kültürlü Eğitim'in Özellikleri

Nieto (1996) çok kültürlü eğitimin 7 temel özelliğine dikkat çeker:

- Çok kültürlü eğitim ırkçılığa karşı çıkar.
- Çok kültürlü eğitim temel eğitimidir.
- Çok kültürlü eğitim bütün öğrencileri kapsar.
- Çok kültürlü eğitim yaygındır.
- Çok kültürlü eğitim sosyal adaleti savunan bir eğitimidir.
- Çok kültürlü eğitim bir süreçtir.
- Çok kültürlü eğitim eleştirel pedagojidir.

Gorski (2010) eğitimciler için çok kültürlü eğitimin bazı özelliklerine değinir:

- İlk özellik sınıf sunumudur. Çok kültürlü eğitim, sınıfta yer alan ayrımcılığa karşı çıkar, farklı öğrenme türlerine hitap eder, çocukların iş birlikli çalışmalarına destek sağlar, tüm öğrencilere eşit derecede öğrenme ve söz hakkı tanır.
- İkinci özellik müfredattır. Çok kültürlü eğitim veren öğretmenler, ders içeriğinde bazı özel konulara değinmelidir. Çok kültürlü eğitim müfredatında farklı kültürlere ait özel günler, bayramlar vurgulanmalıdır. Müslümanlar için Kurban Bayramı ve Hristiyanlar için Şükran günü müfredatta beraber yer almalıdır (Aydın, 2012). Öğretmenler eğitim materyallerini düzenlerken, tek bir din, ırk, cinsiyeti ön plana alan materyallerden kaçınmalıdır.
- Üçüncü özellik eleştirel kapsayıcılıktır. Öğrenciler eğitim sürecinde var olmalıdır. Eğitimde öğrencilerin bakış açılarına ve tecrübelerine değeri verilmelidir. Öğrenciler soru sorulmaya, eleştiri yapmaya teşvik edilmelidir. Eğitimciler, öğrencileri en önemli çok kültürlü kaynak olarak görmelidir.
- Dördüncü özellik sosyal sorumluluk ve vatandaşlık sorumluluğudur. Eğitimciler, öğrencilerin eşitlikçi demokrasinin aktif katılımcıları olacağı bir müfredat anlayışı yaratmalıdır. Öğrencilere vatandaşlık sorumluluğu ve düşüncesi kazandırılmalıdır.

2.1.4. Kültürlerarasılık

Çok kültürlülük anlayışı genellikle azınlıklara sosyal hakların tanınması ve azınlıkların eşitlikçi bir ortamda yaşamalarına olanak sağlanması fikrini desteklerken diğer yandan azınlıkların çoğunluklu kültür ile olan etkileşimini ihmal etmiş ve azınlık kültürün talebine bırakmıştır. Bu bağlamda çok kültürlülük anlayışı yetersiz kalmış ve kültürlerarasılık kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Avrupa kıtasında yaşanan bu gelişmeyle birlikte azınlık gruplar toplum içerisine dahil olarak etkileşim ve iletişim kurmaya başlamış ve bu düşüncenin Avrupa Meclisinde politika olarak uygulanmasını sağlanmıştır (Barret, 2013).

Dünya nüfusundaki hızlı artış, siyasal zorlamalar, savaşlar, sosyo-ekonomik durum gibi nedenlerle tüm dünyada yoğun g   artışı başlamıştır. G  ler ve sığınma hakkı işteğinin artması kültürlerarası ilişkilerin de artmasına neden olmuştur. Farklı sebeplerle göç eden azınlık bireyler sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan güçlenene kadar baskın kültürün g  gesinde kalmış olsalar da daha sonra ortaya çıkacaktır. Aynı ülkede birlikte varlığını sürdüren bu kültür gruplarının birbirleriyle iletişimi kültürlerarası özellikleri barındırmaktadır (Kartarı, 2022).

Cu  (2003) Kültürlerarasılık (interculturalit ) ve çok kültürlülük (multicultural) kavramlarının birbiriyle olan farkına, -arasılık (inter) ifadesinin meydana getirdiği anlama dikkat çekmiştir. Kültürlerarasılık kavramını kültürlerin karşılıklı etkileşimini ifade ettiğini vurgulamıştır. Kültürlerarasılık kavramı farklı kültürlere ait kişilerin etkileşimiyle ortaya çıkan bir kavramdır. Farklı kültürler arasında etkileşim mevcut değilse, kültürlerarasılık kavramından söz edilemez. Çok kültürlülük yalnızca farklı kültürlerin bir arada varlığını sürmesini ifade ederken, kültürlerarasılık kavramı farklı kültürlerin birbiriyle olan iletişimini ifade eder (Kartarı, 2022). Kültürlerarasılık, kültürlerarası iletişim ve alışverişi ifade eder. Çokkültürlülük anlayışı, kültürleri bölümlere ayırırken, kültürlerarasılık anlayışı ise farklı kültürlerin etkileşimine vurgu yapar. Çok kültürlülük, k lt rlerarasında “ teki” kavramına dikkat çekerken, kültürlerarasılık bunu yıkmayı hedeflemiştir (Keval, 2004; akt. Nayir ve Sarıdaş, 2020) Kültürlerarasılık ırkçılık, milliyetçilik kavramlarına karşı çıkmayı hedefler (Kaya, 2005).

Kültürlerarasılık kavramının en belirgin özelliği açıklık ve iletişimdir. Çok kültürlülük kavramı kültürlerin birbiriyle olan iletişimi önünde engel olmakta,

kültürlerarasılık kavramının ise kültürler arasındaki iletişimi olumlu yönde geliştirmektedir. Çok kültürlü iletişim kavramında diğer kültürlerle saygı ve hoşgörü duyma anlayışı yatarken, kültürlerarasılıkta bu diğer kültürlerle etkileşim halinde olma olarak farklılaşmıştır (James, 2008).

Kültürlerarasılık toplum içerisinde yer alan eşitsizlikleri ve dezavantajları gidermelidir. Kültürlerarasılık, farklılığı ve çeşitliliği olumsuz görmez, toplumdaki bireylerin endişelerine anlayışla yaklaşır. Kimlik farklılıklarını kültürlerarası anlayışın parçası olarak görür (Antonsich, 2015; akt. Nayir ve Sarıdaş, 2020). Kültürlerarası politikayı kabul eden ülkelerin kültür çeşitliliğine önem verdiği, sosyal yönden entegrasyon çalışmalarına sıklıkla yer verdiği, siyasal, sosyal ve ekonomik yönden eşitsizliğin önlenmesine yönünde duruş sergilediği, farklı kültürler arasında etkileşim ve değişim üzerinde durarak evrensel değerlere dayalı bir toplum oluşturmayı amaçlamaktadır. Kültürlerarası yapıya sahip ülkelerde varlığını sürdürmeye devam eden azınlık grupların o ülkenin resmi dilini öğrenmesi önem arz etmektedir.

2.1.4.1.Kültürlerarası Eğitim

Kültürlerarası eğitim, kültürel açıdan meydana gelen ve var olan olumsuzlukları azaltmayı ve önüne geçmeyi hedefleyen, aynı ülkede yaşayan bireyleri ortak yaşama katmayı amaçlayan eğitim şeklidir (Oğuzkan, 1993). Dünyada artan göçlerle meydana gelen göçmen çocukların eğitim problemleri, eğitimde yaşanan ayrımcılıklar kültürlerarası eğitim kavramının meydana gelmesine sebep olmuştur. Farklı kültüre, etnik kökene, dine, dile mensup insanların aynı ortamda huzurla yaşayabilmesi yalnızca eğitim ile sağlanabilir. Kültürlerarası eğitim, farklı kültürlerden gelen ve bir arada yaşamak mecburiyetinde olan bireylerin huzurla yaşamasını toplumun üyelerine öğretmeyi amaç edinen bir eğitim yaklaşımıdır (Gogolin ve Krüger-Potratz, 2006; akt. Topçubaşı, 2016).

Kültürlerarası eğitim; anlamak, farklılık ve çeşitliliklere saygı duymak temeline dayanır. Eğitime herkesin eğitimi gözüyle bakılmalıdır ve farklılıklar gözetilmeden eğitimin gerçekleşmesi gerekmektedir. Farklı kültürlerin eşit şartlarda gerçekleşen iletişimi ve etkileşimi kültürlerarası eğitim sayesinde meydana gelmektedir (Nayir ve Sarıdaş, 2020).

Kültürlerarası eğitim, farklı kültürlerle ait bireylerin birlikte yaşarken karşılaştıkları sorunlara çözümler üreterek, bu bireylerin barışçıl yaşamasına katkıda bulunmayı amaç edinen öğretim şeklidir (Koca ve Şimşek, 2011).

2.1.4.1.1. Kültürlerarası Eğitim Yaklaşımları

Aynı toplum içerisinde farklı ırk, din, dil ve kültüre sahip insanların bir arada huzurlu şekilde yaşayabilmesinde eğitimin rolü büyüktür. Aynı zamanda farklı kültürlerle ait ve aynı eğitim ortamında eğitim gören öğrencilerin uyumlu bir şekilde eğitim hayatlarını sürdürebilmeleri için ve öğrencileri kültürel çeşitliliğin var olduğu dünyaya hazırlayabilmek için yeni pedagoji yaklaşımları gerekmektedir. Bu gereksinimden dolayı kültürlerarası eğitim yaklaşımları meydana gelmiştir (Lengyel, 2001; akt. Topçubaşı, 2016).

Nohl'a (2009) göre 4 farklı kültürlerarası pedagoji yaklaşımı vardır:

- Birinci yaklaşım *asimilasyonist eğitim* yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre azınlık kültürlerle ait çocukların eksikliklerinin giderilmesi ve bu çocukların çoğunluk kültürün özelliklerine uyumunun sağlanarak asimile olmasına neden olmaktadır. Bu yaklaşımda kültürel farklılıklar hoş karşılanmaz, çocukların çoğunluk kültüre göre şekillenmesi hedeflenir. Bu yaklaşım farklı kültürlerin yok olmasına sebep olacağı için sakıncalı olabilmektedir.
- İkinci yaklaşım *klasik kültürlerarası eğitim* yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre azınlık topluluklara ait çocukların kültürü eksik ya da noksan olarak görülmez. Hiçbir kültür diğerinden üstün değildir. Bu yaklaşımda amaç azınlık topluluklara ait kültür ile çoğunluk topluluklara ait kültürlerinin incelenerek kültürler arasındaki farklılıkların ortaya çıkarılması ve çocukların bu farklılıklar arasında yaşamaya hazırlanmasıdır. Klasik kültürlerarası pedagoji yaklaşımı olan bu yaklaşım farklılıklara odaklanması nedeniyle çoğunluk kültürler tarafından, azınlık kültürlerin farklı ve öteki olarak görülmesi açısından sakıncalı olabilmektedir.
- Üçüncü yaklaşım *ayrımcılık karşıtı pedagoji* yaklaşımıdır. Bu yaklaşım tüm ayrımcılıkları reddeder, kültürel farklılıkların çoğu kez dile getirilmesinin ayrımcılıklara sebep olduğunu, eğitim kurumlarında ayrımcılığın engellenmesini savunur. Bu yaklaşım farklılıkları görmezden geldiği için sakıncalı olabilmektedir.
- Dördüncü yaklaşım ise *kolektif aidiyetler pedagojisi* yaklaşımıdır. Nohl kolektif aidiyetler pedagojisi yaklaşımını diğer üç yaklaşımın yetersiz olmasından dolayı

önermiştir. Bu yaklaşıma göre kültüre yalnızca etnik açıdan bakılmamalıdır, kültür çok yönlü görülmelidir ve kültürel farklılıkların olumlu katkılarına odaklanılmalıdır. Bu yaklaşım farklılıkları bir çeşitlilik ve zenginlik olarak görmektedir.

2.1.4.1.2. Kültürlerarası Eğitimin Amaçları

Gay’a göre (1994; akt. Koca ve Şimşek, 2011) Kültürlerarası eğitimin amaçları şöyledir:

- Bireysel Gelişim: Bireylerin kendilerini tanıyıp, olumlu benlik geliştirerek, kendi kimlikleriyle barışık olmalarını sağlar.
- Değerleri ve tutumları açıklama: Toplum içerisinde farklı kültürden bireylerin değer ve tutumlarını açıklayarak, diğer bireylerin bunlara saygı duymalarını sağlar.
- Çok kültürlü sosyal etkinlikler: Bireylerin farklı kültürlerle olan iletişimini arttırarak, farklı kültür yapıları ve farklı bakış açıları görmelerini sağlar.
- Temel yetenek kazanımı: Farklı kültürden, etnik kökenden olan öğrencilere okuma-yazma becerisi, problem çözme becerisi, eleştirel düşünme becerisi gibi temel becerileri kazanmasını sağlar.
- Kültürel etnik okuryazarlığı geliştirmek: Bireylerin kendi kültürlerinden farklı kültürlerin olduğunu fark ederek farklı kültürlere saygı duymalarını sağlar.

2.2.Çatışma

Çatışma, hayatın içinde sürekli var olan doğal bir ögedir. İnsanlar neredeyse her gün farklı farklı çatışmalar yaşarlar. Öğle yemeğinde iş arkadaşlarıyla hangi restorana gidileceğinin kararı verilemediği zaman çatışma yaşanır. Ailemizle yazın tatile nereye gideceğimiz üzerine anlaşamadığımız zamanlarda çatışma yaşarız. Hatta sabah gardırobumuza baktığımızda hangi kıyafeti giyeceğimizin kararını veremediğimiz durumlarda dahi kendi içimizde çatışma yaşarız.

Çatışma bu denli günlük hayatımızda varken ve geniş bir kavram olduğu için sabit bir tanımı yoktur. Literatürde farklı farklı tanımlamalar yapılmıştır.

March ve Simon (1975) çatışmayı, bireyin olağan karar verme sisteminde bir aksama ve bunun devamında birey ya da grubun sonraki davranışını seçmekteki güçlüğü olarak tanımlamıştır.

Rahım'e (1985) göre ise çatışma, kişiler arası ya da gruplar arası içinde veya arasında uyumsuzluk, geçimsizlik ya da uyumsuzluk şeklinde kendini gösteren bir etkileşim durumudur (Gümüşeli, 1994).

Maurer (1991) ise, çatışmayı iki ya da daha çok kişinin beklentilerinin taraflarca uymaması sonucu oluşan anlaşmazlıklar olarak ifade etmiştir. Johnson (1997), çatışmayı kişiler arasında oluşan fırtınalar olarak tanımlamış. Çoban (2017), Çatışmayı bireylerin farklı düşünüş, değer, ilgi ve beklentiler konusunda yaşadığı doğal bir anlaşmazlık veya stresli bir durum olarak tanımlamış. Öner (2004) ise, çatışmanın sonucuna göre ulaşılan çözümlerde sağlıklı ve sağlıklı davranışlar olduğuna değinmiştir.

Bireyler ve gruplar arası çatışma evrensel bir kavramdır. Sosyal bir oluşum olan insan tarih boyunca kısıtlı imkân ve zorluklarla mücadele ederek diğer kişi ve topluluklarla çatışmaya girmemesi olanaksızdır (Gordon,2005).

Çatışma, bir veya daha fazla kişinin bir durum ya da konu etrafında karara varamadığı zamanlarda ortaya çıkar. Bireylerin ihtiyaçları, dürtüleri, beklentileri birbiriyle uyum içinde olmadığı zamanlarda, çatışmaya neden olur. Bazı çatışma anlarında bireylerin davranışları ve söyledikleri örtüşmemekte veya bireyler anlatılanın dışında algılayabilir. Bu farklı bakış açıları ve yanlış algılamalar da çatışmaya sebep olabilir. Bireyler bazen farklı düşündükleri için de çatışma yaşarlar. (Öner, 2006).

Çatışma yalnızca insana ait bir durum değildir. Bütün canlılar hayatlarını sürdürebilmek için her zaman çevresi ile mücadeleye girmek ve zamanı geldiğinde çatışmaya girmesi gerekir. Bir insan ya da canlı yaşamsal durumdaki bir ihtiyacını gidermek istediği anda bir engele maruz kaldığında kaygı yaşayarak gerilir. İnsan açısından da çatışma hem fizyolojik hem de psikososyolojik ihtiyaçlarının giderilmesine mâni olan engellerin meydana getirdiği gerginlik durumlarıdır (Eren, 2006).

Çatışmanın temel sebepleri bireyin karşılanmayan temel ihtiyaçlar, sınırlı imkanlar ve farklı değerler olarak üç gruba ayrılır. Bireyin kendi içindeki çatışması içsel çelişkileri barındırır, kişilerarası çatışmalar taraflar arasındaki uyumsuzlukları, gruplar arası çatışmalar da grup içinde veya iki grup arasında anlaşmazlıkları içermektedir. Bu çatışma örnekleri okul ortamlarında da görülebilmektedir (Schrumpf, Crawford ve Bodine, 2007).

Çatışma sırasında kaçma, saldırganlık ve problem çözme davranışı olarak üç tepki veririz. Çatışmalar yıkıcı olarak bittiğinde insanda öfke, kızgınlık, düşmanlık ve şiddet duyguları oluşturur. Yapıcı olarak bittiğinde ise problem çözme, eleştirel bakış açısı, iletişim becerilerine katkı sağlayarak gelişime katkı sağlar (Smith ve Sidwel, 1990; akt; Gündoğdu, Karataş ve Yavuzer, 2011). Çatışmanın, kişilerarası ilişkiler sürecinde olmazsa olmaz bir unsur olduğunu ve bireylerin çatışmanın kontrolünü kaybetmediğinde oluşan durumun fayda sağladığını ifade etmiştir (Karip, 2015).

Bireyler arasında oluşan çatışmaların çoğunda ait olma, güç, özgürlük ve eğlence gibi bazı temel gereksinimleri karşılayabilme gayreti bulunmaktadır. Çatışma anında çoğunlukla karşımızda iki seçenek vardır: Ya çatışmayı devam ettirmek ya da problemi çözmek. Problem çözme teknikleri gereksinimlerin belirlenmesine olanak sağlayarak bu gereksinimlerin giderilmesine katkı sağlar. Ama çatışma yaşamayı devam ettirirsek çatışmadaki tarafların temel gereksinimleri karşılanamaz. Halbuki tüm çatışmaların temelinde bu temel psikolojik gereksinimler bulunmaktadır (Öner, 2006).

Yukarıdaki tanımlamalardan yola çıkılarak çatışmanın; bir süreç olduğu, iki tarafında fark etmesi gerektiğinin hem olumlu hem olumsuz tarafının olduğu bir olgu olduğu, doğru yönetildiğinde gelişime ön ayak olduğu olarak tanımlanabilir.

Bu çalışmada çatışma kavramı; eğitim ve öğretimin her bağlamında yani okul, sınıf, öğrenci-öğrenci arası, öğretmen-öğrenci arası ya da veli-öğretmen arası kültürel farklılıktan kaynaklanan fiziksel veya psikolojik çatışma olarak ele alınmıştır.

2.2.1. Yönetim Teorileri Açısından Çatışma

Bir örgüt ya da kurum içinde oluşabilecek çatışmalarla ilgili birbirlerinden farklı yaklaşımlar vardır. Bunlar; klasik, neo-klasik ve modern yaklaşımlar olarak ele alınabilir.

- **Klasik (Geleneksel) Teori**

Klasik teoriye göre, çatışma istenmeyen bir durumdur. Olabildiğince çatışmanın meydana gelmemesi ve bundan kaçınılmalıdır. Hatta çatışma meydana geldiğinde anında çözüm bulunup ortadan kaldırılması gerekir. Bu yaklaşıma göre yöntemlerin, kuralların, görevlerin ve yetki ilişkilerin net bir biçimde tanımlanmasını ve akılcı bir örgüt şeklinin oluşmasını hedefler. Bunun sonucunda bütün çatışmaların ortadan

kalkacağını ve meydana gelen problemlerin çözülebileceğini ifade etmektedirler (Ertürk, 2013).

- **Neo-Klasik ya da Davranışçı Teori**

Neo-klasik teoriye göre de çatışma istenmeyen bir durumdur. Örgütün, kurumun işleyişini aksatmakta, meydana karışıklıklar gelmektedir. Çatışma yaşandığında anında ortadan kaldırılması için önlemler alınmalıdır (Ertürk, 2013).

- **Modern ya da Etkileşimci Teori**

Modern teoriye göre ise çatışmanın yaşanması kaçınılmazdır. Örgüt veya kurumlarda bireyler arasında çatışmanın hiç olmaması veya çatışmanın çok fazla olması istenemeyen bir durum ve örgütün, kurumun amaçları yönünden zararlı olabilir. Çatışmanın azlığı örgütlerde; tembelliğe, durgunluğa, verimin alınmamasına sebebiyet verir. Çatışmanın çok fazla olması da yine örgüte zarar verir. Çatışmanın şiddeti arttığında çatışan bireyler arasında iş birliği azalır, iletişim kopar, karar verme süreçleri aksar ya da durma noktasına gelir ve örgüt işleyişini kaybeder. Bireyler arasında çatışmalar ve düşmanlıklar artmaya devam eder. Örgütün etkililiği, bireylerin motivasyonu ile ilişkili olduğundan, bireyler arası çatışmanın arttığı örgütlerde yöneticilerin etkinliği de azalmaktadır. Bunun için çatışmanın makul bir seviyede olması istenir. Derecesinde bir çatışma, örgütlerde yaratıcılığı, gelişmeyi, yeniliği, etkinliği sağlar (Ertürk, 2013).

2.2.2. Çatışma Türleri

Çatışmalar, çatışmaya sebep olan, çatışma öncesi koşullara göre sınıflandırılabilir. Çatışmalar duygu, düşünce, değer, amaç farklılıkları gibi çeşitli sebeplerle meydana gelebilmektedir. Çatışmaların doğru algılanabilmesi ve değerlendirilebilmesi için kaynaklarına göre tasnif edilmesi fayda sağlayabilir (Rahim,1992):

- **Duyuşsal Çatışma**

Duyuşsal çatışmanın diğer ismi psikolojik çatışmadır. Taraflar ortak bir sorunu çözerken sorunla bağlantılı olarak duygularının, hissettiklerinin örtüşmediğinin farkına varırlar. Bu örtüşmeme durumu çatışmalara neden olur.

- **Çıkar Çatışması**

Eldeki sınırlı kaynağın paylaşımı, taraflar arasında tercih ve istek farklılıkları nedeniyle bir çatışma kaynağı olabilir. Bu çatışmalar, kaynağın kimin ne kadarını

alacağına dair anlaşmazlık gibi doğrudan paylaşım miktarı konusunda ortaya çıkabileceği gibi, paylaşımın nasıl organize edileceği, yani hangi yöntem veya kuralların kullanılacağına dair anlaşmazlıklardan da kaynaklanabilir.

- Değer Çatışması

İdeolojik çatışma da denilebilir. Tarafların bir konu üzerinde değerlerinin uyuşmadığında ortaya çıkar. Bireylerin kendi kişisel değerlerinden farklı olan değerlere örneğin: kültürel kabuller, dünya görüşü, inançlar, öncelikler, ilkeler vb. olumsuz bir tutum ve davranış sergilemeleri, insanların genellikle kendi değerlerini diğer insanlarınkilerden daha üstün, daha doğru veya daha rasyonel olarak algılamalarından kaynaklanır. Bu algılar, farklı değerlere sahip kişilere karşı mesafe ve çatışma oluşturma eğilimini artırabilir.

- Bilişsel Çatışma

İnsanların düşünme süreçlerinde, algılarında ve karar verme süreçlerindeki farklılıklar bilişsel çatışmaya sebep olabilir. Bilişsel çatışmada taraflar benzer ya da aynı bilgiyi farklı biçimlerde algılayıp ve anlamlandırır. Bireylerin daha önceki yaşantıları, öğrenmeleri algılama süreçlerini etkilemektedir. Yani her bireyin algılama süreci bireye özgüdür. Bundan dolayı taraflar arasında uyuşmazlıkların çıkması doğaldır.

- Amaç Çatışması

Bireylerin amaçları hedefleri her zaman uyuşmayabilir. Tarafların tercih ettiği amaçlar farklılık gösterebilir. Amaç çatışmasında taraflardan biri diğer tarafın amacına ulaşmasını engelleme davranışları da ortaya çıkabilmektedir.

- Esas Çatışma

Bireylerin temel konularda yaşadığı çatışmalardır. İş yerinde ya da sorumluluğunu aldığı bir görev gibi önemli konularda çıkan çatışmalar esas çatışmalara sebep olabilir. Esas çatışmada bir bilgiyi yanlış algılama ya da farklı yorumlamadan ziyade bir bilgi üzerinde farklı görüşler mevcuttur. Esas çatışma; çatışmanın özüne ve içeriğine dair bir çatışma türüdür.

- Gerçekçi ya da Gerçekçi Olmayan Çatışma

Gerçek çatışmalar rasyoneldir, gerçekçi olmayan çatışma rasyonel değildir. Çatışmaların hedef, görev, değer gibi içeriğe dair rasyonel bir sebebi vardır. Gerçekçi çatışmanın bir hedefi olmaktadır. Gerçekçi olmayan çatışmanın bir amacı yoktur, çatışmanın kendisinin bir amaç olduğu ortaya çıkan gerilimi azaltmak için,

düşmanlığı ifade etmek gibi bir hatadan ya da ihtiyaçlardan dolayı ortaya çıkan çatışma türüdür.

- Kurumsallaşmış ya da Kurumsallaşmamış Çatışma

Kurumsallaşmış çatışmalarda önceden ortaya konulmuş ve açıkça belli olan kurallara göre yapılan müzakerelerdir. Bundan dolayı, tarafların davranışları tahmin edilebilir türdedir ve tarafların ilişkileri süreklilik içindedir. Örneğin meclis kanun müzakereleri, işveren ve sendikalar arasındaki

- Cezalandırıcı Çatışma

Burada amaç karşı tarafa olabildiğince çok fazla zarar vermek ve onu cezalandırmaktır. Yani kişi karşı tarafa ne kadar zarar verirse kendini o kadar kazançlı hisseder. Birey karşı tarafın zarar görmesi kendisine hiçbir çıkar sağlamsa bile karşı tarafın zarar görmesini istemektedir.

- Yanlış atfedilen Çatışma

Yaşanan çatışmanın sebebi yanlış yere ya da kişiye atfedilir. Bu yanlış atfetme yanlış bilgidir veya eksik bilgidir dolayısı kaynaklanabilir.

- Yanlış Yöneltilen Çatışma

Bu çatışma türü yanlış atfedilenden farklı bir biçimde çatışmada tarafların düşmanlıklarını, kızgınlıklarını ve davranışlarını çatışmaya müdahil olmayan başka kişilere yöneltirler. Bu başka taraflara yöneltilen eylemler çoğunlukla bilinçli bir şekilde yapılmaktadır. Bir yanlış anlaşılma ya da eksik bilgidir dolayısı kaynaklanmamaktadır.

2.2.3. Çatışmaya Gösterilen Tepkiler

Literatür taraması yapıldığında bireyler yaşadıkları çatışmaları çözmek için farklı stratejiler kullanmışlardır. Bunların en yaygın olarak kullanılanı Blake ve Mouton (1964), Hall (1969), Rahim (1994) tarafından literatüre kazandırılmış olanlarıdır. Kullandıkları tanımların isimleri farklı olsa da içerikleri benzerdir ve beş davranış şekliyle tanımlanmıştır. Bu stratejiler iş birliği, uyma-itaat etme, uzlaşma, üstünlük kurma ve kaçınma olarak inceleyebiliriz. Bireylerin bu stratejilerden hangisini benimsediğini büyük oranda kendisine yönelik ve diğerlerine yönelik ilgi düzeyine bağlıdır.

Tablo 2.8. Çatışma Yönetim Stratejileri Modeli

		KENDİSİNE YÖNELİK İLĞİ	
		Yüksek	Düşük
DİĞERLERİNE YÖNELİK İLĞİ	Yüksek	Bütünleştirme	Uyma
	Düşük	Hükmetme	Kaçınma

Uzlaşma

Karip, E. (2015). *Çatışma Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

2.8’deki tabloda görüldüğü üzere çatışma çözmede iki boyut vardır. Bunlardan ilki bireylerin kendi ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanmasına verdikleri önemin derecesini, ikincisi ise bireylerin diğer kişilerin ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanmasına verdikleri önemin derecesini düşük veya yüksek olarak nitelendirmesidir. Burada bireyin kendine ve diğerlerine verdiği ölçüt ayrım olarak değerlendirilir. Tarafların bu boyutlarda kendini ve diğerlerini nerede algıladıkları çatışma çözme aşamasında stratejilerini belirlemede önemli bir role sahiptir (Karip, 2015).

- Bütünleştirme

Bireylerin ya da grupların hem kendi hem diğer kişilerin ilgi ve ihtiyaçlarına verdiği önemin yüksek olduğu zamanlarda bu stratejiyi kullanırlar. Taraflar bir araya gelerek problemin ne olduğunu ve nasıl çözülebileceğini açıkça konuştukları uzlaştığı stratejidir. Her iki tarafın ilgi ve ihtiyaçların maksimum düzeyde karşılanabileceği bir iletişim ve uzlaşma sağlanır. Bu strateji problem çözmede olarak adlandırılabilir.

- Uyma-İtaat Etme

Uyma-İtaat etme stratejisinde ise birey ya da grubun kendi ilgi ve ihtiyaçlarına düşük önemin gösterdiği yani kendinden ödün verdiği karşı tarafın ilgi ve ihtiyaçlarına daha yüksek önem gösterdiği durumlarda kullanılan stratejidir. Bu stratejide boyun eğme itaat vardır. İtaat eden taraf iki taraf arasındaki farklılıklardan ziyade benzerliklere odaklanır. Bu stratejide birey ya da grup ilişkinin sürdürülmesine ve korunmasına daha fazla önem verdiğinden dolayı kendi ilgi ve ihtiyaçlarını göz ardı eder.

- Hükmetme- Üstünlük Kurma

Bu stratejide ise birey ya da grup kendi ilgi ve ihtiyaçlarına yüksek derece önem göstermekte karşı tarafın ilgi ve ihtiyaçlarına düşük derecede önem göstermektedir. Yani birey kendi ilgi ve ihtiyaçları karşılanması pahasına rekabete hazırdır. Üstünlük kurma stratejisinde taraflardan birinin farklı yollarla güç uygulayarak karşı taraftaki birey ya da gruba kendi çözümünü dayatmasından söz edebiliriz. Karşı taraf çözümden ziyade zorlamaya maruzdur ve çözümden memnun değildir. Genellikle bir tarafın güçlü bir tarafın zayıf olduğu durumlarda tercih edilir.

- Kaçınma

Kaçınma stratejisinde ise birey ya da grup hem kendi hem diğer kişilerin ilgi ve ihtiyaçlarına düşük derecede önem göstermektedirler. Burada taraflar çatışmadan kaçmak ya da çatışmayı göze almama durumu vardır. Bu stratejide çoğunlukla kenara çekilme, ilgilenmeme veya olumsuz bir şeyle karşılaşmayı istememek gibi tutumlarla ortaya çıkmaktadır. Kaçınma stratejisi her iki tarafında çok gergin olduğu iletişimin ve uzlaşmanın sağlanamayacağı durumlarda başvurulabilir. İki taraf gerginken müzakereye girerse olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu yüzden tarafların süre kazanması açısından sakinleşme evresine sahip olduğunda etkili olabilir. Fakat zaman içinde problemin çözüme kavuşmaması istenmeyen bir durumdur.

- Uzlaşma

Uzlaşma stratejisi tarafların karşılıklı olarak ilgi ve ihtiyaçlarından ödün verdiği stratejidir. Her iki tarafta çözüme ulaşmak için bazı şeylerden feragat eder. Ödün vermede taraflar kısa içinde bazı şeyleri kabul eder ve ortak noktada buluşurlar. Uzlaşma stratejisinde tamamen uyma yoktur. Her iki tarafında belirli bir ölçüde ilgi ve ihtiyaçları karşılandığı kazan-kazan ilişkisi vardır. Bu strateji taraflar arasında ilişkilerin kilitlenme derecesine geldiği bir çatışma durumunda kullanılabilir. Taraflar müzakere aşamasında karşılıklı olarak ödün verme ve birtakım isteklerinden

vazgeçerek uzlaşabilirler. Çatışmanın çıkmaza girdiği ve gerilimin artacağı durumlarda hemen çözüme kavuşması açısından fayda sağlayabilir.

2.2.4. Çatışma Çözme

Çatışma hayatımızın her anında kendine yer edinmiştir ve çoğunlukla yıkıcı, şiddete dayalı yöntemlere başvurularak çözülmeye çalışılmaktadır. Bu kavram, bu konuda çalışma yapan araştırmacıları, eğitimcileri ve ebeveynleri daha yapıcı yöntemlerle çatışma çözme yollarını bulması motivasyonuna sevk etmiştir.

Çatışma çözümü, anlaşmazlıkları olan birey ya da grupların, başarılı bir sonuca varmak için tarafların birlikte yürüttükleri bir uzlaşma sürecidir (Mourer,1991).

Çatışma çözümünün kişilerin gelişimine ve değişimine katkı sağlaması için tarafların çatışma çözmeye karşı yargılarının yapıcı olması gerekmektedir (Girard, Koch, 1996).

Çatışma çözmenin iki temel hedefi vardır; Eğitim ortamlarını çocukların birbirleriyle ile daha yapıcı ilişkiler kurdukları, her öğrencinin kendisine herhangi bir tehdit olmadan öğrenme ve çalışma ortamına sahip olduğu kurumlar yapmaktır. İkinci hedefi ise öğrencilerin yaşamları süresince aile, iş ve komşuluk hayatlarında karşılaşılabilecekleri çatışmaları yapıcı bir şekilde çözebilmeleri için gerek duydukları davranışları ve tutumları kazandırabilmektir (Johnson ve Johnson, 2004).

Öner'e (2006) göre, çatışma çözme süreci bireylerin birbirlerini suçlamadan ve aşağılamadan birlikte yapıcı bir iletişim oluşturarak problemlerini paylaşabildiklerinde başlar. İlk önce birey veya gruplar bir problemin olduğunu kabul ederek, çözüm yolları bulmaya çalışırlar. Daha sonra taraflar için de en makul çözümü birlikte bulup, yaşama dökerek yaşadıkları çatışmayı çözerler. Bu aşama sekiz basamaktan oluşmaktadır.

- Çatışma yaşayan birey ya da grupların problemleri üzerine rahatça kendilerini ifade edebildikleri bir ortam oluşturmak.
- Çatışma yaşayan tarafların problemlerini kendilerinin algıladıkları şekilde paylaşılır.
- Bireysel ya da ortak ihtiyaçların odaklanması
- Taraflar arası pozitif enerjinin geçişi sağlanır.
- İlk önce geleceğe dair hedefler konuşulur. Daha sonra geçmişteki problemlerden ders alınmaya çalışılır.

- Alternatif yollar bulunmaya çalışılır.
- Yaşama konulabilir bir alternatif bulunup üzerine çalışılabilir.
- Her iki taraf için de doyum sağlayacak, anlaşabildikleri, adil çözüm yolları bulunur.

Özetleyecek olursak çatışma çözmenin ortak amaçları bireyleri çatışmayı şiddet içermeyen çözüm yolları ile çözebilmeleri için; ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri kazandırmak, çatışmanın özü ve sosyal ilişkilerimizin önemini fark ettirmek, aktif dinleme, kendini uygun bir biçimde ifade edebilmek, karşı tarafı anlayabilmek, tarafların ihtiyaçlarını algılayabilmek, sorunun çözümünde iş birliği yapıp ortak bir hedefe odaklanılmaktır.

2.2.5. Çatışma Yönetimi

Örgütlerde çatışmanın varlığının kabulü, örgütlerin çatışmayı olmamış gibi davranmak veya onu hemen ortadan kaldırmak yerine sonradan onunla yaşamayı veya çatışmayı örgüt faydasına işler haline getirmeye evrilmiştir. Çatışma yaklaşımındaki bu evrimleşmeyle, daha önceleri çatışmayı yapının ahengini bozan, kişilerin kabul edilmeyen davranışlar göstermelerine sebep olan algı, duygu ve davranışlarda zıtlasmaya sebebiyet veren ve bu sebeple ortadan kaldırılması gereken bir durum olarak görülen geleneksel anlayış çatışmanın çözülmesiyle ilgilidir. Ama çatışmanın çözülmesi ile çatışmanın yönetilmesi farklı kavramlardır. Çatışmanın yönetimi bakımından da önemli olan çatışmayı yok saymak ya da bastırmak değil kabul ederek inceleyip yönetmektir. Çatışmayı bastırmak kısa süreliğine fayda sağlasa da belirli bir zaman sonra daha büyük çatışmalara zemin hazırlamaktadır. Bundan dolayı yapıların hedeflerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için çatışmaların yönetilmesi göz ardı edilemez bir olgudur (Özdemir, 2018).

Eğitim örgütlerinde en önemli görevler idareciler tarafından yerine getirilmektedir. Okul idarecisinin amacı, okul örgütlerinde oluşabilecek kaçınılması mümkün olmayan çatışmaları okul amaçlarına uygun yönetmektir (Açıkalın, 1996). Bu yüzden okul idarecileri çatışmalara objektif ve ön yargısız bir tarzda, çatışmayı ortadan kaldırmak yerine çatışmaları yönetmeyi amaçlamalıdır. Çatışma yönetimi alanında tecrübeli yöneticiler çatışmanın ortadan kaldırılamayacağını fakat dengelenebileceğini, çatışma oluşması durumunda problemlerin hemen fark edilip çözülebileceğini; örgütün işleyişinin, kurallarının daha belirginleşeceğini çatışmanın kurum lehine kullanılabileceğini, kontrol altına alınabilir ve kurum dinamizmi için faydalı olabileceğini göz önünde bulundurmalıdır (Özdemir, 2018).

Çatışma yönetiminde başarılı olmak için; çatışma öncesi, çatışma zamanı ve sonrasının tamamıyla anlaşılması, yönetilebilmesi ve çatışmaların yaşanmaması için farklı yöntemlerin nasıl, nerede ve ne zaman kullanılabileceğinin farkında olunmalıdır (Swanstörm ve Weismann, 2005). Ortak bir payda için bir araya gelen ve devamlı etkileşim ve iletişim içinde olan yapı ve kişilerin çatışması kaçınılmazdır. Bunun için yöneticilerin ilk öne yapması gereken, çatışmanın sebebini anlama, örgütün faydasına olacak biçimde çatışmayı kullanmak ve çatışmaya karşı olacak düşünce ve yargılardan uzak durmaktır (Şimşek, Akgemci ve Çelik, 2015).

Çatışma yönetimi süreci çatışmanın ifade edilmesini ve çatışmaya müdahalede bulunulmasını barındırır. Herhangi bir çatışma durumuna ilişkin bir müdahaleye girmeden önce çatışmayı teşhis etmek ve doğru ifade edilmesi tanımlanması önemlidir. Genellikle bir problemin gerçek sebebi ve sonucu, fark edilen yani görülen sebep ve sonuçtan farklı olabilir. Çatışmanın niteliği, düzeyi ve çatışmadaki bireylerin uygun bir yaklaşım barındırıp barındırmadıklarının belirlenmesi gerekir. Çatışmayı doğru tanımlamadan müdahale edersek “üçüncü tip hata” denilen hata yapılır bu da doğru probleme müdahale etmek yerine yanlış probleme müdahale edilmiş olunur. Farklı tarz ve nitelikteki çatışmalar farklı müdahalelerde bulunmamızı gerektirir. İlk önce problemin doğru olarak ifade edilebilmesi için çatışmanın derecesi, tarafların çatışma yönetimi stratejileri ve çatışmanın birey, grup ve örgütün etkisine etkileri incelenerek ulaşılan verilerin analiz edilmesi gerekmektedir. Yapılan analiz sonrası çatışmanın seviyesi çok fazla veya çok düşük ise ve çatışmadaki tarafların probleme uygun bir çatışma yönetimi stratejisine başvurmuyorsa, müdahaleye çatışmadaki tarafların dışından bir desteğin ihtiyacı olabilir (Karip, 2015).

Çatışmaya müdahale ederken iki farklı yol izlenebilir. Birincisi süreç yaklaşımı olarak bilinir ve örgütsel etkililiği daha iyi hale getirmek için tarafların çatışma yönetim stratejilerinin revize edilmesine çalışılır. Süreç yaklaşımının amacı iletişim ve liderlik gibi becerilerin geliştirilmesi yoluyla tarafların çatışma yönetim becerilerinin artırılmasını hedefler. Bir diğer müdahale yöntemi olan yapısal yaklaşım ise örgütlerin yapısal niteliklerinden doğan çatışmaların bu yapısal niteliklerin yenilenmesiyle örgütsel fayda sağlanması tarzında yönetebileceğini amaçlar. Yapısal nitelikler örgütsel hiyerarşi, iş bölümü, işlemler, ödüllendirme tarzı gibi unsurlardan oluşur. Çatışma yönetiminde çatışmanın tanımlanması sürecinde bulunan çatışmaya sebep olan kaynağa, etkisine ve

çatışma yaşanırken tarafların bulundukları ilişkinin durumuna göre iki müdahale yaklaşımının birini kullanabileceği gibi ikisi beraber de kullanılabilir (Karip, 2015).

Müdahale için doğru yaklaşımın tercih edilmesi ile örgüt içinde makul bir seviyede çatışmanın varlığı korunur ve çatışmadaki tarafların doğru çatışma yönetimi stratejilerine başvurmalarına imkân verir. Makul bir seviyede bulunan ve doğru stratejilerle yönetilen çatışma ise örgütsel verimin artırılmasına fayda sağlar (Karip, 2015).

2.2.6. Okullarda Çatışma

Sosyolojik yapılar içinde en önem teşkil eden kurumlardan biri de eğitim kurumlarıdır. Toplumun en yaşamsal yapılarından eğitim kurumlarında da öğrenciler, çalışanlar ve veliler arasında çatışmaların olması doğaldır. Çatışma yönetiminin yapısı gereği eğitim sisteminin alt sistemi olan okullarda farklı beklenti ve isteklere sahip kişilerin iletişimi sonucu çatışmaları doğurmaktadır (Özdemir, 2018)

Ancak okullarda farklı çatışma çözme programlarının uygulandığı görülmektedir. Çünkü idarecilerin, öğretmenlerin ve okul çalışanlarının etkili bir eğitim ortamı oluşturabilmek için en fazla üzerinde yoğunlaştıkları konulardan birisi de öğrencilerin yaşadığı çatışmaları yıkıcı olmayan bir şekilde yani fayda sağlayarak çözüm için neler yapılabileceği üzerinedir.

Tüm yaşam boyunca olduğu gibi öğrencilik çağındaki öğrenciler hem öğrencilik hayatında hem diğer zamanlarda birçok çatışma içeren olay, yaşantı ve durum içinde var olmuşlardır ve bu çatışmalara farklı şekillerde tepkiler göstermişlerdir (Atıcı, Kılıçarslan, 2015).

Okullarda öğrenciler başka öğrencilerle devamlı etkileşim ve iletişim içinde olduklarından, aralarındaki farklılıklardan dolayı anlaşamama, uzlaşma içinde olamama ve çatışmaların yaşanması doğal ve kaçınılmazdır.

Öğrenci çatışmalarını çözme sorumluluğu, geleneksel olarak okul yöneticilerine ve öğretmenlere bırakılmıştır. İki öğrenci arasında oluşan çatışmanın çözümüne idareci veya öğretmen karar verir. Daha sonra öğrencinin bu karara uyulması istenir. Eğitim tarihine bakıldığında okullardaki çatışma çözme yolları genellikle ödül, ceza üzerine temellendirilmiştir (Kuş, 2007). Okullarda oluşan çatışmaların çözümünde kullanılan

geleneksel cezaya dayalı çözümler, toplumun öncüsü olan eğitim ortamlarında, istenilen demokratik ve barışçıl bir ortam sunmuyor. Demokratik bir eğitim ortamı için, daha modern, daha gelişime katkı sağlayan yapıcı çözüm yollarının bulunması gerekmektedir. Bu da öğrencilere geleneksel çatışma çözme yöntemleri yerine öğrencilere çatışmaları gelişimlerine katkı sağlayacak dış denetimden uzak, sorumluluklar kazandıkları yöntemlere başvurulması sağlanabilir.

Eğitim ortamlarında öğrencilerin yaşadığı çatışmaları öğretmenlerin ya da idarecilerin çözmesi, öğrencilerin öz disiplin becerisini kazanmalarını engellemektedir. Bunun yanında, cezaya dayanan baskıcı anlayış öğrencileri okuldan ve derslerden uzaklaştırmaktadır. Bu anlayış yerine oluşan çatışmalara öğrencilerle iş birliği yapılarak çatışma çözülürse daha etkili ve sağlıklı bir okul ortamı oluşur (Glasser, 1990).

2.3.Kültürlerarası Çatışma

Küreselleşmeyle birlikte dünyadaki sınırlar giderek ortadan kalkmış ve 1980’li yıllardan sonra dünyada ortak çıkarlar amaçlı iş birliğine dayalı bir gelişim politikası söz konusu olmuştur. Heterojen yapılanmaların git gide yakınlaşmaya başladığı, farklı kültürden insanların iletişimlerinin sıklaştığı, ulaşım olanaklarının artmasıyla dünyadaki deneyimsel bilgilerin giderek arttığı bu dönemde aykırılıklar giderek törpülenmeye başlanmış ve bu durum siyaset başta olmak üzere sosyal hayatı ve toplumsal yaşamı etkilemiştir (Buzan vd. 1993).

Soğuk Savaş sonrasındaki “Yeni Dünya düzeni” olarak bilinen bu dönemde tek kutuplu siyasi politika ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu noktada Batı’nın egemen olduğu siyasette, aktörler tek tek Batı yanlısı politikalar izlemeye başlamışlardır. Bu durumda siyasi dengenin sağlanabilmesi için aktörlerin safları sıklaştırdıkları görülmüştür. Bu siyasi düzenin toplumsal yansıması kültürlerin giderek daha da yakınlaşması şeklinde olmuştur. Geçmişte birbirini yalnızca kitaplardan tanıyan veya savaşlar sebebiyle bilen toplumlar giderek “kültürlenme” çerçevesinde birbirlerini tanımaya koyulmuşlardır (Brzezinski, 2005).

Kültürlerarası temasın artması, insanlar, gruplar, topluluklar, örgütler ve uluslar arasındaki anlayış fırsatlarını artırdığı gibi çeşitli olumsuz durumlara da sebebiyet vermektedir (Liu vd. 2015). İki veya daha farklı kültürden insanın yan yana geldiğinde

birbirlerini tanımadan anlaşmaları zordur. Bu zorluk her kültürün kendi iç dinamiğinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu zorluğu anlayabilmek için kültürün ne olduğu ve neleri içerdiği konusundan hareketle çıkarımlar yapmak gereklidir. Kültür, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ve bu değerlerin bütünü olarak varlık gösteren her şeydir. Bir ülkede ev yapma biçimi, dilde kullanılan kelimeler, özür dileme şekli, atasözleri, deyimler, şarkılar dâhil her şey kültürün içeriğindedir. Bu nedenle kültür kümülatif bir şekilde birikir ve daha sonrasında ölü toprağını atarak ilerler. Kültürün varlık gösterdiği her sahada geçmişe, bugüne ve geleceğe dair bir söz söylenebilir. Dolayısıyla her toplumun kendi kültürü vardır. Bu kendi kültürü olma durumu da farklı kültürlerle yan yana geldiğinde çatışma yaşayabilmesine dair bir “ihtimal” ortaya çıkarmaktadır (Fisher, 2000).

“Çatışma” insan doğasına ait bir kavram olup tüm sosyal ilişkilerin potansiyelinde yer alan çok yönlü bir içeriğe sahiptir. Bununla birlikte, çatışmanın temel nedenleri hakkındaki fikirler büyük ölçüde farklılık gösterir. Bir kişinin çatışmayı nasıl algıladığı, onu yönetmek veya çözmek için nihai olarak ne şekilde davrandığı önemli bir meseledir. Çatışma; bireyler veya gruplar arasında uyumsuz hedefler, kıt kaynaklar, bu kaynakları kontrol etmek için gereken güç kaynakları (başkalarının kontrolünün reddedilmesi de dâhil) üzerindeki rekabet olarak maddi dünyadan kaynaklanan tüm sebepleri içeriğinde barındırır. Bu nedenle bireyin yaşadığı çatışma ve bu çatışmayı yönetme biçimi de en az kavramın kendisi kadar karmaşıktır (Avruch, 2002).

Kültürlerarası çatışma, günümüzde tüm dünyada konuşulan, teorik ve pratik içeriğe sahip, hatta bir “disiplin” olarak varlık gösteren kültür biliminin en önemli konularından biridir. Özellikle 21.yüzyıl gibi bilgi ve teknoloji egemen bir çağda kültürlerin yalnızca fiziksel olarak değil, sanal dünyada teknoloji aracılığıyla yan yana gelebildiği bir dönemde farklılıkların yol açabileceği çatışmalarla karşılaşmak mümkündür. Bu çatışmaları anlamak, farklı kültürleri ve belki de “öteki” olarak adlandırılan kişileri anlamayı sağlayacaktır. Bu nedenle modern dünyanın karmaşası içerisinde bu çatışmaları anlamak ve dolayısıyla yönetmek önemli bir beceridir (Janebova, 2010).

2.3.1.Kültürlerarası Çatışma Tanımı ve Kapsamı

Kültürel sınırlarla ayrılmış bireyler veya sosyal gruplar arasında meydana gelen çatışmalar, "kültürlerarası çatışma" olarak tanımlanabilir. Kültürlerarası çatışma kavramı

hem kültür hem de çatışma kavramını içine alan, bununla birlikte kültürlerarası farklılığın psikolojik ve sosyal çerçevede nelere yol açabileceğini gösteren, aynı zamanda araştırmalar ve gelişen olaylar neticesinde farklı şekilde yorumlanabilen bir kavramdır. Bu nedenle kavram bir o kadar karmaşık ve tanımlanması zor bir yapıdadır (Avruch, 2002).

Kültürlerarası çatışma, birbirine bağımlı iki veya daha fazla kişi veya grup arasındaki hedeflerin, değerlerin, beklentilerin, süreçlerin veya sonuçların algılanan veya gerçek uyumsuzluğunu ifade etmektedir. Kavramın tanımlanması kültür ve kültürlerarası yeterlilikle ilgilidir. Kültür, insanın geçmiş, bugün ve geleceğine dair bir hazinedir. Her kültürden insan kendi kimliğini bu zenginlik içerisinde inşa etmektedir. Bu noktada her kültürün içeriğine bağlı olarak bireylerin kendi kimlikleri oluşacak ve bu da birbirinden farklı olacaktır. Bireylerin kültürel öz farkındalığı geliştikçe diğer kültürlerle saygı duyacaklardır; ancak bunun zıddı senaryolar da mümkündür. İki farklı kültürden insan ve grubun birbirini anlamaması ve anlamaya çalışmaması, kültürel yetersizlikler perspektifinde çatışmaya yol açacaktır (Ramayan vd. 2020).

Toplumda birbirinden farklı birçok grup/topluluk vardır. Bireyler aynı toplumda bile, farklı kriterlere göre farklı şekillerde örgütlenmiş birçok farklı grubun potansiyel üyeleridir. Bu örgütleniş aile veya klan akrabalığı gerçekleştirebileceği gibi dile, dine, etnik kökene veya milliyete göre; sosyoekonomik özelliklere göre sosyal sınıflara, coğrafi bölgelere göre siyasi çıkar gruplarına göre; eğitim, meslek veya mesleklere, sendikalara, örgütlere, endüstrilere, bürokrasilere, siyasi partilere veya ordulara kurumsal üyelikle gerçekleştirebilir. Dolayısıyla toplum ne kadar karmaşık ve farklılaşmışsa, potansiyel gruplaşmaların sayısı da o kadar artacaktır (Avruch, 2002).

Kültürlerarası çatışmada, söz konusu anlaşmazlığın temeli kültürel farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bu farklılıkların ortak bir zeminde bir araya gelmesi, dolayısıyla iletişimde bulunması zorunluluğu çatışmayı ortaya çıkarır. Aksi durumda her kültür kendi içerisinde ve birbiriyle temas etmeksizin yaşarken kültürel bir çatışma durumu ortaya çıkmayacaktır. Örneğin, Çin'in güneyinde faaliyet gösteren bir Çin-Amerikan ortak girişiminde Çinli yönetici otoriter bir liderlik tarzını tercih ederken, Amerikalı yönetici demokratik ve katılımcı karar almayı tercih etmektedir. Çatışma, iki yöneticinin bir projeyi gerçekleştirmek için iş birliği yapması gerektiğinde ortaya çıkacaktır (Liu vd. 2015).

Kültürlerarası çatışmalar genellikle belirsizlik, dil sorunları, kültürel ayrıklıklar, gibi kavramlarla betimlenir. Kültür dinamik ve heterojen bir kavramdır. Bu noktada her kültürün kendi içerisindeki iddiası diğer bir kültür için anlaşılabilir hale gelebilir. Bu olası senaryoda iletişimin doğru şekilde kurulamaması çatışmaya yol açar. Bu çatışmaya yol açabilecek unsurlar da çeşitlenebilir. Örneğin; anadili İngilizce olan kişiler, genellikle isteklerin başına “yapar mısın?” veya “yapabilir misin?” gibi rica kelimelerini ekleyerek isteklerini belirtirler. Ancak birçok kültürde yabancılara yönelik istekler bu kadar doğrudan bir şekilde formüle edilmez. Bazı dillerde bunun için belli kalıplar istek sonrasında ifade edilir. İranlılar “sharmandegi” (bazen "utanmak" olarak tercüme edilir) olarak bilinen kültürel kavramı kullanırlar. Dolayısıyla birbirlerinin dil ve kültürünü tam anlamayan iki ayrı milletten kişi yan yana geldiğinde ve birbirlerini anlamadıklarında bu bir çatışmaya sebebiyet verebilir (Grothe, 2020).

Kültürlerarası çatışma belli aşamalardan geçerek kendini gösterir. Bu aşamalar Pondy (1967) tarafından; gizli çatışma, algılanan çatışma, hissedilen çatışma, açık çatışma ve çatışma sonrası çatışma olmak üzere beş aşamada ele alınmıştır. Araştırmacıya göre kültürlerarası çatışma öncelikle gizli rahatsızlıklar üzerinden algılanmakta, ardından tarafların uyumsuz yapılarının hissedilmesiyle devam etmektedir. Taraflar çatışma konularına odaklanmaya ve çatışmayla başa çıkmak için stratejiler formüle etmeye başladıklarında bu çatışma hissedilmeye başlar. Çatışma ve çatışma stratejileri, taraflar arasındaki iletişim yoluyla hayata geçirildiğinde açık çatışma yaşanır. Son aşamada ise taraflar yapabiliyorlarsa çatışmayı çözerek yollarına devam ederler. Bu çözüm gibi çözümsüzlük de bir sonuç olarak karşımıza çıkabilir.

2.3.2.Kültür – Kimlik ve Çatışma

Kültürlerarası çatışmanın içeriğinde üç önemli kavram bulunur. Bunlar; kültür, kimlik ve çatışma kavramlarıdır. Bu üç kavram içeriğiyle birlikte kültürlerarası çatışmanın ne şekilde oluşabileceğine dair gizli bir bilgi vermektedir. Zira kültürün kendisi kimliği şekillendirir, kimlik bireyi ve kültürü var eder, çatışma ise bu varlığın özünün diğer varlıkların özüne dair farklılıklar ortaya çıkar (Fisher, 2000).

Kültür bilim içerisinde sıkça anlatılan bir metafor vardır: Babilleşme. Babil Efsanesine göre Babil’in asma bahçelerinin yapımı sırasında her katta birçok insan çalışmış. Bu insanlar uzun yıllar birlikte çalıştıktan sonra zamanla birbirlerinden

kopmuşlar. Birbirlerinin dilini anlamamaya ve birbirleriyle anlaşmamaya başlamışlar. Bu insanların yeryüzüne dağılmalarıyla birlikte farklı kültürler meydana gelmiştir. Bu efsane göstermektedir ki insanların birbirleriyle iletişim aşamasında ayrılmaları sürecinde farklı kültürlerin oluşmaları muhtemeldir ve bu kültürler zamanla birbirlerine uzaklaşan insanlar yaratabilmektedir (Aksoy Arıkan, 2021).

Kültür insan davranışlarının dil, din, gelenek, görenek gibi pek çok sembolik unsur üzerinden şekilleniş biçimidir. Bu noktada kültür aslında bir aidiyet şekli olarak yorumlanabilir. Aynı coğrafyada yaşayan insanların ortak bir yapılanma içerisinde kültürleri şekillenir. Bu nedenle kültür ortak bir coğrafya birikimi/alışkanlıkları veya hazinesi olarak düşünülebilir (Turner, 2014).

Her bireyin doğrudan kendisine ait bir bireysel kimliği olduğu gibi aynı zamanda yaşadığı toplumdan etkilenen toplumsal bir kimliği, yaşadığı kültürden etkilenen “kültürel kimliği” meydana gelmektedir. Kültürel kimlik, bir kültüre dayalı olarak şekillenen ve özelliklerini o kültürün mihenk taşlarından alan kimliktir. Bir ülkenin edebiyatı, tiyatrosu ve her türlü sanatı kültürel kimliği etkileyebilir. Aynı şekilde konuşma biçimi kültürel kimlik hakkında çıkarımlar yapmamızı sağlayabilir. Dolayısıyla kültürel kimlik, kültürün yoğun olduğu bir özü ifade etmektedir (Janebova, 2010).

Kültürel kimliğe dayalı inanç, değerler ve alışkanlıklar bireylerin kendilerine ait bir dünya kurgulamalarını sağlar. Her birey bu dünyada kendi kurallarını koyar. Daha doğrusu, bu kurallar kültürün içerisinde koyulmuştur ve bireyler bunun uygulayıcısı haline gelirler. Bu nedenle farklı bir kültürle karşılaştıklarında, şayet bu konuda bir önlemleri yoksa (çatışma önlemleri) adeta “duvara toslarlar”. Kültürlerarası çatışma en basit haliyle kimlik ve kültür üzerinden bu şekilde tarif edilebilir (Fisher, 2000).

2.3.3.Kültürlerarası İletişim Sürecinde Çatışma

Kimlik ile kültürün ortak perspektifindeki kültürel kimlikler farklı kültürlerle iletişiminde çatışma yaşayabilir. Bu çatışmanın konusu her şey olabilir. En basitinden alışkanlıklar veya yemek yeme biçimi dahi bu çatışma için neden olabilir. Burada önemli nokta “iletişim”dir. Çünkü iletişim kaynak ile alıcı arasındaki “rıza” dayalı süreci temsil etmektedir. İletişim kurmak isteyen veya kurmak zorunda olan (aynı ortamda yaşayan) kişiler şayet farklı kültürel kimliklere sahiplerse bu durumu yaşayabilirler (Janebova, 2010).

Dinar Dizdar (2021) kültürlerin iletişimine dayalı yaşanan çatışmalar için göç konusunu örnek vermiştir. Çeşitli nedenlerle yaşadıkları yerleri terk ederek göç etmek zorunda kalan kişiler geldikleri yeni yerlerde yeni bir kültürle karşılaşır. Kendi kültürel formlarını beraberinde götüren bu kişilerin iki farklı kültür arasında kalması ve çatışma yaşaması muhtemeldir. Zira bu yeni alandaki iletişim iki farklı alışkanlığın, aynı zamanda geçmiş ve bugünün çatışması anlamına gelecektir.

Toplumdaki farklı kültürel gruplar kendi içerisinde “kapsayıcı” bir bütünlük oluştururlar ve herhangi bir karmaşık toplumun çeşitli "alt kültürlerden" ayrılırlar. Bu durumda farklı kültürel yapılanmalar aynı toplum içerisinde de çatışma halinde olabilir. Kültürün yalnızca farklı ülkeler veya bölgelerdeki kültürel farklılıklar üzerinden gerçekleşmediğini, aynı toplumdaki farklı kültürel grupların veya farklı alt kültürel grupların da kendi içerisinde çatışma yaşayabileceğini söylemek mümkündür (Avruch, 2002).

Bir toplumun üyesinin kendi içerisinde yaşayabileceği kültürel çatışmanın da farklı bir ülkede yaşayabileceğinden farkı yoktur. Kültürlerarası çatışma kendi içerisinde bir “hezeyana” gebedir. Çünkü anlaşılmazlığı ve belirsizliği beraberinde getirir. Kişinin oturduğu apartmanda dahi kendi kültüründen farklı bireylerle bir arada yaşaması, ortak yaşam alanı içerisinde iletişim ihtiyacını doğurur. Bu iletişimin sağlıklı şekilde kurulamaması yaşam alanında “zorbalık” dahi yaratabilir. Örneğin, çöplerini daima apartman içinde bekleten kişiler yüzünden bir apartman üyesinin kokudan etkilenmesi muhtemeldir. Kültüre bağlı alışkanlıkların değiştirilmesi zordur; ancak sağlıklı iletişim bir çeşit “uzlaşma” olanağı yaratacaktır (Morgensternova ve Šulova, 2007).

2.3.4.Kültürlerarası Çatışmanın Nedenleri

Bireylerin ve grupların kültürel farklılıklarına, çeşitli tutum, stereotip, önyargı ve deneyimlerine saygı gösterilmemesi kültürlerarası çatışmalara yol açabilir. Hatta bu durum daha geniş bir çerçevede iki veya daha fazla ülke arasında yaşanıyorsa saldırganlığa, şiddete veya silahlı çatışmaya neden olabilir. Bir ülkede aynı ortak kültürü paylaşan insanların geliştirdikleri aidiyet duygusu ve bu duyguya bağlı olarak şekillenen kimlik ortak bir bilinç oluşturur. Bu nedenle kişiler bu ortak bilinçle hareket ederek, kendilerine karşı oluşan bu “saygısızlık” veya “tehditle” baş edebilmek için şiddete başvurabilirler. Bu noktada kültürlerarası çatışmanın nedenlerini anlamak, çözümüne giden sürecin başlangıcı olacak ve olası sorunlarla baş edebilmeyi de sağlayacaktır (Jankurová ve Kazanský, 2015).

2.3.4.1.Kültürlerarası İletişim Engelleri

Kültürlerarası iletişim engelleri iki veya daha fazla kültürün sağlıklı iletişim kurmasını engellemekte ve dolayısıyla birey ve toplumların yakınlaşmasına, kültürel alışverişine ve ortak bir yaşam alanında buluşmasına engel olabilmektedir. Kültürlerarası iletişimden kasıt, farklı kültürlerden bireylerin veya toplumların birbirlerine ilettikleri mesajın anlaşılması ve iletişimin normal şartlar altında gelişmesidir. Aksi durumda yaşanacak senaryo bir “çatışma” portresi oluşturabilmektedir (Morgensternova Vesulova, 2007).

2.3.4.1.1.Kültürel Farklılıklar

Kültürel farklılıklar iki veya daha fazla farklı kültürden insanın sağlıklı iletişim kurmasını engelleyebilir. Bu farklılıklar her zaman için tek başına birer sebep olarak görülemez; ancak kişisel önyargılar, deneyimler, dejenerasyon gibi birçok husus kültürel farklılıkların iletişim engeli oluşturmaya sebebiyet verebilir. Dolayısıyla bu farklılıklar üzerinden kültürel çatışmaların yaşanması kaçınılmaz hale gelebilir. Müzakere sürecinde kültürel farklılıklar nedeniyle ortaya çıkabilecek durumlar şu şekilde sıralanabilir: (Jankurová ve Kazanský, 2015).

- Grup veya lider tarafından oluşturulan “farklılaşma” eğilimi
- Uzun vadeli bir ilişki kurma veya yalnızca tek seferlik bir anlaşma yapma hırsı (bir savaşı veya muharebeyi kazanma)
- Müzakerelerde kazanma hırsı veya kazan-kazan müzakeresi yapmayı tercih etme
- Gayri resmi veya resmi tutum
- Açık veya dolaylı iletişim tarzını benimseme
- Duyguları açıkça gösterme veya gizleme

Kültürel farklılık daima çatışmaya sebep olmaz. Hatta çoğunlukla bir “zenginlik kaynağı” olarak da görülebilir. İki farklı kültürden insanın birbirlerini olumlu etkilemeleri söz konusudur. Disiplinler arası çalışmalarda olduğu gibi, kültürlerarası çalışmalar da farklı kültürlerin ortak paydada yeni ve heterojen bir kültürle karşımıza çıkmasını sağlayabilir. Nihayetinde bu durumun oluşabilmesi için öncelikle iki farklı kültürden bireyin sağlıklı iletişim kurması ve bu iletişime istekli olması gereklidir. Aynı şey toplumlar için de geçerlidir. Geçmişten gelen önyargılar, siyasi çekişmeler, yanlış bilgiler ve öğrenmeye

kapalılık kültürlerin alışverişini olumsuz yönde etkiler. Bu durumda kültürel farklılıkların iletişim kurmaya engel olması çatışmayı kaçınılmaz hale getirir (Morgensternova ve Šulova, 2007).

2.3.4.1.2.Etnosentrizm

Etnosentrizm, kültürlerarası iletişimdeki en büyük engellerden biri olarak, bir kültürü yüceltmekte ve diğer kültürleri bu kültürün aşağısında görmektedir. Birinin kültürünün “grup içi” diğerinin kültüründen “grup dışı” üstün olduğuna dayalı olan bu inanç, kültürleri kategorize etmek suretiyle değerlendirmekte ve dolayısıyla kendi içerisinde bir “dışlama” mekanizması oluşturmaktadır. Etnik merkeziliğin daha yüksek veya daha düşük seviyeleri, bireyin kültürlerarası alanda başarılı bir şekilde iletişim kurma yeteneğini etkilemektedir. Yüksek etnosentrikliğe sahip bireyler, kendilerinden farklı olanlarla iletişim kurmak istemeyerek kendi içerisinde bir “yalnızlaşma” politikası oluşturacaklardır. Bu durum da kültürlerarası iletişimin sağlıklı şekilde işlemesini engelleyecektir (Jankurová ve Kazanský, 2015).

Yüksek ve düşük bağlam kültürü kavramı, bir kimsenin düşüncelerinin, fikirlerinin, duygularının ve yetiştirilme tarzının, belirli bir kültür içindeki davranışlarını nasıl etkilediğiyle ilgilidir. Bir kültürün kendi bağlamı içerisindeki yüksek ve düşük seviyedeki değerlendirilmesi ise genel bağlamda zaman içerisinde oluşmuştur. Bu durum ekonomi, sosyal yaşam ve diğer olanaklar çerçevesinde anlamlı hale gelebilir. Genellikle refah seviyesi yüksek ülkeler yüksek kültür bağlamına sahip görünürler. Zira bu kültürlerde ekonominin iyi olmasına bağlı olarak iyi yaşam şartları hâkimdir. Dolayısıyla kültürlerini olabildiğince pozitif bağlam içerisinde pazarlamaktadırlar. Herhangi bir Ortadoğu ülkesinde savaş, siyasi gerilim ve yaşam şartları göz önüne alındığında kültürün düşük bağlamda seyri söz konusudur. Bu noktada iki farklı kültürden kimsenin yan yana gelmesi bir “çatışmaya” sahne olabilir (Ting-Toomey, 2009).

Küresel ölçekte etnik merkezilik kasıtlı cehalete, yanlış anlamalara, kırgınlığa, nefrete ve şiddete yol açabilir. 20 Aralık 2001'in sonlarında International Herald Tribute 24 ülkeden 275 küresel kanaat önderinin katılımıyla yapılan bir ankete göre 11 Eylül saldırılarının temel nedeni ABD'nin siyasi politikalarıdır. Anket verileri katılımcıların önemli bir kısmının dünyadaki keskin kutuplaşmanın teröre sebep olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Başka bir deyişle katılımcılar, ABD'yi önde gelen küresel süper güç olarak

ilan eden retoriğin, ABD'nin küresel ekonomik adaletsizliği ve siyasi istikrarsızlığı son derece sorunlu, rahatsız edici ve yıkıcı şiddet biçimleriyle sonuçlanacak şekilde kışkırtma ve sürdürmedeki rolünü hedef göstermektedirler (Sorrells ve Nakagawa, 2007).

2.3.4.1.3.Stereotipler ve Önyargılar

Stereotip, önceden oluşturduğumuz fikir veya tutumlarımıza dayanarak gruplar veya bireyler hakkında sahip olduğumuz algılar veya inançlar olarak tanımlanabilir. Kültürlerarası iletişimin önündeki en büyük engellerden biri olan stereotip, birdenbire gelişmez; kültür içerisinde zamanla oluşturulur. Herhangi bir kültür içerisinde yer alan alt kültür veya farklı gruplara ilişkin söz, davranış ve eylemlerle birlikte zamanla o grubun belli bir şekilde algılanması, gruba yönelik olumsuz çıkarımlarla birlikte iletişim engeli oluşturmaktadır (Jankurová ve Kazanský, 2015).

Stereotipler ve önyargılar farklı bir kültüre veya hedefteki kültüre karşı tüm algıları kapatır. Birey veya toplum söz konusu kültürü kendi içerisinde etiketler. Bu nedenle o kültüre yönelik olumlu bir inancı kalmadığı için etkileşimde bulunmak istemez. Bu kültürel alışverişin gerçekleşmesine de engel olur. Önemli bir kültürel iletişim engeli olan stereotip ve önyargı, aslında mücadele edilmesi gereken bir konudur. Zira bu konuyla birlikte dünyanın zaman içerisinde kutuplaşması söz konusu olacaktır. Bu konuya bir örnek vermek gerekirse, Hindistan'ın yoksul olması ve hijyenik olmadığına dair bilgiler sebebiyle birçok insan Hint kültürünü tanımak istemeyebilir; ancak Hint yemeklerinin oldukça lezzetli olduğu bilinen bir gerçektir. Bu kültürü tanımak istemeyen birinin Hint mutfağını keşfetmesi oldukça zordur. Dolayısıyla kısmen gerçek de olsa önyargılar söz konusu kültürün olumlu yönlerinin keşfedilmesine engel oluşturacaktır (Fisher, 2000).

2.3.4.1.4.Düşmanlık

Bir etnik grubun başka bir ulus veya etnik gruptan geçmişte gördüğü zarar sebebiyle psikolojik olarak hırs ve önyargı ile nefret etmesiyle gelişen duygu “düşmanlıkla” kültürlerarası iletişim engeli oluşturabilir. İster etnik ister ırksal olsun önyargılar genellikle "irrasyonel" tutumlar olarak düşünülebilir. Düşmanlık da bir irrasyonel tutumdur; ancak geçmişteki olumsuz deneyimler sebebiyle gelişen bu tutum, iki veya daha fazla etnik grubun birbirinden uzaklaşmasına sebep olduğu gibi, bu uzaklaşmanın nefret duygusuyla birlikte gerçekleşmesinin de önünü açmaktadır (Jankurová ve Kazanský, 2015).

Genellikle bireylerle ilişkilendirilen psikolojik özellikler, uluslararası ilişkilerde de rol oynamaktadır. Bireyin çeşitli sebeplerle bir başka bireye düşmanlık gütmesi gibi, çeşitli siyasi ilişkiler sebebiyle birbirlerine düşmanlık güden ülkeler vardır. Bu ülkelerin birbirlerinin kültürlerine karşı negatif veya nötr tutumu, kültürlerarası etkileşimi düşürmekte ve hatta ortadan kaldırmaktadır. Bu konuda Türkiye ve Yunanistan arasındaki siyasi gelişmelerden ötürü oluşan gerilim örnek gösterilebilir. İki ülkenin mutfağı birbirine benzemekte ve özellikle Akdeniz mutfağı çerçevesinde etkilenmektedir. Söz konusu siyasi gerilimin arka planında gizli bir kültürel etkileşim olduğunu söylemek mümkündür (Fisher, 2000).

2.3.4.1.5.Dil ve Sözsüz İletişim

Dil, kültürlerarası iletişimin önündeki en belirgin engellerden biridir. Kültürler aynı dili konuşsalar bile birbirlerini her zaman anlayamazlar (Jankurová ve Kazanský, 2015). Bununla birlikte sözsüz iletişimde yani jest, mimik ve çeşitli semboller yoluyla iletişimde de kültüre dayalı engeller ortaya çıkabilir. Dilin her türlü kullanım biçiminde kültürel farklılıkların ortak paydada uzlaşması sağlıklı iletişimin sağlayıcısıdır (Janebova, 2010).

Dil kültüre sıkı sıkıya bağlı olduğundan, bireylerin başka bir kültürle doğru şekilde etkileşime girmesi veya dili bilmiyorlarsa farklı bir ülkedeki başka bir kültürü öğrenmesi zordur. Dilin sosyal ve kültürel bağlamı, özellikle kültürlerarası yeterlilikte kritik bir rol oynamaktadır. Başka bir dili doğru bir şekilde öğrenmek için, başka bir dili konuşan biriyle sadece bilgileri filtreleyerek doğru bir şekilde iletişim kurmak zor olduğundan, kullanıldığı kültürel ve sosyal bağlamlar ve onu konuşanların değerleri hakkında bir şeyler öğrenmek gerekecektir (Ahmed vd. 2020).

Farklı kültürden insanların ortak bir dil kullanmaları ve bu dille iletişim kurmaları gerekir. Zira her birey kendi ana dilini konuştuğunda kimse birbirini anlamayacaktır. Ülkelerin diplomatik yazışmalarında dahi ortak bir dil tercih edilir. Zira bu dil her iki tarafın da birbirini anlamasını sağlar. Dolayısıyla iletişim söz konusu olduğunda her kültürden insanın ortak dilin gücüne inanması söz konusu olacaktır. Günümüzde dünyanın her yerinde İngilizce ortak dil olarak benimsenmekte ve kullanılmaktadır. Bu nedenle ortak bağlamda hareket eden kimseler İngilizce konuşarak anlaşacaklarıdır. Bu durum kendi kültürlerinden kopma değil, kültürlerarası iletişimi sağlamanın bir yoludur (Fisher, 2000).

2.3.4.2.Kültürlerarası Yetersizlik

Kültürlerarası çatışmanın bir diğer nedeni olarak kültürlerarası yetersizlikten bahsedilmelidir. Kültürlerarası yetersizlik, yeterliliğin zıddı ve olumsuz içeriğini ifade etmektedir. Kültürlerarası yeterlilik, diğer kültürlerden insanlarla etkili ve uygun iletişime yol açan bir dizi bilişsel, duygusal ve davranışsal beceridir. Kişinin kendi kültürü ve başkalarının kültürünü, norm ve değerlerini anlaması, kabul etmesiyle ilgilidir. Hedeflenen bilgi, kültürel ve sosyo-dilsel farkındalık, spesifik kültürel bilgi ve küresel konu ve eğilimlerin kavranması kültürel yeterliliğin gerçekleştiğini göstermektedir. Beceriler dinleme, gözlemleme, değerlendirme ve sabır gösterme, dünyaya başkalarının bakış açısından bakma ile ilgilidir. Bir bireyin farklı kültürlerle ait durumları anlamaya çalışması, empati kurması bu beceriye sahip olduğunu gösterir. Tutumlar ise saygı, açıklık, merak ve keşifle tarif edilebilir. Farklı bir kültürle empati kurmak kadar ona saygı duymak ve keşfetmeye çalışmak tutum göstermeyi ifade edecektir (Ahmed vd. 2020).

Kültürlerarası yeterlilik için her şeyden evvel istek gereklidir. Bir kültürdeki bireyin başka bir kültürü tanımak istemesi, aynı şekilde bir toplumun başka bir toplumla etkileşime hazır olması gereklidir. Bu süreçte ancak yeterlilik adına hazırlanılabilir. Söz konusu istek, bireyin hedef kültüre saygı duymasını, onu tanımak istemesini, merak etmesini sağlayacaktır. Kültürlerarası iletişimin sağlanması adına bu yeterliliklerin şart olduğu bilinmelidir (Fisher, 2000).

2.3.4.3.Diğer Nedenler

Kültürlerarası çatışmaların en önemli nedenlerinden biri dindir. Din insanın kutsalı ve mahremiyetidir. İlahi dinler her ne kadar benzer öğütler verse de her dinin yüzyıllar içerisinde bir dinamiği oluşmuştur. Bu nedenle her din kendine özeldir. O dine inanan insanlar için de özel bir yere sahiptir (Ting-Toomey, 2009).

Dine bağlı oluşan dünya ve ahiret tasavvurları, ibadet, inanç ve kutsallar kültürlerarası farklılıkları oluşturur. Bu nedenle farklı dinden insanlar ister istemez kültürel anlamda da farklıdırlar. Bir Hristiyan da bir Müslüman da yaratıcının varlığına inanmaktadır; ancak bu süreçte ibadetler ve dini kurallar farklı şekilde ilerler. Dolayısıyla kişiler birbirlerini anlamakta zorluk çekebilirler. Farklı dinden insanların kültürel olarak

ortak noktada buluşabilmeleri için öncelikle birbirlerinin inancına saygı duymaları ve bu inancı anlayabilmeleri önerilir (Janebova, 2010).

Diğer bir kültürlerarası çatışma nedeni ise değerlerdir. Değerler, insanların günlük yaşamlarında önemli gördükleri şeyler olarak kabul edilir. Her bireyin yüksek düzeyde benimsediği ve diğerleriyle aynı çizgide olmayabilecek değerleri olabilir. Bununla birlikte çoğu insanın değişmesi zor olan, kendi içinde temellenen değerleri vardır. Bu değerlerin kültürel farklılıklar çerçevesinde çatışmaya yol açabilmesi oldukça normaldir (Koyuncu ve Chipindu, 2019).

Kültürel iletişimde birey ve toplumun değerlerine saygı duyulması, bu değerlerin anlamlı görülmesi ve anlaşılabilmesi gereklidir. Bir toplum kültürüne bağlı olarak misafirperverliğe çok önem verebilir; başka bir toplumda ise misafir seilmeyebilir. Bireyselliğin ön planda olduğu toplumlarda misafirperverliğin hoş karşılanmaması alışkanlıklar nezdinde anlaşılabilir. Dolayısıyla iki farklı değere sahip toplumun birbirine benzeme çabası anlamsızdır. Burada yapılacak en önemli şey, birbirlerine saygı duymaları olacaktır (Janebova, 2010).

2.3.5.Okullarda Kültürlerarası Çatışma

Kültürlerarası diyalogun geliştiği birçok ortam vardır. Bu ortamlardan biri de eğitim kurumlarıdır. Eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü bu kurumlarda gerek kurum içi yapılanmada gerekse kurumlar arası etkileşimde kültürlerarası çatışmanın yaşanacağı atmosferlerle karşı karşıya kalınabilir. Farklı etnik yapılardan, din ve kültürden insanın bir arada eğitim gördüğü kurumlar, tıpkı toplumda olabileceği gibi çeşitli çatışmalara sahne olabilir. Bu durumda söz konusu kurumlarda yaşanabilecek senaryolar göz önüne alınmalı ve eğitim yönetimi çerçevesinde bir kültürlerarası çatışma yönetimi planlaması yapılmalıdır (Eller, 1999).

Eğitim insanın yaşam boyu içine dâhil olabileceği hem teorik hem de pratik süreçlerle insana çeşitli donanımlar sunan bir kavramı niteler. İnsanoğlu bebeklik döneminden başlayarak çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve hatta yaşlılık döneminde dahi öğrenmeye devam eder. Dolayısıyla eğitim hiç bitmeyen bir olguyu tasvir eder; ancak eğitimin formel ve informal yapılanması gereği belli kurumlarda veya bireysel olarak serbest şekilde yürütülebileceği unutulmamalıdır. Kurumlarda yürütülen eğitim faaliyetleri

genellikle toplu şekilde yürütüldüğü için önceden planlanır ve bu planlama çerçevesinde gerçekleştirilir. Bu noktada kurumlar birçok farklı kültürden insanın yer aldığı ortak bir eğitim çerçevesi sunar. Bu eğitimin amacına ulaşması için farklı kültürden insanların huzur ve barış içerisinde aynı ortamı paylaşmaları gereklidir (Ross, 1997).

Eğitim kurumlarında farklı kültürden insanların bir arada eğitim aldıkları durumlar olabilir. Özellikle bir ülkedeki yabancı menşeli okullarda farklı milletlerden insanlar ortak eğitim alabilmektedirler. Eğitimin kalitesine bağlı olarak tercih edilmesi durumunda bu kişilerin bir arada ortak ve önemli bir amaç için, aynı zamanda kaliteli bir eğitim almak için bulundukları savunulabilir. Bununla birlikte aynı yerde eğitim alan kişilerin kültürel farklılıkları da bariz şekilde ortaya çıkacaktır. Öğrencilerin dil, din, ırk gibi farklılıkları zaman içinde kendini gösterecektir. Önemli olan okulun eğitim politikasıyla birlikte bu farklılıkları doğru şekilde yönetmesi ve öğrencilerin bu farklılıklar sebebiyle sorun yaşamamasıdır (Docherty, 2001).

Eğitim kurumlarındaki kültürlerarası çatışma her kademede farklı şekilde kendini gösterebilir. Özellikle eğitimin ilk kademesi olan ilköğretim sürecinde çocukların çeşitli kültürel farklılıkları sebebiyle yaşlılarıyla anlaşamamaları söz konusu olabilir. Bu durumda onların kültürel farklılıklarını sorun etmeyecek, diğer özellikleri ön plana çıkarılmalı ve bu engellerin aşılması sağlanmalıdır. Çocukların dünyası oyun ve eğlence odaklıdır. Onların bir yetişkine kıyasla zihinleri çok daha temiz ve berraktır. Bu nedenle zihinlerinin kirlenmemesi adına farklılıklar üzerinden gelişebilecek nefret söylemleri engellenmelidir. Çocukların yaşlılarına karşı kültürel farklılıkları kullanarak akran zorbalığı yapmasının önüne geçilmelidir. Bu konuda başta öğretmenler olmak üzere okul yönetimine büyük görev düşmektedir. Okul yönetimi söz konusu kültürel farklılıklarla baş edebilecek senaryolar hazırlamalıdır. Eğitimin içeriğinden, akranlar arasındaki iletişim şekline kadar tüm aşamalar denetlenmeli ve öğrenciler arasındaki ilişkilerde kültürel farklılıkların ne şekilde ortaya çıkabileceği değerlendirilmelidir. Tüm senaryolara bağlı olarak onların birbirleriyle olan iletişimini koparmayacak şekilde çözümler üretilmelidir (Eller, 1999).

Okullardaki kültürlerarası iletişimde ortaöğretim çağındaki öğrencilerin ilköğretime kıyasla bilinçleri daha açık ve farkındalıkları yüksektir. Bu çağıdaki öğrenciler ebeveynleri, çevrelerindeki yetişkinler veya medyadan gördükleri, sokaktan duydukları kültürel farklılıkları içselleştirebilirler. Bu durumda kendilerinden farklı olan kişilere karşı daha

tahammülsüz ve anlayışsız hale gelebilirler. Örneğin, Anadolu'da yetişmiş bir öğrenci ile Batıda yaşamış bir öğrenci aynı sınıfta birbirlerini anlamayabilirler. Bu durumda kültürel engeller çocukların birbirlerinden uzaklaşmasına sebep olabilir. Söz konusu durumun ergenlik döneminde yaşanması, gençlerin yaşlılarına karşı tahammülsüzlüğünü artıracaktır. Ani duygu değişimleri ve öfke sebebiyle yaşlılarından uzaklaşan öğrencilerin kültürlerarası çatışma sebebiyle zorluk yaşamaları söz konusu olacaktır (Docherty, 2001).

Kültürlerarası farklılık yalnızca aynı eğitim ortamında olan farklı ülkelerden gelen öğrencilerde görülmez; aynı ülkenin farklı bölgelerinde ve farklı alt kültürlerinde yaşayan insanların da aynı sınıfta eğitim almaları mümkündür. Bu durumda dil, din, inanç ve değerler aynı olsa bile diğer kültür unsurları arasındaki farklılık da çatışma oluşturabilir. Dolayısıyla öğrenciler kendilerinden farklı kültürden geldiklerine kanaat ettikleri diğer öğrencilerden uzak durabilir ve onlarla iletişim kurmak istemeyebilir. Aynı sınıfta eğitim gören ancak birbirine uzaklaşan bu öğrenciler göz önüne alındığında eğitimin amacına ulaştığı söylenemez. Zira eğitim, söz konusu farklılıkların hoşgörüsüyle karşılanmasını sağlamalıdır. Aksi bir senaryo, eğitimdeki hedeflerden birinin gerçekleşmemesi anlamına gelecektir (Ross, 1997).

Bir ülkenin eğitim sistemiyle birlikte kültürlerarası çatışmayı önleyici önlemler alması, eğitim sistemini kültürel farklılıkları zenginlik olarak kurgulayan ve hoşgörü prensip edinen değerler üzerine kurması gereklidir. Bu noktada eğitimle ilgilenen bakanlıklara ve üst yönetime büyük görevler düşmektedir. Eğitim materyallerinin hazırlanmasından öğretmenlerin yetişmesi, müfredattan eğitim içeriğinin planlanmasına kadar her aşamada kültürel çatışma yaşatmayacak bir planlama yapılmalıdır. Özellikle eğitimin ilk kademelerinde öğrencilerin farklılıklara hoşgörüyle bakabileceği yazınsal içerikler derslerde kullanılmalıdır. Öğretmenler söz konusu çatışma durumuyla ne şekilde mücadele edeceklerini bilmeliler ve bu konuda eğitilmelilerdir. Bu şekilde eğitimin en temel kademesinden başlayarak ülke geleceğini ilgilendirecek şekilde düzenlenmesi sağlanacaktır (Eller, 1999).

2.3.6.Kültürlerarası Çatışma Çözümü

Çatışmaların temel doğası, nedenleri, türleri ve gidişat dinamikleri hakkında yüksek düzeyde genel-teorik bilgiye ulaşarak çatışmaların çözümü adına önemli adımlar atılabilir. Belirli bir durumu derinlemesine analiz etme yeteneği ve benzersiz, yaratıcı ve

tekrarlanamaz bir süreci temsil eden çatışmaya neden olan fenomeni tanımlama yeteneğiyle birlikte çatışmanın anlaşılması ve çözümü için doğru şekilde ilerlenebilir. Çünkü her kültürlerarası çatışma kendine özeldir. Zaman, mekân, katılımcılar ve diğer koşullar açısından tekrarlanamaz özellikler göstermektedir. Bu durumda çatışmaların önlenmesi adına öncelikle kültürler tanınmalı, kültürlerarası farklılıklar doğru şekilde analiz edilmeli ve genel-teorik bilgiler üzerinden doğru çözümler üretilmelidir (Jankurová ve Kazanský, 2015).

Çatışma tüm toplumlarda yaygın olmasına rağmen, çatışmaya bakış açımız ve çatışma yönetimi tarzlarımız kültüre bağlıdır. Farklı kültürel gruplardan bireyler, çatışma sürecini yönlendiren çeşitli ve karmaşık değer varsayımlarını, beklentileri, sözlü ve sözsüz iletişim kuralları ve normlarını beraberlerinde getirir. Benzer şekilde, farklı kültürel kalıplara ve inanç sistemlerine sahip topluluklar, davranışlarını yönlendirmek için kendilerine özgü normlar yaratırlar. Dolayısıyla kültürlerarası çatışma, kültürel merceğimizden süzülen algıları içerir. Örneğin, Hollanda ve Belçika gibi bireyselliği ve rekabeti vurgulayan kültürler çatışmayı olumlu ve olası bir duygu olarak görürken, Yunanistan ve Türkiye gibi iş birliğini ve uyumu vurgulayan kolektivist kültürler çatışmaya daha olumsuz bir duygu olarak bakmaktadır. Bu noktada çatışmaların çözümü için de yine kültürel alışkanlıklar etkili olacaktır (Liu vd. 2015).

Geleceğin dünyası adına kültürlerarası çatışmaların çözümlenmesi ve daha sonrasında yaşanabilecek çatışmalar adına önlem alınabilmesi, taraflara bu çatışmalarla baş edebilme becerisi kazandırılması gereklidir. Bu başlık altında kültürlerarası çatışmaların çözümü için beş öneri sunulacaktır: bilgilendirme ve bilinçlendirme, farkındalık yaratma, yapıcı çatışma becerileri kazandırma, kültürel bakış açısını değiştirme, kültürlerarası çatışma yönetimi stillerini kullanma (Morgensternova ve Šulova, 2007).

2.3.6.1. Bilgilenme ve Bilinçlendirme

Ting-Toomey ve Oetzel'e (2001) göre bilgi, “kültür temelli çatışmayı yetkin bir şekilde yönetmeye yardımcı olabilecek önemli kültürlerarası iletişim kavramlarına ilişkin derinlemesine bir anlayış geliştirmeyi sağlayacaktır. Bu noktada kültürlerarası çatışmayı önlemek adına bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Araştırmacılar bilginin önleyici gücüne dair şunları savunmaktadırlar:

- Kültüre duyarlı bilgi, kültürlerarası bir çatışmada tartışanların, kendi doğalarında var olan etnosentrik bakış açılarını ortaya çıkarmalarına ve bir çatışma durumunu diğerinin kültür bakış açısına göre doğru bir perspektife oturtabilmelerine ve yeniden çerçeveleyebilmelerine olanak sağlar.
- Etnosentrizm ve önyargı gibi durumsal özellikleri ve algılanan hedef odaklı konuları anlamak önemlidir çünkü bunlar farklı kültürel üyelerin bir çatışmayı nasıl ele aldığını etkiler.

21.yüzyıl gibi bir bilgi çağında insanların bilgilenmeye ve bilinçlenmeye istekli oldukları düşünülmektedir; ancak teknolojinin propaganda amaçlı kullanılabilmesi bu süreçte yanlış bilgilerin yayılmasına da neden olabilir. Kültürlerarası çatışmanın önlenmesi için birey ve toplumların birbirlerinin kültürlerine dair doğru ve güvenilir içeriklerle karşılaşmaları gereklidir. Bu noktada hükümetlere büyük görevler düşmektedir (Morgensternova ve Šulova, 2007).

2.3.6.2. Farkındalık Yaratma

Farkındalık, kişinin içsel varsayımlarına, bilişlerine ve duygularına katılmak ve aynı zamanda diğerinin çelişkili varsayımlarına, bilişlerine ve duygularına uyum sağlamak olarak tarif edilebilir. Her ne kadar tırmanan bir çatışma olayında rol oynayan çok sayıda kültürel düzeydeki ve durumsal düzeydeki faktörlere dikkat etmek ve bunları anlamak kolay olmasa da bu konuda farkındalık yaratmak ve kültürlerarası çatışmaları önleyici bir tavır takınmak önemlidir (Ting-Toomey ve Oetzel, 2001).

Farkındalık yaratmak, farklı kültürden birey ve toplumların kültürlerarası çatışmanın geleceğine dair tehlikeleri görerek hareket etmesi adına önemlidir. Kültürlerarası çatışma, ilerlediğinde ırkçılık, etnik düşmanlık, savaş vb. durumlara yol açabilir. 21.yüzyılda ülkeler arasındaki keskin sınırlar ortadan kalkmışken, kültürlerin birbirini tanınması ve alışverişte bulunması normal olandır. Dolayısıyla iki veya daha fazla kültürün birbirine düşmanca tavır takınmasının, gelecekte kutuplaşmaya ve daha fazla kültür arasındaki çekişmeye neden olabileceği düşünülürse farkındalık yaratmanın uzun vadede başarılı bir çalışma olduğu belirtilmelidir (Morgensternova ve Šulova, 2007).

Farkındalık konusunda uygulamamız gereken bir diğer şey de analitik empatidir. Analitik empati, çatışma olaylarını diğer çatışan tarafın bakış açısından görmek ve

deneyimlemek ve soruna yaklaşırken alternatif içgörüler kazanmak için kendimizi yeniden konumlandırmanın sistematik bir yoludur (Ting-Toomey ve Oetzel, 2001). Bu süreçte taraflar karşı tarafı içinde bulunduğu şartlar, görüşleri ve takındıkları tavırla doğru şekilde analiz ettiklerinde onları anlamaya çalışırlar. Bu anlama girişimi tarafların empati duygusuyla hareket etmesini sağlarken kültürlerarası çatışmanın önlenmesine de aracılık edecektir (Ting-Toomey, 2009).

2.3.6.3.Yapıcı Çatışma Becerileri Kazandırma

Yapıcı çatışma becerileri, çatışma süreci içerisinde birey ve toplumların bu çatışma durumuyla mücadele edebilmelerini sağlayan ve çatışmanın olumsuz etkilerini en aza indirebilecek becerileri ifade etmektedir. Bu becerilere sahip birey ve toplumlar çatışmaların yaratacağı kaotik ortamın önlenmesini sağlarlar. Dolayısıyla uzlaşma politikası izlerler (Ting-Toomey, 2009).

Ting-Toomey ve Oetzel'e (2001) göre kültürlerarası çatışmayı önlemek adına bireylere yapıcı çatışma becerileri kazandırmak gerekir. Bu beceriler onların farklı kültürden kimselere karşı olası olumsuz duygu ve kanaatlerle baş edebilmelerini sağlayacaktır. Araştırmacıların bu konuda önerdiği beceri kazanma süreci on aşamadan meydana gelmektedir. Bu aşamalar şu şekilde sıralanabilir:

- Dikkatli Gözlem: Farklı kültürden kimseleri anlamak için dikkatli şekilde, objektif olarak gözlemlenmesi aşamadır.
- Dikkatli Dinleme: Bu aşama her ne kadar zor olsa da gözlemlerle elde edilen kanaatlerin yetersiz olduğunu, farklı kültürden kimselerle iletişim kurulması gerektiğini, dolayısıyla dikkatli dinleme yapılması gerektiğini gösterir.
- Dikkatli Yeniden Çerçeveleme: Büyük ölçüde çatışma davranışını anlamak için gerekli olan, duygu ve düşüncelerin yeniden çerçevelendiği aşamadır.
- Kimlik Doğrulama: Çatışma davranışını anladıktan sonra kültürel kimlikleri yeniden düşünme ve gerçekliğini doğrulama aşamasıdır.
- Görünüm Yönetimi: Bir çatışma dönemi sırasında kendi iletişim kimliğimizi korumayı, aynı zamanda diğer çatışma tarafının iletişim kimliğiyle ilgilenmeyi ve bu süreçte çatışan tarafın sosyal özgüvenini ve sosyal öz-değer sorunlarını doğrulamayı içerir.

- Üretken Güç Dengeleme: Bir çatışma döneminde tarafların ilişkilerine ve herhangi bir hedefe ulaşmak için birinin diğerine ne kadar bağımlı olduğuna bağlı olarak bir güç farklılığı olabilir. Gücü olumlu bir şekilde kullanmak, ortaklık gücü perspektifini seçmeyi ve her iki tarafın da diğer tarafın endişelerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini ve isteklerini gerçekten dinlemesini gerektirmektedir.
- İşbirlikçi Diyalog: Dikkatli gözlem, dinleme ve yeniden çerçeveleme becerileri işbirlikçi diyalog sürecine katkı sağlamaktadır. Bu aşamada farklı kültürden kişilerle iş birliği yapma tavsiye edilir.
- Problem Çözme Becerileri: Bu aşamada farklı kültürden kimselerin iş birliği sürecinde ortaya çıkan problemlerin çözülmesi adına fikirler geliştirilir.
- Aşkın Söylem: Ahlaki çatışmalarla sonuçlanan güç ve kimlik meselelerini içeren kültürlerarası çatışmalar çözümsüz kaldığında sağlıklı yollar sağlayan, tüm seslerin saygıyla duyulmasına izin veren aşkın söylemin kullanılmasını savunulur.
- Etkileşim Uyumluluğu: Diğer kişinin bakış açıları, ilgileri, hedefleri veya üçü hakkında dikkatli bir farkındalığa ve çatışma durumuna uyum sağlamak için ilgi alanlarını veya hedeflerini değiştirme isteğine işaret eden aşamadır.

Kültürel empati, bireyin çatışma becerisi kazanmasında etkilidir. Üstelik bu empati türü yalnızca birey için değil, toplum için de gereklidir. Uluslararası politikada ılımlı tavır izleyen devletlere bakıldığında daima uzlaşma yoluna gittikleri görülmektedir. Bu daima empati sebebiyle olmaz. Birçok devlet şahsi ve gelecekteki çıkarları için de uzlaşmayı seçer. Ancak kültürel empati sahibi devletler, kültürün yarattığı farklılıkların gelecekteki tehlikelerini görerek de bu beceriyi kazanmayı hedeflerler (Morgensternova ve Šulova, 2007).

2.3.6.4.Kültürel Bakış Açısını Değiştirme

İnkâr ve kutuplaşma zihniyetleri yönelimleri itibariyle monokültürdür ve “kişinin kendi kültürünün gerçekliğin merkezinde olduğu” görüşünü yansıtmaktadır (Ramayan vd. 2020). Kültürlerarası çatışma sürecinde inkâr ve kutuplaşma zihniyetine sahip olanlar kendi kültürlerini yüceltirler ve başka kültürleri inkâr etme yoluna giderler. Bu durumda kutuplaşma giderek artar. Bu durumun dünya genelinde yaygınlaşması çok merkezli yapılanmaların ortaya çıkmasına ve siyasi gerilimlerin artmasına neden olacaktır (Ting-Toomey, 2009).

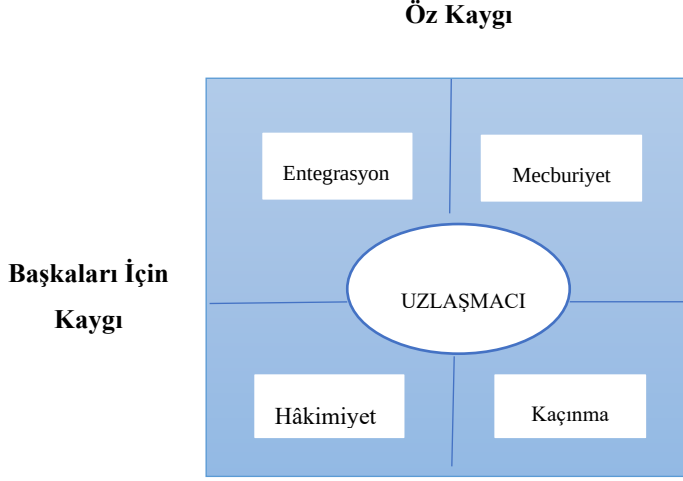
Bireycilik kolektivizmi, dünyadaki disiplinler arasında kişilerarası davranışlardaki kültürel farklılıkları açıklamak için kullanılan kültürel değişkenliğin temel teorik boyutudur (Ramayan vd. 2020). Bireyler arası kaynaşmanın olabilmesi için kültürel bakış açısının olumlu ve sempatik şekilde ilerlemesi gereklidir. Diğer bir deyişle kültürel uzlaşma sağlanmalı, farklı kültürden bireyler diğer kültürleri ötekileştirmemeli ve anlamaya çalışmalıdırlar (Cohen, 1990).

2.3.6.5.Kültürlerarası Çatışma Yönetimi Stillerini Kullanma

Martin ve Nakayama (2013) kültürlerarası çatışmayı bağlam içinde yönetmenin dört boyutlu yolunu önermiştir. Buna bağlı olarak kültürlerarası çatışmanın aşağıdaki dört türde yönetilebileceğini savunmuşlardır.

- Tartışmacı Çatışma Yönetimi Stili: Farklı kültürlerden insanları sözlü iletişimde tartışarak konuları aydınlığa kavuşturmalarını sağlayan çatışma yönetimi stilidir.
- Etkileşimli Çatışma Yönetimi Stili: Farklı kültürlerden insanlar çatışmayı çözmek için güçlü bir bağlılık duygusuyla etkileşim kurarlar.
- Uzlaşmacı Çatışma Yönetimi Stili: Bu stilde insanlar tartışmaların kontrolden çıkmaması adına uzlaşmacı bir politika izlerler. Sessizlik ve kaçınma teşvik edilir/benimsenir. Çatışmaların yönetiminde müzakere sistemi esastır.
- Dinamik Çatışma Yönetimi Stili: Bu stilde insanlar duygularını gösterme konusunda rahattırlar ancak bir noktaya değinmek için metaforlar, analogiler kullanarak konuşurlar.

Kültürlerarası çatışmanın yönetilebilmesi için çeşitli yönetim stilleri önerilmektedir. Literatüre bakıldığında bu konuda kişinin kendi kaygıları ve başkalarının kaygıları dikkate alındığında temelde dört türe ayrıldığını söylemek mümkündür. Bu türler Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Çatışma Yönetimi Stilleri

Şekil 2’ e göre kültürlerarası çatışmaların yönetilebilmesinde söz konusu çatışma konusunun yönetiminde temelde iki radikal yol vardır. Bunlar; çatışmayı yönetme ve çatışmadan kaçınma şeklindedir. Her iki yönetim şeklinde de uzlaşma söz konusudur ki bu uzlaşma doğrudan konuyla ilgilenme veya konuya dahil olmama şeklinde kendini göstermektedir (Cohen, 1990).

Birey veya toplumlar için çatışma yönetimi stillerinden hangisi kullanılırsa kullanılsın söz konusu kültürlerarası çatışmanın çeşitli şekillerde önlenmesi ve buna dair beceri kazanılması fikri savunulur. Zira çatışma durumu bir gerginlik oluşturur. Bu gerginlik birey ve toplumların birbirlerine maddi ve manevi olarak zarar vermelerine yol açar. Bu noktada çatışma yönetimi her iki tarafın söz konusu zarardan uzak durması adına tercih edilen bir yoldur (Ting-Toomey, 2009).

2.4.Konuya İlişkin Araştırmalar

2.4.1.Yurt İçi Araştırmaları

Kirişçi (2010) çalışmasında İstanbul ili Şişli ve Esenler ilçelerinde çalışan 367 öğretmene anket çalışması uygulayarak öğretmenlerin kültürel değerlerini ortaya çıkarmayı ve aynı zamanda kültürlerarası çatışmaları yönetme biçimlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Çalışmada “Schwarz Değerler Ölçeği” ve 22 maddelik “Çatışma Yaklaşımlarını Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi, ANOVA, LSD testi ve Pearson Korelasyon Katsayısı gibi

istatistiksel teknikler kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin kültürel değerlerinde ilk üç sırada özaşkınlık, muhafazakârlık, yeniliğe açıklık gibi değerler bulunmaktadır. Öğretmenler çatışmaların çözümünde genellikle geleneksel yöntemler olan uzlaşma, bütünleşme gibi yöntemleri kullanmayı tercih etmektedirler.

Özmen ve Aküzüm (2010) çalışmalarında yönetici görüşlerine göre, okulun örgütsel yapısı içinde, kişilerin çatışmaya bakışını ortaya koymak ve bu çatışmaların yönetiminde okul yöneticilerinin liderlik davranışlarını saptamaktır. Araştırma Diyarbakır'da yapılmıştır. Diyarbakır il merkezindeki 30 okul yöneticisine yöneltilen açık uçlu sorular üzerinden görüşme tekniğiyle veriler toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilere bakıldığında okullarda kültürel farklılıklardan kaynaklı çeşitli çatışmalarla karşılaşmaktadır. Bu çatışmaların çözümü adına okul yönetimine başvurulmaktadır. Yöneticiler çatışma sürecinde tarafları uzlaştırma yoluna gitmektedirler.

Polat ve Metin (2012) çalışmalarında öğretmenlerin kültürlerarası yeterlilikleri ile çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Betimsel nitelikte, ilişkisel tarama modeli ile tasarlanan bu araştırmada araştırma evrenini Kocaeli'nin İzmit ilinin ilçesine bağlı 63 devlet ilköğretim okulunda görev yapan 1637 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunda ise 680 öğretmen yer almıştır. Veri toplama aracı olarak kültürlerarası yeterlilik ölçeği ve çatışma yönetimi stratejileri ölçeği kullanılmıştır. Veri analizinde aritmetik ortalama, korelasyon katsayısı, temel ve çoklu regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda kültürlerarası yetkinliğin çatışma çözüm stratejileriyle ilişkili olduğu hipotezi doğrulanmıştır. Kültürlerarası yetkinliğe sahip öğretmenler daha az çatışma yaşamakta ve çatışmaları çözme konusunda daha başarılı olmaktadır.

Özmen ve Aküzüm (2013) çalışmalarında okullardaki kültürel farklılıkların sebep olduğu çatışmaları ele almışlar ve bu çatışmaların yönetilmesi konusunu değerlendirmişlerdir. Bu çerçevede Diyarbakır il merkezinde yer alan ve birçok farklı kültür ve etnik gruptan gelen öğrencilerin öğrenim gördüğü, Alipaşa İlköğretim Okulu'nda görev yapan 25 eğitimcinin (5 yönetici, 4 rehber öğretmen ve 16 sınıf öğretmeni) katıldığı yarı yapılandırılmış bir görüşme üzerinden veriler toplanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde kültürel farklılıkların sebep olduğu çatışmaların neler olduğu ve bunların çözümlenmesinde ne şekilde bir yol izlendiği sorulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre çatışma yönetiminde genellikle uzlaşma, kısmen ödün verme yoluna

gidilmektedir. Eğitimciler genellikle tarafları ortak noktada buluşturarak, anlaşılmadıkları konuları çözümlene veya alternatif şekilde uzlaşma biçimlerine yönelme yoluna gitmektedirler. İş birliği ile çözüm ise son sırada başvurulacak seçenekler arasındadır.

Gülbüz ve Aydın (2016) çalışmalarında Konya ilinde geçici eğitim merkezinde görev yapan Suriye vatandaşı öğretmenlerin yaşadıkları çatışmaları ve bunların çözümünde başvurdukları stratejileri ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan kritik olay tekniğine başvurulmuştur. 6 kadın, 9 erkek toplam 15 katılımcıya araştırma konusu dâhilinde bir deneyimi anlattırılarak bu deneyim hakkında sorular yöneltilmiş ve bu süreç izinleriyle kayda alınarak daha sonrasında tahlil edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesiyle birlikte çatışma nedenlerinin; dil yetersizliği, kültür farklılığı, yanlış anlama, kötü hizmet vb. sebeplerle olduğu görülmüştür. Bu çatışmalarla başa çıkma sürecinde katılımcılar genellikle bütünleştirme ve uyum sağlama stratejilerini izlemişlerdir.

Mrekajova (2018) çalışmasında Türkiye'de lisans, yüksek lisans ve doktora programlarını okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel etkileşim sürecini kolaylaştıran ve zorlaştıran durumları araştırmayı amaçlamıştır. Bursa Uludağ Üniversitesi'nde nitel (yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler, belgesel fotoğrafçılığı, özyaşam öyküsü) ve nicel araştırma (anket) yöntemleri kullanılarak yapılan araştırma sonucunda elde edilen verilere göre, yabancı uyruklu öğrenciler genellikle kendileri gibi olan öğrencilerle (yabancı uyruklu) arkadaşlık kurmaktadır. Türklerle yakın arkadaşlık kuran öğrenciler Türk kültürüne daha fazla sempati duyarken, kültürlerarası çatışma yaşayan öğrenciler de vardır. Bu çatışmaların temel sebepleri genellikle uyum sağlama sorunlarıyla ilgilidir.

2.4.2.Yurt Dışı Araştırmaları

Linde (1997) çalışmasında Malezya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'ya yapılan keşif ziyaretleri ve Güney Afrika'daki bir okulda kültürlerarası çatışmaya ilişkin bir örnek olay incelemesiyle çokkültürlü okullardaki kültürlerarası iletişimi değerlendirmeyi amaçlamıştır. Yapılan çalışmada keşif ziyaretleriyle okullardaki kişilerle rastgele görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen bilgilerde bu okullarda kültürlerarası iletişimin sağlıklı olduğu, ancak olası çatışmalara da nadiren rastlandığından bahsedilmiştir. Çatışmalar genellikle akran zorbalığıyla ilişkilidir. Farklı kültürden gelen öğrenciler kimi zaman yaşlılarıyla anlaşılmadıklarında onlara çeşitli akran zorbalıkları uygulamakta ve

özellikle kültürlerarası farklılıklardan bu süreçte faydalanmaktadırlar. Bu noktada, okullarda kurulan danışmanlıklar öğrencilerin sorunlarını çözmede etkin işlev görmektedir.

Wyk (1997) çalışmasında okullardaki kültürlerarası ortamı ele almış, Apartheid ¹ sonrası dönemde Güney Afrika okullarındaki durumu değerlendirmiştir. Bu çalışma literatür taraması yöntemiyle hazırlanmıştır. Apartheid sistemine göre beyazlar en üst kademedeyi yer alıyordu. Bu nedenle siyahiler dezavantajlı gruptu. Bu dönem sonrasında gelen hükümet, bu sistemin izlerini yok etmek ve kültürleri bütünleştirmek adına politikalar yapmıştı. Araştırmacı o dönemde okullara yaptığı ziyaretler ve velilerle gerçekleştirdiği konuşmalara da çalışmasında yer vermiştir. Buna göre her ne kadar bu politikalar terk edilse de ülkede o dönemde halen beyazların üstünlüğüne dair bir inanışla çatışmalar yaşanabiliyordu. Dolayısıyla çocuklar eşit bir ortamda ders göremediklerine inanıyorlardı. Bu durumda, siyasi politikaların eşitlik adına önemli olduğu, özellikle modern dünyada eğitimde eşitliğin savunulmasında siyasetin önemli bir aracı görev üstlendiği belirtilmiştir.

Hammer (2005) çalışmasında kültürlerarası çatışmaların çözümü üzerine araştırma yapmıştır. Otuz altı maddelik “Kültürlerarası Çatışma Tarzı Ölçeği” geliştirilerek yapılan çalışmada; anlaşmazlıklarla başa çıkmada doğrudan ve dolaylı yaklaşımlar ve anlaşmazlığı çözmek için duygusal olarak ifade edici ve duygusal olarak kısıtlanmış kalıplar kullanılmıştır. Doğrulamalı bulgularının analizi, 18 doğrudan/dolaylı madde ve 18 duygusal ifade/kısıtlama maddesinden oluşan nihai bir set belirlemiştir. Doğrudan/dolaylı ölçeğin alfa katsayısı .73, duygusal ifade/kısıtlama ölçeği ise .85 güvenilirliğe ulaşmıştır. Bu envanter çatışma çözümü adına dört tarz sunmaktadır: (1) tartışma tarzı (doğrudan ve duygusal olarak kısıtlanmış), (2) katılım stili (doğrudan ve duygusal olarak ifade edici), (3) uzlaşma tarzı (dolaylı ve duygusal olarak kısıtlanmış) ve (4) dinamik tarz (dolaylı ve duygusal olarak ifade edici).

Al-Issa (2005) çalışmasında Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki Sharjah Amerikan Üniversitesi'nin çokkültürlük esasıyla düzenlenen eğitim programını ve eğitim politikasını dikkate alarak burada olası kültürlerarası çatışmaların ne şekilde önleendiğine ve önlenebileceğine yönelik araştırmalar yapmıştır. 70'ten fazla farklı milleti temsil eden karma

¹ Güneybatı Afrika'da (Namibya) 1948-1994 yılları arasında resmî devlet politikası olarak iktidarda bulunan Ulusal Parti hükümeti tarafından uygulanan ve bu doğrultuda yasalar çıkartarak ırksal ayrımcılığı savunan sistem

kültürel geçmişe sahip 4.000'den fazla öğrenciden oluşan öğrenci topluluğu ve 65'ten fazla ülkeyi temsil eden öğretim üyeleri ve personel ile üniversite, Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki en önemli üniversitelerden biridir. 200'ün üzerinde kişiden oluşan öğretim üyelerinin çoğunluğu Batılı (Amerikalılar, Kanadalılar, İngilizler ve Batı Avrupalılar) ve Amerika Birleşik Devletleri'nde doğup büyüyen Arap Amerikalılardan oluşmaktadır. Amerikan Sharjah Üniversitesi'nde eğitim dili İngilizcedir. Bu nedenle her milletten öğrenci burada eğitim alabilmektedir. Kültürlerarası çatışmanın yaşanabileceği bu ortamda eğitim veren üç akademisyen ile görüşme yapılmış ve onlara kültürlerarası çatışmayı önlemek adına neler yapıldığı sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre; öncelikle eğitim politikası olarak farklılıkları destekleyici içeriklere yer verildiği, aynı şekilde müfredatın da bu şekilde desteklendiği görülmektedir. Eğitimin öncelikte olduğu bu üniversitede, tüm çalışanlar kültürlerarası hoşgörü noktasında da eğitim görmektedir. Ayrıca üniversitenin iç ve dış denetim mekanizması da bu şekilde çatışmaları denetleyici bir rol oynamaktadır.

Mahon (2009) çalışmasında Amerika Birleşik Devletleri'nin batı bölgesindeki okullarda görev yapan öğretmenlerin çatışmalara bakış açısını, çatışma sürecindeki yönetim yeteneklerini ve süreci kontrol altına alma durumlarını araştırmayı amaçlamıştır. Yapılan bu çalışmada bölgede görev yapan 88 öğretmene “Thomas – Kilmann Çatışma Envanteri” ile bir anket uygulandı. Anket verileri değerlendirildiğinde sonuçlara göre, öğretmenlerin çoğunluğunun kültüre ilişkin etnosentrik anlayışa sahip olduğunu ve uzlaşmacı çatışma stilini tercih ederek çatışmaları çözümlediği bulguları desteklenmiştir.

Johnson (2006) çalışmasında öğrencilere okul arkadaşları ve öğretim üyeleriyle yaşadıkları çatışmaları yapıcı bir şekilde nasıl çözebileceklerini öğretmeye odaklanmaktadır. Makale görüşme yöntemiyle hazırlanmıştır. Bir grup (10 kişi) ortaokul öğrencisine çeşitli kültürlerarası çatışmalar ve bu çatışmaları ne şekilde çözebileceklerine dair sorular yöneltilmiştir. Makale; (a) çatışmanın doğası; (b) çatışmaları çözmek için kullanılan stratejiler; (c) problem çözme müzakere prosedürü; (d) okul arkadaşlarının anlaşmazlıklarında arabuluculuk prosedürü ve (e) okulda bir çatışma çözümü ve akran arabuluculuğu programının uygulanmasına odaklanmaktadır. Çalışma için yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler yorumlandığında; öğrencilerin kültürlerarası çatışmayı normal gördükleri, daha çok yaşlılarıyla yaşadıkları normal sorunlar olarak algıladıkları, bu konudaki rahatsızlıklarını genelde aralarında çözmek istedikleri, kimi zaman öğretmenlerine başvurdıkları, problem çözme konusunda yeterli bilgilerinin

olmadığı görülmüştür. Yapılan araştırma okullardaki öğrencilerin bu konuda yeterli bilgi sahibi olmadıklarını, okulun da aynı şekilde arabuluculuk görevinin yetersiz olduğunu göstermiştir.

Lahdenperä (2006) çalışmasında okulların kültürlerarası öğrenme ortamları olarak geliştirilebilmesi için okulların örgütsel kültürü ve kültürel bağlamda liderlik konusunda çalışmalara ihtiyaç olduğunu, bu noktada öğretmen ve okul yöneticilerine büyük görevler düştüğünü belirtmiştir. Bu çalışmanın amacı okullardaki kültürlerarasılığın yönetilmesinde öğretmen ve okul liderlerinin önemini ortaya koymaktır. İsveç'teki çok etnikli okullarda görev yapan beş öğretmen ve beş okul yöneticisiyle “görüşme” şeklinde yapılan çalışmada şu sonuçlar elde edilmiştir: okullarda kültürel çatışmalar yaşanmaktadır. Öğretmen ve okul yöneticileri bu çatışmaları önlemek adına kişisel yeteneklerini, eğitimlerini ve eğitim müfredatını kullanmaktadırlar. Çok kültürlü okul gelişimine aktif olarak liderlik etmek, hem kişinin kendi etnosentrizmini kabul etmesini hem de personel arasında belirli birçok kültürlü olgunluğu gerektirir. Bu konuda hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin belli bir yeterliliğe sahip oldukları ve kendilerini geliştirdikleri görülmektedir.

Shupe (2007) çalışmasında farklı kültürel kökenden gelen insanlar arasındaki etkileşimlerin kişilerarası çatışmalarla sonuçlanabileceğini belirtmiş, bu çatışmanın doğası ve ilgili kişiler üzerindeki etkileri hakkında araştırma yapmayı amaçlamıştır. 50 ülkeden 50 lisansüstü öğrencisinin katıldığı bu çalışmada çevrimiçi anket yoluyla bilgiler toplanmıştır. Elde edilen bulgular SPSS paket programında değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda kültürel mesafenin kişilerarası, kültürlerarası çatışmayı öngörmemesine rağmen, çatışmanın sosyo-kültürel uyumla ilgili olabileceği belirlenmiştir.

Mansouri ve Jenkins (2010) çalışmalarında Avusturalya'daki okullarda giderek artan kültürlerarası şiddeti konu edinmişler ve ortaokullara yönelik bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada belli sürelerde ortaokullardaki kültürlerarası sorunlar not alınmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde bu sorunların temel kaynağının ırkçılık olduğu bilgisi edilmiştir. Birçok öğretmen yapılan görüşmede ortaokul öğrencilerinin farklı ırklardan diğer öğrencilere karşı öfkeli ve anlayışsız olduğunu vurgulamışlardır. On öğretmenle farklı zaman dilimlerinde yapılan bu görüşmelerde aynı zamanda söz konusu çatışmaların ortadan kalkması adına tavsiyeler istenmiştir. Öğretmenler bu konuda okulların, ırk, kültür ve

çeşitlilik konularının okul müfredatındaki içeriklerin genişletilmesi, okullarda bu konuda ayrıca özel toplantılar yapılması ve ailelerle iş birliği yapılması gerektiğini önermektedirler.

Ying ve Han (2010) çalışmalarında Güneydoğu Asyalı ve Amerikalı ergenlerde kültürleşmedeki nesiller arası boşluğu değerlendiren literatür araştırmalarından yola çıkarak bu ergenlerin diğer nesillerle yaşadığı kültürlerarası çatışmaları değerlendirmiştir. Erken ergenlik döneminde kültürleşmede algılanan nesiller arası farklılığın, geç ergenlikteki nesiller arası çatışmayı öngöreceği ve bunun da geç ergenlik döneminde depresif semptomatolojiyi artıracığı varsayılmıştır. Göçmenlerin “Çocukları Boylamsal Çalışması”ndan elde edilen veriler kullanılarak 8. ve 9. sınıflardaki 490 Güneydoğu Asyalı ve Amerikalı ergene anket yapılmıştır. Bu anket üç sene sonra tekrar uygulanmış ve veriler karşılaştırılmıştır. Anket sonuçlarına göre nesiller arası/kültürlerarası çatışmanın, kültürleşmede algılanan nesiller arası farklılıkla ilişkili olduğu görülmüştür.

Chua (2012) çalışmasında işyerlerindeki kültürlerarası çatışma konusunu araştırmaktadır. Görüşme ve literatür taramasıyla hazırlanan bu çalışmada farklı kültürlerden insanların çalıştığı üç ayrı işyerindeki 10 çalışanla görüşme yapılmıştır. Çalışanların söz konusu çatışmayı yaşayıp yaşamadıkları ve yaşamaları durumunda kendilerinde gözlemledikleri hususlar hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çalışanların önemli bir kısmı işyerlerinde kültürlerarası çatışma yaşamışlardır. Farklı kültürlerden gelen fikirlerin uyumsuz olduğuna dair inançlar, ortamdaki kültürel uyumsuzlukla birleşerek bu duruma sebep oluyordu. Bununla birlikte çalışanlar kültürlerarası çatışma sonucunda yaratıcılıklarının köreldiğine, aynı zamanda çalışma isteklerinin ve motivasyonlarının kaybolduğuna da inanıyorlardı.

Rubinfeld ve Clement (2012) çalışmalarında kültürlerarası aracılık davranışları ile kültürlerarası yeterlilik arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamışlardır. “Gözden geçirilmiş kültürlerarası arabuluculuk” ölçeği kullanılarak hazırlanan anket, Kanada'daki 291 Anglofon ve 161 Frankofon katılımcıya uygulanmıştır. Ayrıca katılımcılardan kültürlerarası çatışmayı azaltmak için çeşitli arabuluculuk stratejileri kullanma olasılıklarını belirtmeleri istenmiştir. Çalışma sonucunda verilerin yorumlanmasıyla birlikte kültürlerarası aracılık davranışı konusunda beceri sahibi kişilerin kültürlerarası yeterliliklerinin daha yüksek olduğu ve daha az çatışma yaşadıkları bulgusu elde edilmiştir.

Exposito vd. (2014) çalışmalarında kültürlerarası çatışmayı öğretmenlerin ve öğrencilerin bakış açılarıyla değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın katılımcıları İspanya'nın güneyindeki Endülüs Özerk Bölgesi'ndeki çok kültürlü liselerdeki öğrenciler ve öğretmenler arasından seçilmiştir. Araştırmaya 767 öğrenci ve 110 öğretmen olmak üzere 877 katılımcı katılmıştır. Yapılan anket sonucunda, katılımcı öğretmenlere göre saygısızlık, cinsiyetçilik ve ırkçılık en önemli çatışma nedenleri arasında yer almaktadır. Öğrenciler ise genellikle akran zorbalığı üzerinden çatışmaların yükseldiğine inanmaktadır. Öğretmenler çatışmaları çözmek adına genellikle sözlü kınamaya başvurmaktadırlar. Öğrenciler ise çoğunlukla durumu okul yönetimine bildirmeyi tercih ederler. Hem öğretmenler hem de öğrenciler, sahte çatışmaların çoğu hakkında birbiriyle yakından örtüşen görüşlere sahiptir, ancak yabancı düşmanlığı veya cinsiyetçi tutumlar gibi köklü değerlere dayanan gizli çatışmalarla ilgili neler yapacaklarını tam olarak bilememektedirler.

Hüpping ve Büker (2014) çalışmalarında Almanya'daki ilkokullarda kültürlerarası gelişimi dikkate alarak ilkokulları ve buradaki kültürlerarası ortamı değerlendirmişlerdir. Yapılan çalışmada Almanya'da 2010 sonrası müfredat değişiklikleri dikkate alınarak ilkokullar için raporlar yorumlanmıştır. İlkokullarda yabancı pedagojisi, kültürlerarası pedagoji, ırkçılık karşıtı unsurları içeren pedagoji ve çeşitliliğe odaklanan pedagojik yaklaşım (çeşitlilik pedagojisi) konusundaki gelişmelerin son yıllarda raporlanan kültürel çatışma, ırkçılık ve diğer sorunları azalttığı bilgisi elde edilmiştir.

Lukešová (2015) çalışmasında yükseköğretim öğrencileri arasındaki kültürlerarası çatışmaların analizine odaklanmaktadır. Araştırmanın örneklemini üniversite eğitimi alan 97 genç oluşturmaktadır. Veri toplamak için öğrencilerin kültürlerarası çatışma konusundaki farkındalıklarını ve bilgilerini, üniversitelerde kültürlerarası açıdan yetersiz davranışlar sergileyen öğrencilerin deneyimlerini ve öğrencilerin yaşadığı kültürlerarası çatışmaların doğasını ve sosyo-ekonomik durumlarını inceleyen üç bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; kültürlerarası çatışmalar farklı kültürel, etnik ve dini değerlerin yanlış anlaşılmasından, farklı sosyal sınıflardan, hoşgörüsüzlükten ve cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu çatışmaların doğasında, ulusal, etnik, dini, cinsiyet çatışmaları, kuşaklararası farklılıklardan kaynaklanan çatışmalar ve farklı kökenlerden kaynaklanan çatışmalar bulunmaktadır.

Martincova ve Lukešová (2015) çalışmalarında kültürlerarası çatışmaları yönetme sürecinde önemli rol oynayan kültürlerarası yeterliklerin geliştirilmesiyle ilgili olarak, kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik bir araç olarak eleştirel düşünceye odaklanmaktadır. Literatür araştırması yöntemiyle yapılan çalışmada eleştirel düşüncenin faydalarından bahsedilmiş ve kültürlerarası çatışma sürecinde kullanılabileceğine yönelik diğer araştırmalarla söz konusu fikir desteklenmiştir.

Walton ve arkadaşları (2015) çalışmalarında Avustralya'daki ulusal eğitim politikalarını göz önüne alarak bu bölgedeki farklı kültürlerden öğrencilerin ne şekilde bir yaşam sürdürdüklerini araştırmayı amaçlamıştır. Yapılan çalışmada odak grubu görüşmesi yapılarak öğrencilerden alınan bilgiler ve öğretmen notları kullanılmıştır. Ayrıca Endonezya ve Doğu Timor'daki iki “kardeş okul” kültürel kaynaşma gezisi notları da değerlendirmede kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kültürel kaynaşma gezilerinin, öğrencilerin yabancı öğrencilerle etkileşiminin ve öğretmen çalışmalarının kültürel çatışmaları azaltarak, kültürel etkileşimi olumlu yönde desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Baiutti (2016) çalışmasında kültürlerarası çatışma kavramını yeniden düşünmeyi amaçlamaktadır. Araştırmacı kavrama ilişkin literatür taramasında kültürlerarası çatışmanın, kültürlerarası uyumsuzluk veya uyuşmama olarak yanlış anlaşılabilirliğini gözlemlemiştir. Çalışmada anlamsal analiz yapılmıştır. Araştırmacı *farklı kültürel geçmişlere ait en az iki kişi arasındaki kültürel değerlerin uyumsuzluğu olarak kavramsallaştırılan kültürel bir çatışmanın, kültürlerarası bir çatışma olarak tanımlanabileceğini göstermektedir. Mevcut teorik kavramlar, kültürlerarası açıdan yetkin olduğu varsayılan lise öğrencilerinin (yurt dışında bir eğitim yılı geçirdikten sonra) kültürel bir çatışma sırasında başkalarına karşı tutumlarını inceleyen niteliksel araştırma yoluyla araştırılmaktadır. Araştırmacı kavramsal analiziyle birlikte aynı zamanda kültürlerarası çatışma sorunu yaşayan liseli öğrencilerle görüşmüş ve onlardan söz konusu çatışma durumunu örneklemelerini istemiştir. Öğrenciler gerçek bir diyalog kurma sırasında yaşanabilen kültürel tepkiyi çatışma olarak algılamışlardır. Kültürlerarası uyumsuzluk ise daha çok bu diyalogları kurma sırasındaki başarısızlık olarak değerlendirilmiştir. Araştırmacı kültürlerarası uyumsuzluğun kişi ve diğer kültürden kişilerin anlaşılamaması durumu olduğunu vurgularken, çatışmada ise farklı kültürden kişilerin “öteki” konumuna geçtiğinin altını çizmiştir.*

Mato (2016) çalışmasında Latin Amerika'daki yükseköğretim kurumlarında kültürlerarası çatışmaları ele almıştır. Dünyanın dört bir yanındaki yerli halklar uzun süredir eğitim hakları için mücadele etmektedirler. Bu konuda Latin Amerika'da önemli bir çaba söz konusudur. Araştırmacı şahsi gözlemleri ve literatür araştırmalarına dayanarak Latin Amerika'da yükseköğretimde eğitim haklarına yönelik çalışmalar sürecinde kültürlerarası çatışmaların ne şekilde olduğunu değerlendirmiştir. Bu değerlendirmede halkın sosyal, ekonomik, politik ve kurumsal nedenlerle diğer üniversite çalışanlarıyla çatıştıkları, bunun özellikle hak talebi sebebiyle olduğu görülmüştür.

Okech ve arkadaşları (2016) çalışmalarında kültürlerarası çatışma yönetimine ilişkin disiplinlerarası literatürün eleştirel bir incelemesini sunmaktadırlar. Araştırmacıların temel amacı literatür araştırması yöntemiyle elde ettikleri bilgiler ışığında gruptaki açık ve gizli kültürlerarası çatışmanın potansiyel kaynaklarını daha etkili bir şekilde belirlemektir. Literatür araştırması sonuçları dikkate alındığında kültürlerarası çatışmanın kaynakları konusunda halen eksiklikler olduğu görülmektedir. Özellikle Batı dünyasındaki ırkçılık göz ardı edilmektedir. Irkçılığa dayalı kültürlerarası çatışma her geçen gün artmaktadır. Bu konunun göz ardı edilmesi, olası şiddetin sesini de artırmaktadır. Bununla birlikte hükümetlerin aldığı önlemler de yetersiz kalmaktadır. Araştırmacılar, yapılan çalışmalarda saha araştırmalarının uzun vadede artırılması gerektiğini, özellikle okullara yönelik çalışmaların hızlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Savva (2016) çalışmasında uluslararası okullarda çalışan 30 eğitimciyle görüşme çalışması yaparak kültürlerarası bakış açılarında nasıl değişiklikler olduğunu, kültürlerarası iletişim düzeylerini ve çatışma sorunu yaşıyıp yaşamadıklarını araştırmayı amaçlamıştır. Sosyal yapılandırmacı bir anlayışla oluşturulan sorular ışığında eğitimcilerle görüşülmüştür. Bu görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre; yeni kültürel normlara uzun süreli maruz kalmanın kültürlerarası perspektifte değişikliklere yol açmasının olağan olmasına rağmen, eğitimciler bu süreçte (dil bilmelerine rağmen) çok fazla zorluk yaşamışlardır. Bu zorlukların kültürlerarası çatışmaya kadar uzandığı görülmektedir. Katılımcılardan alınan yanıtlara bağlı olarak kendilerinin bu çatışmaları yaşama nedenlerini dilde istenen mükemmelliğe erişememeleri, Batı'ya tam anlamıyla adapte olamamaları, ulusal ve/veya ırk bağlılığına dayalı ayrımcı uygulamalar ile karşılaşmaları olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Leszczensky (2018) çalışmasında ülkelerdeki göçmen nüfusu büyüklüğünü dikkate alarak, göçmenlerle ev sahibi ülke vatandaşları arasındaki kültürlerarası iletişimi değerlendirmiştir. Yapılan bu çalışmada göçmenlerin yoğun olduğu bölgelerde kültürlerarası etkileşime bağlı olarak daha sağlıklı iletişim kurulduğu ve çatışmaların daha az olduğu fikriyle hareket edilmiştir. Araştırmacı 2000'den fazla çocuk ve ergenden oluşan bir ağ paneli araştırmasını dikkate alarak verileri incelemiş ve sonuçlar elde etmiştir. Yapılan bu araştırmanın sonucunda göçmenlerin yoğun olduğu bölgelerde onlarla dostluk kuran yerli halk sayısının fazla olduğu, dolayısıyla zaman içerisinde kültürel çatışma konularının azaldığı, kültürel çeşitliliğe bağlı olarak anlaşmazlıkların çözümlendiği bilgisi desteklenmiştir.

Wilson-Daily ve arkadaşları (2018) çalışmalarında İspanya'nın kültürlerarası çeşitliliğe sahip Katalonya bölgesinde ortaöğretim kurumlarındaki ergenlerin göç ve çeşitliliğe yönelik tutumlarının analiz edilmesini amaçlamışlardır. Yapılan bu çalışmaya zorunlu eğitimlerinin son yılında (10. sınıf) olan 1219 yerli ve 379 yabancı öğrenci katılmıştır. Çalışmada anket yöntemi kullanılmış, veriler üç düzeyli doğrusal karma model (SPSS MIXED) kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlara göre; daha yüksek oranda göçmen öğrenciye sahip sınıfların kültürlerarası çatışma oranlarının daha düşük olduğu, ancak daha az göçmen öğrenciye sahip sınıflarda bu tür çatışmaların yaşanabildiği görülmüştür. Sınıf özelliklerinin etkileri ulusal kimlik ve gruplar arası etkileşimlerde etkilidir. Bu noktada araştırmacı, sınıfların dağılımında ve eğitim politikasında göçmenlerin yaşayabileceği sıkıntıların dikkate alınması gerektiğini önermiştir.

Piipponen ve Karlsson (2019) çalışmalarında okullarda kültürlerarası etkileşimi değerlendirmişlerdir. Çalışma kapsamında Finlandiya ve İskoçya'daki ilkokullarda 9-11 yaş aralığındaki çocuklara kültürlerarası unsurları içeren çeşitli öyküler okutturulmuş ve bu öykülerin onların diğer kültürlerden çocuklara bakış açılarını anlamak için kullanılması sağlanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, eğitim materyalleriyle yapılan olumlu algılamaların kültürlerarası çatışmayı azaltarak etkileşimi artırdığını göstermiştir.

Roiha ve Sommer (2021) çalışmalarında uluslararası okullarda çalışan öğretmenlerin kültürlerarası eğitime ilişkin algılarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Hollanda'daki bir Uluslararası Bakalorya okulunda çalışan 11 öğretmenin katıldığı araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Veriler SPSS paket programında

değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre öğretmenlerin kültürlerarası eğitim tanımlarında çoğunlukla kültürel-farklılaştırıcı yaklaşımlardan yararlandıkları görülmüştür. Kültürlerarası eğitimin öğrencilerin geleceği açısından önemli olduğunu düşünen öğretmenlerin, hemen hemen hepsi sınıfta kültürlerarasılığı ele almak için ağırlıklı olarak ulusal kültürlere ve geleneklere odaklanmaktadırlar. Olası kültürlerarası çatışma durumunda öğretmenler uzlaşma yoluna gitmeyi tercih etmektedirler.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1.Araştırma Deseni

Bu çalışmada ortaokul öğretmen idarecilerinin kültürlerarası çatışmaların yaşandığı eğitim ortamlarına dair görüşlerini derinlemesine belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada bu amacı yerine getirebilmek için çatışma çözme gibi ‘nitel bir süreç’ derinlemesine inceleneceğinden ve veriler gözlem ve görüşme gibi nitel veri toplama yöntemleri aracılığıyla alınacağından bu araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıdır.

Nitel araştırma, belli bir konu hakkında araştırma yaparken araştırılan konunun “ne kadar” veya “ne kadar iyi” olduğunu bulmaktan öte o konu hakkında çok daha geniş bir bakış açısı elde etmek istenir. Yani araştırmacılar, bir olayın veya olgunun ne aralıklarla meydana geldiğini sorgulamak yerine belirli bir etkinliğin niteliği hakkında araştırma yaparlar (Büyüköztürk, 2014). Yine nitel araştırma; sosyal problem ve durumlara dair kişi ve gruplar için uyandırdıkları anlamları anlamayı ve keşfetmeyi hedefleyen açıklayıcı bir desendir (Creswell, 2016). Nitel araştırmalardan durum çalışma ise tek ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun veya diğer birbirine bağlı sistemlerin detaylıca incelendiği yöntemdir (McMillan, 2000, akt. Büyüköztürk vd., 2014). Durum çalışması literatürde örnek olay çalışması ve vaka çalışması gibi çeşitli başka isimlerle de yer almaktadır. Yaşamın içinden, doğal ortamında ve kendi bağlamında durumların araştırılması olarak tanımlanan durum çalışması deseni bu araştırmada da okul ortamlarında kültürlerarası çatışma yaşayan öğrencilere dair öğretmen ve idarecilerin görüşlerini derinlemesine dair veriler elde edilmek istendiğinden başvurulmuştur.

Nitel araştırma yöntemi, sosyal problemler üzerine bireylerin ve grupların oluşturduğu anlamları keşfetmeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Creswell, 2016). Nitel araştırma yöntemi, araştırmaya dahil olan grubun algılarının ve araştırmanın konusu olan olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik, nitel sürecin izlendiği yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından verilerin fazla alınabileceği durumların seçilerek derinlemesine araştırmasına imkân tanır. Belirli özellikleri taşıyan veya belirli ölçütlere karşılayan bir ya da daha fazla özel durumlarda araştırma yapılması gereken durumlarda kullanılır (Büyüköztürk vd., 2014). Ölçüt örnekleme yöntemi araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş olan ölçütlere sahip olan katılımcıların seçilmesini tanımlar (Çelebi, 2021). Bu araştırmanın çalışma grubunu kültürel olarak farklı öğrencilerin olduğu okullarda en az bir süredir görev yapmakta olan öğretmen ve idarecileri oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan 2023-2024 eğitim öğretim yılında Zeytinburnu ilçesinde kültürel farklılığın yoğun olduğu okullarda görev yapmakta olan 10 öğretmen ve 10 yönetici oluşturmaktadır.

Tablo 3.1. Katılımcı Listesi

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Görev	Branş	Mesleki Kıdem	Okuldaki Kıdem
Ö1	Kadın	26	Öğretmen	Matematik	3	3
Ö2	Kadın	28	Öğretmen	Türkçe	5	4
Ö3	Kadın	30	Öğretmen	Türkçe	8	4
Ö4	Kadın	26	Öğretmen	Türkçe	5	4
Ö5	Erkek	33	Öğretmen	Sosyal Bilimler	7	3
Ö6	Erkek	37	Öğretmen	Görsel Sanatlar	10	6
Ö7	Kadın	24	Öğretmen	İngilizce	3	3
Ö8	Erkek	45	Öğretmen	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	21	11
Ö9	Kadın	30	Öğretmen	Psikolojik Danışman	4	4
Ö10	Kadın	25	Öğretmen	Fen Bilimleri	3	3
Y1	Erkek	34	Müdür Yardımcısı	Bilişim Teknolojileri	9	5
Y2	Erkek	29	Müdür Yardımcısı	Psikolojik Danışman	6	6
Y3	Erkek	33	Müdür Yardımcısı	Sosyal Bilimler	10	10
Y4	Erkek	30	Müdür Yardımcısı	Sosyal Bilimler	8	1
Y5	Erkek	27	Müdür Yardımcısı	Sosyal Bilimler	4	4
Y6	Kadın	55	Müdür Yardımcısı	Türkçe	33	6
Y7	Kadın	30	Müdür Yardımcısı	Bilişim Teknolojileri	7	2
Y8	Kadın	38	Müdür Yardımcısı	Teknoloji ve Tasarım	14	10

Y9	Erkek	34	Müdür	Fen Bilimleri	11	4
Y10	Erkek	35	Müdür	Sosyal Bilimler	12	3

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak gerçekleşen bir iletişim sürecidir. Araştırma yaparken istenilen bilgilerin sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde tanımlanabilir (Büyüköztürk vd., 2014). Görüşme yaparken, katılımcıların soruları net bir şekilde anlaması, katılımcıyı yönlendirmeden ondan derinlemesine veri toplamak, kendisinin rahat, baskı altında olmadığı ve gönüllük esaslı etkili iletişim kurulması önem teşkil etmektedir. Bu yüzden katılımcılar gönüllük esaslı olarak seçilmiş olup görüşmeye başlamadan önceden araştırma hakkında bilgilendirmeler yapılmış sonra görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler esnasında, ayrıntılı bir literatür taraması yapılması sonucunda araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış 11 maddelik görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve bilgilerin derinlemesine toplanmasına fayda sağlayan bir yöntemdir. Araştırma problemi için kullanılacak sorular ya da konular listesi mevcuttur. Araştırmacı, görüşme sırasında soruların yapısını veya sırasını değiştirme özgürlüğüne sahip olup bazı sorular hakkında ek sorular sorma ve ayrıntısını yakalama gücüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Görüşme formu oluştururken öncelikle istenilen bilgilere ulaştırabilecek bir soru havuzu oluşturulmuş, daha sonra sorular uzman görüşü alınarak tekrar revize edilmiş olup ve görüşme formunun son şekli verilmiştir. Daha sonra gerekli koşulları sağlayan okullar ön görüşmeler yapılarak tespit edilmiş olup gönüllü olan öğretmen ve idarecilerden randevu alınmış ve uygun koşullarda katılımcının rızası alınarak ses kayıtları alınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kayıtlar daha sonra dinlenerek yazıya geçirilmiş ve analiz edilmiş olup araştırmacı tarafından muhafaza edilmektedir.

Asıl görüşmelere başlanmadan önce, deneme görüşmeleri yapılarak verimliliği arttırmak adına formda değişiklik ve düzeltmelere gidilmiştir. Tüm görüşmeler, katılımcıların çalıştıkları okulda gerçekleştirilmiş böylelikle hem katılımcıların daha rahat hissetmesi sağlanmış hem de çalıştıkları doğal ortam gözlemlenmiştir. Görüşme yapmak

amacıyla gidilen okullarda bir tam okul günü geçirilmiş; okul ortamı, öğretmen ve öğrenciler doğal ortamında izlenmiştir. Görüşmeler yaklaşık kırk dakika sürmüştür.

3.4.Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda, gözlem, görüşme ve belge analizi gibi farklı kaynaklardan toplanan çok fazla miktardaki veriler ilk önce incelenerek kodlanır ve daha sonra kodlamalar göz önünde bulundurularak sentezlenerek bulgular elde edilir. Nitel araştırmalarda, araştırma sorularının cevaplandırılmasında genellikle belirli istatistik tekniklere başvurulmaz; bunun yerine daha çok betimlemeler kullanılır. Nitel veri analizinde çoğunlukla içerik analizi tercih edilmekte ve elde edilen verilerin düzenlenmesi, özetlenmesi ve yorumlanması analizin ana basamakları içinde bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014). Bu araştırmada da elde edilen bilgiler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleriyle analiz edilmiştir. Betimsel analizde, elde edilen veriler belirlenmiş olan kategorilere göre sınıflandırılıp yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bunun yanında veriler detaylı bir biçimde incelenir, yorumlanır ve genellikle elde edilen alıntılara direkt yer verilir (Creswell, 2014). Betimsel analizde veri grubundan toplanan veriler açıkça yoruma başvurulmadan ortaya konulmaktadır. İçerik analizinde ise elde edilen veriler arasında bağlantıları ortaya koymak ve bunları kategorize edip beraber yorumlayabilmek esastır. Betimsel analiz toplanan verileri ortaya koyar içerik analizi ise bunları derinlemesine inceler aralarındaki bağlantıları bulup sınıflandırır, betimsel analizde bulunmayan kavram ve temalar fark edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

İçerik analizi 4 aşamadan oluşmaktadır.

1. Verilerin kodlanması
2. Temaların bulunması
3. Kodların ve temaların düzenlenmesi
4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde, okullarda öğrenciler arasında yaşanan kültürlerarası çatışmalara ilişkin okul yöneticileri ve öğretmen görüşlerine yönelik bulgular yer almaktadır. Bu bulgulara çalışma grubu ile yapılan görüşmeler aracılığı ile elde edilmiş verilerin analiz edilmesi sonucu ulaşılmıştır. Gerekli yerlerde okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerini ifade eden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Bu alıntılar yapılırken görüşüne başvurulmuş katılımcılardan öğretmenler için Ö1, Ö2... ve okul yöneticileri için Y1, Y2... şeklinde kısaltmalar kullanılmıştır. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin okullarda öğrenciler arasında yaşanan kültürlerarası çatışmalara ilişkin görüşleri incelenmiş ve bu görüşler kodlanarak tematize edilmiştir. Bu bağlamda 12 ana tema belirlenmiştir. Temalar Tablo 4.1.'de incelenmiştir.

Tablo 4.1. Ana Temalar

Ana Temalar	Okullardaki kültürel farklılıkların boyutlarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri
	Okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkilerine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri
	Okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkilerine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri
	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların kaynaklarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri
	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri
	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri
	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu yansımalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri
	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri
	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin okullarda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönettiğine ilişkin görüşleri

	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendilerini yeterli hissetmelerine ilişkin görüşleri
	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere yönelik önerilerine ilişkin görüşleri
	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için yöneticilere yönelik önerilerine ilişkin görüşleri
	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için il/ilçe/merkez (karar alıcılara) yönelik önerilerine ilişkin görüşleri

4.1.Okullardaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Katılımcılara, “Size göre okulunuzdaki kültürel farklılıkların boyutu nedir?” sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır, görev yaptıkları okuldaki kültürel farklılıkların boyutlarının neler olduğu hakkında örnekler vermeleri istenmiştir. Elde edilen kodlar Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Okullardaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Alt Problem 1	Okulunuzdaki kültürel farklılıkların boyutu nedir?		f
Tema 1	Okullardaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri		
Kodlar	Farklı ülkelerin vatandaşı olan öğrenciler var	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8	18
	Türkiye’nin farklı bölgelerinden öğrenciler var	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y5	9
	Ana dili farklı olan öğrenciler var	Ö1, Ö2, Ö8, Ö9, Y1, Y2, Y7, Y8	8
	Farklı dinlere mensup öğrenciler var	Ö1, Ö9, Y2, Y3, Y8	5

Tablo 4.2 incelendiğinde, katılımcıların kültürel farklılıkların boyutu hakkında “farklı ülkelerin vatandaşı olması”, “Türkiye’nin farklı bölgelerinden öğrencilerin olması”, “anadili farklı olan öğrencilerin olması”, “farklı dinlere mensup öğrencilerin olması” gibi cevaplar verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.1.1. Okulumuzdaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarını Farklı Ülkelerden Öğrencilerin Yer Alması Oluşturmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 18/20'si görev yaptıkları okulda farklı ülkelerin vatandaşı olan öğrencilerin olduğunu belirtmiştir. Ö1 ve Y6'nın konu ile ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bir sınıfta çok fazla farklı ülkeden öğrenci var. Geçen sene dersine girdiği sınıflardan birinde hem Suriyeli hem Afganistanlı hem Özbekistanlı hem Türkmenistanlı hem de Moldovyalı öğrencim vardı.” (Ö1)

“Okulumuzda özellikle son beş yılda çok farklı ülkelerden ve fazla sayıda yabancı uyruklu öğrenci sayısında büyük bir artış meydana geldi. Şu an okul mevcudumuzun neredeyse %30'unu yabancı öğrenciler oluşturmaktadır.” (Y6)

4.1.2. Okulumuzdaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarını Türkiye'nin Farklı Bölgelerinden Öğrencilerin Yer Alması Oluşturmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 9/20'si görev yaptıkları okulda Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelen öğrencilerin olduğunu belirtmiştir. Ö3 ve Y10'un konu ile ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okulumuzda çok fazla farklılıklar mevcut Türkiye'nin batısında bir okulda görev yapmamıza rağmen ülkemizin Doğu Anadolu bölgesinden Güneydoğu Anadolu bölgesinden ve Karadeniz bölgesinden gelen öğrencilerimiz oldukça fazladır.” (Ö3)

“...Karadeniz bölgesinin özellikle Giresun ilinden ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin Mardin ilinden sayıca fazla öğrencimiz bulunmaktadır.” (Y10)

4.1.3. Okulumuzdaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarını Ana Dili Farklı Öğrenciler Oluşturmaktadır.

Görüşme yapılan katılımcıların 8/20'si görev yaptıkları okulda ana dilleri farklı olan çok fazla sayıda öğrencinin olduğunu ve öğrencilerin kendi aralarında Türkçe haricinde konuştuklarını ifade etmişlerdir. Ö8 ve Y2'nin konu ile ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir.

“... bu öğrenciler kendi aralarında teneffüs saatlerinde hatta ders içerisinde birbirleriyle Arapça ve Kürtçe konuşuyorlar. Bunun yanı sıra daha farklı dilleri konuşan öğrencilerimiz de bulunmaktadır. Bu dillere Arapça, Kürtçe, Farsça, Rusça, Ukraynaca, Arnavutça ve Özbekçe örnek verilebilir.” (Y2)

“Okulumuzda farklı Türki devletlerden çok sayıda öğrencimiz var. Bu öğrencilerimizin Azeri dili, Özbek dili, Kazak dili konuştuğunu ve özellikle teneffüs saatlerinde birbirleriyle aynı kültürden olan öğrencilerin bu dilleri konuşarak anlaştığına sıkça şahit oluyoruz.” (Ö8).

4.1.4. Okulumuzdaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarını Farklı Dine Mensup Öğrenciler Oluşturmaktadır.

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’si görev yaptıkları okulda farklı dinlere mensup öğrencilerinin olduğunu belirtmiştir. Ö1’in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Okulumuzdaki öğrencilerimizin çoğu İslamiyet dinini benimseyen öğrencilerin olmasının yanında Hristiyan öğrencilerimiz de bulunmakta. Hatta Müslüman olup Alevi, Sünni, gibi İslamiyet dininin farklı mezheplerine mensup öğrencilerimiz de mevcuttur.” (Ö1)

4.2. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumlu Etkilerine İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Katılımcılara, “Size göre okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkileri nelerdir? “Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumlu Etkilerine Yönelik Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Alt Problem 2	Okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkileri nelerdir?	f
Tema 2	Okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkilerine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri	

Kodlar	Öğrenciler farklı kültürleri tanıyorlar	Ö1, Ö2, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y4, Y5, Y7, Y8, Y9, Y10	15
	Öğrenciler arasında kültürleşme gerçekleşir	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y5, Y10	15
	Öğrencilerde empati ve hoşgörü duygusu gelişir	Ö1, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y7, Y9	10
	Kendi kültürel özelliklerinin farkına varır	Ö2, Ö5, Ö7, Y3, Y7	5
	Öğrencilerin yabancı dili öğrenme becerisine katkı sağlar	Ö2, Ö3, Ö4 Y2, Y10	5
	Öğrencilerin iletişim becerilerine katkı sağlar	Ö2, Ö5, Y9	3
	Öğrencilerin Sosyal Bilimler bilgisine katkı sağlar	Ö5, Y2, Y4	3
	Veliler farklı kültürleri tanıyorlar	Ö2, Ö3, Y7	3
	Öğretmenler farklı kültürleri tanıyorlar	Y4	1
	Olumlu etkisi yoktur	Y6	1

Tablo 4.3 incelendiğinde, katılımcıların farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkileri hakkında “Öğrenciler farklı kültürleri tanıyorlar”, “Öğrenciler arasında kültürleşme gerçekleşir”, “Öğrencilerde empati ve hoşgörü duygusu gelişir”, “Kendi kültürel özelliklerinin farkına varır”, “Öğrencilerin yabancı dili öğrenme becerisine katkı sağlar”, “Öğrencilerin yabancı dili öğrenme becerisine katkı sağlar” “ Öğrencilerin iletişim becerilerine katkı sağlar”, “Öğrencilerin Sosyal Bilimler bilgisine katkı sağlar”, “ Veliler farklı kültürleri tanıyorlar”, “Öğretmenler farklı kültürleri tanıyorlar.”, “Olumlu etkisi yoktur” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.2.1. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunması Öğrencilerin Farklı Kültürleri Tanımasına Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 15/20’si öğrencilerin farklı kültürleri tanıma imkânı bulunduğunu ifade etmiştir. Ö2, Ö6 ve Ö7’nin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Öğrenciler birbirleriyle etkileşime girerek farklı kültürleri, farklı kültürlerden insanları tanıyabiliyorlar. İletişim kurmayı öğreniyorlar. Başka kültüre ait yemekleri, dil özelliklerini öğrenebiliyorlar. Hatta sadece öğrenciler değil velilerde toplantılarda okul giriş çıkışlarında farklı kültürleri tanıma fırsatı buluyorlar.” (Ö2)

“Öğrenciler farklı kültürleri öğreniyorlar. Farklı kültürlerin müzik, resim gibi sanat dallarını, yöresel kıyafetlerini öğreniyorlar.” (Ö6)

“... şu an İngilizce dersinde bazı sınıflarda yemekleri tanıyorum kazanımını işliyoruz, öğrenciler kendi kültürlerine ait yemekleri tanıtıyor ve böylece diğer öğrenciler de farklı kültürlerin yemeklerini öğreniyorlar.” (Ö7)

4.2.2. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunması Öğrenciler Arasında Kültürleşmenin Gerçekleşmesi Açısından Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 15/20’si öğrenciler arasında kültürleşme gerçekleştiğini ifade etmiştir. Ö4 ve Y4’ ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler arasında karşılıklı kültür aktarımı gerçekleşiyor, öğrenciler birbirlerine kültürlerine ait oyunları yemekleri, giyim ve aile yapılarını öğretiyorlar böylece birbirlerinin kültürlerine ait bu özelliklerini öğreniyorlar.” (Ö4)

“Teneffüslerde öğrencilerin kendi kültürlerine ait oyunları diğer arkadaşlarına öğreterek oynadıklarını görüyorum.” (Y4)

4.2.3. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunması Öğrencilerin Empati ve Hoşgörü Duygusunu Geliştirmesi Açısından Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’si öğrencilerin empati ve hoşgörü duygularını geliştirdiğini ifade etmiştir. Ö8, Y2’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okul toplumun küçük bir kesiti olduğu için çocuklar farklı kültürlerle erken yaşta tanışıp farklı kültürlerle ilişkilerini nasıl düzenleyeceklerini öğreniyor ve farklılıklara saygıyı öğreniyorlar.” (Ö8)

“Farklı kültürden öğrencilerin bulunması öğrencilerde empati, hoşgörü gibi duyguları geliştirmektedir. Örneğin farklı dinlerdeki öğrencilerin bulunduğu sınıftaki empati ve hoşgörü düzeyi bulunmayan sınıflara göre daha yüksektir.” (Y2)

4.2.4. Okullarda Farklı Kùltürlerden Öğrencilerin Bulunması Öğrencilerin Kendi Kùltürel Özelliklerini Farkına Varması Açısından Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'si öğrencilerin kendi kùltürel özelliklerinin farkına vardığını ifade etmiştir. Ö5, Y3'ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler insanların hem kişilik hem kùltürel olarak farklı özellikleri olduğunu kendilerinin ve ailelerinin farklı yaşam şartlarını farklı aile yapısı kendi kùltürlerine ait yemeklerini, müziklerinin olduğunu ve bu anlamda diğer kùltürlerden farklılaştığının farkına varır.” (Ö5)

“...örneğin herkesin kendi kùltürünü tanıtmasını içeren bir ödev verildiğinde öğrenciler araştırmaları sonucunda kendi kùltürlerine ait bilmedikleri özellikleri öğrenirler.” (Y3)

4.2.5. Okullarda Farklı Kùltürlerden Öğrencilerin Bulunması Öğrencilerin Yabancı Dili Öğrenmesine Katkı Sağlaması Açısından Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'si öğrencilerin yabancı dil öğrenmesi açısından katkı sağladığını ifade etmiştir. Ö7, Y2, Y10'un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler farklı diller konuştukları için birbirlerine yeni kelimeler yeni diller öğretebiliyorlar.” (Y2)

“...Örneğin Ukraynalı bir öğrencim var. O İngilizce konuştuğunda sınıftaki diğer öğrencilere telaffuzu farklı geliyor. Öğrenciler İngilizceyi farklı telaffuz şekillerini gözlemle fırsatı buluyor.” (Ö7)

“Öğrenciler teneffüslerde kendi dillerini konuştukları için diğer kùltürden öğrenciler ister istemez kulak misafiri olup o kelimeleri merak edip anlamlarını arkadaşlarından sorup öğreniyorlar.” (Y10)

4.2.6. Okullarda Farklı Kùltürlerden Öğrencilerin Bulunması Öğrencilerin İletişim Becerilerine Katkı Sağlaması Açısından Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20'si öğrencilerin iletişim becerilerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Ö2, Ö5'in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler birbirlerine kendi kültürlerini tanıtırken kendini ifade etme becerisine katkı sağlayarak iletişim becerisine pozitif etki sağlar.” (Ö2)

“Öğrencilerin birbirlerini anlama ve karşı tarafa kendini aktarabilmesi açısından iletişim becerilerini artırır.” (Ö5)

4.2.7. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunması Öğrencilerin Sosyal Bilimler Dersine Katkı Sağlaması Açısından Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20’si öğrencilerin sosyal bilimler dersine katkı sağladığını ifade etmiştir. Ö5, Y4’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Farklı ülkelerden öğrencilerin bulunması öğrencilere başka ülkelerin varlığını erken yaşta öğretebiliyor. Sosyal bilimler dersi için bir artı olarak görülebilir.” (Ö5)

“...örneğin sosyal bilimler dersinde kültürel bir yerin özellikleri ile ilgili bilgi verirken bu bölgeden olan öğrencilerin bölge ile ilgili bildiklerini veya yaşadıkları tecrübeleri paylaşma olanağı buluyor ve diğer öğrenciler bu bilgilerden faydalaniyor.” (Y4)

4.2.8. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunması Velilerin Farklı Kültürleri Tanıması Açısından Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20’si velilerin farklı kültürleri tanıma olanağı sağladığını ifade etmiştir. Ö2, Y7’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“...hatta sadece öğrenciler değil okul giriş çıkışlarında, veli toplantılarında; velilerinde birbirlerinin kültürlerini tanıma fırsatı oluyor.”

“Okul kütüphanesinde yapılan veli okumaları etkinliğinde kendi kültürlerine ait edebiyatları paylaştıklarını gördüm.” (Y7)

4.2.9. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunması Öğretmenlerin Farklı Kültürleri Tanıması Açısından Olumlu Etki Eder

Görüşme yapılan katılımcıların 1/20'si öğretmenlerin farklı kültürleri tanıma olanağı sağladığını ifade etmiştir. Y4'ün görüşü aşağıda verilmiştir:

“...benim gibi üniversiteyi aynı ilde okuyup yine aynı ilde görev yapan ve bu yüzden farklı il ya da kültürleri görmeyen bir öğretmen için farklı kültürleri tanıma fırsatı sağlıyor.” (Y4)

4.2.10. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumlu Etkisi Yoktur

Görüşme yapılan katılımcıların 1/20'si okullarda farklı kültürlerden öğrenci bulunmasının olumlu etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Y6'nın görüşü aşağıda verilmiştir:

“Fazla sayıda farklı kültürün bir arada eğitim görmesi karmaşaya neden olur ve bu yüzden eğitim ve öğretime olumlu etkisi yoktur.” (Y6)

4.3. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumsuz Etkilerine İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Katılımcılara, “Size göre okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkileri nelerdir?” Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumsuz Etkilerine Yönelik Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Alt Problem 3	Okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkileri nelerdir?		f
Tema 3	Okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkilerine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri		
	Öğrenciler arasında gruplaşmalar oluşmaktadır	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9	19
	Öğrenciler arasında yaşanan fiziksel şiddet artırmaktadır	Ö4, Ö6, Ö9, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y10	12
	Öğrenciler arasında yaşanan psikolojik şiddet ve akran zorbalığını artırmaktadır	Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Y2, Y3, Y4, Y5, Y7, Y8,	12

Öğrenciler dil farklılıklarından kaynaklanan problemler yaşamaktadır	Ö1, Ö2, Ö4, Ö8, Ö10, Y1, Y2, Y9, Y10	9
Veliler dil farklılıklarından dolayı problemler yaşamaktadır.	Ö1, Ö2, Ö3 Y2, Y3, Y4, Y7, Y9, Y10	9
Ailenin tutumundan kaynaklı öğrencilerde ön yargılar oluşmaktadır.	Ö1, Ö2, Ö8, Ö9, Y1, Y2, Y9, Y10	8
Öğrencilerin okula olan adaptasyon sürecini yavaşlatmaktadır	Ö5, Ö8, Y2, Y5, Y7	5
Öğretmenlerin iş yükünü arttırmaktadır	Ö1, Ö3, Ö6, Ö9, Ö10	5
Kültürel normların farklılığından kaynaklanan problemler oluşmaktadır.	Ö1, Ö9 Y1, Y2, Y6	5
Yöneticilerin iş yükünü arttırmaktadır	Y1, Y3, Y5, Y8	4
Kültürlerin kadına ve kız çocuklarının eğitim-öğretim hayatına olan bakış açısında olumsuz etkiler oluşturmaktadır.	Ö1, Ö10, Y6	3

Tablo 4.4 incelendiğinde, katılımcıların farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkileri hakkında “Öğrenciler arasında gruplaşmalar oluşmaktadır.”, “Öğrenciler arasında yaşanan fiziksel şiddet arttırmaktadır”, “Öğrenciler arasında yaşanan psikolojik şiddet ve akran zorbalığını arttırmaktadır”, “Öğrenciler dil farklılıklarından kaynaklanan problemler yaşamaktadır”, “Veliler dil farklılıklarından dolayı problemler yaşamaktadır”, “Ailenin tutumundan kaynaklı öğrencilerde ön yargılar oluşmaktadır”, “Öğrencilerin okula olan adaptasyon sürecini yavaşlatmaktadır”, “Öğretmenlerin iş yükünü arttırmaktadır”, “Kültürel normların farklılığından kaynaklanan problemler oluşmaktadır”, “Yöneticilerin iş yükünü arttırmaktadır”, “Kültürlerin kadına ve kız çocuklarının eğitim-öğretim hayatına olan bakış açısında olumsuz etkiler oluşturmaktadır” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.3.1. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Öğrenciler Arasında Gruplaşmaların Oluşmasına Neden olduğu İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 19/20’si okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının öğrenciler arasında gruplaşmalara neden olduğu için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Ö2, Ö3, Ö5 ve Y5’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocuklar kültürleri farklı olan, azınlık kültürlerine sahip öğrencileri sürekli dışlıyorlar. Aynı sırada oturmak istemiyorlar, aynı sıraya oturtsam bile diğer derslerde yerini değiştiriyorlar. Oyunlarına dahil etmiyorlar bir keresinde öğrenciler beden eğitimi dersindeyken camdan onları izledim tüm öğrenciler futbol

oynuyordu, yedek oyuncu olarak Afgan bir öğrenciyi bırakmışlardı ders boyunca o öğrenciyi hiç oyuna almadılar.” (Ö2)

“Olumsuzluklar kesinlikle çok fazla bence. Okulumuzdaki kültürel gruplar fazla olduğu gibi grubun içindeki üye sayısı da fazla çocuklar hep kendi kültüründen olanlarla oyunlar oynuyor, diğerleriyle arkadaşlık yapmayı reddediyor ve onları reddediyor. Sıra arkadaşı bile olmak istemiyorlar. Örneğin Suriyeli öğrenciler hep Suriyeli olanlarla aynı sınıfta oturmak istiyor, teneffüs saatlerinde hemen diğer sınıflardan Suriyeli olan öğrencilerin yanına gidiyorlar.” (Ö3)

“... aynı zamanda çocuklar sosyo-ekonomik durumu kendisinden farklı düşük veya yüksek olan öğrencileri de dışlıyorlar ve arkadaş gruplarının içine dahil etmiyorlar.” (Ö5)

“Kültürel farklılıkların yoğun olması gruplaşmaların fazla olmasına hatta bu gruplaşmaların daha sonra okulda öğrenciler arasında çeteleşmeye doğru gitmesine neden oluyor. Ayrıca beşinci sınıfa yeni başlayan öğrenciler de daha çok kendi kültüründen olan öğrencilerle arkadaşlık ilişkisi kurarak diğer kültürden olan öğrencileri dışlıyor ve bazı kültürel özellikleriyle dalga geçiyorlar.” (Y5).

4.3.2. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Öğrenciler Arasında Fiziksel Şiddetin Artmasına Neden olduğu İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 12/20’si okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının öğrenciler arasında fiziksel şiddet olaylarının artırdığı için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Ö4, Y1, Y3’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocuklar genellikle dil özelliklerini tam bilmediği ve etkili iletişim kuramadığı için kendini ifade edemiyorlar. Buna bağlı olarak da saldırgan tavırlar ortaya koyuyorlar, dikkat çekmek için şiddete başvuruyorlar.” (Ö4)

“... farklı kültürlerden olan bu öğrencilerin çoğu savaş bölgelerinden göçle gelen öğrenciler. Buna bağlı olarak bazı hırçın ve saldırgan davranışları var. Bu yüzden özellikle erkek öğrenciler arasında kavgalar ve şiddet olayları sıkça yaşanıyor, okul idaresinde sık sık bu konu konuşuluyor.” (Y1).

“Mesleğimin son 10 yıllık periyoduna baktığımda okulumuzda hem fiziksel hem de psikolojik şiddetin arttığını gözlemliyorum.” (Y3)

4.3.3. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Öğrenciler Arasında Yaşanan Psikolojik Şiddetin ve Akran Zorbalığının Artmasına Neden olduğu İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 12/20’si okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının öğrenciler arasında yaşanan psikolojik şiddetin ve akran zorbalığının artmasına neden olduğu için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Ö7 ve Y10’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler birbirlerini kültürlerinin getirdiği özelliklerden dolayı çokça yargılıyor. Örnek veriyorum bir başörtü bağlama stilinden bile mimliyorlar, dalga geçiyorlar, birbirlerine sözlü ve psikolojik şiddet uyguluyorlar.

“Öğrencilerden bazıları azınlık kültürden olan öğrencilerin kültürlerini aşağılayıcı tabirlerde bulunuyorlar. Özellikle farklı buldukları yabancı isimlerle dalga geçiyorlar ya da ismiyle hitap etmek yerine ırkı, ülkesinin adıyla sesleyerek psikolojik anlamda yıldırmaya çalışıyorlar.” (Y10)

4.3.4. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Öğrenciler Arasında Dil Farklılıklarından Kaynaklanan Problemlerin Oluşmasına Neden olduğu İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 12/20’si okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının öğrenciler arasında dil farklılıklarından kaynaklanan problemlerin oluşmasına neden olduğu için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Ö1, Ö4, Ö8’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

Ben bazen hangi öğrenciye göre hareket edeceğime karar veremiyorum. Geçen gün bir öğrencim bana sen diye hitap etti, bazı öğrenciler dillerinin farklı olmasından kaynaklı bizdeki siz gibi saygı ifadelerini kullanmıyor, benim ve diğer öğretmenlerin bunu saygısızlık olarak algıladığımız oluyor. Bu kademeleri farklı olan öğrenciler

arasında da yaşanabiliyor. 5. Sınıftan bir öğrenci 8. Sınıftaki bir öğrenciye sen diye hitap ettiğinde kavga etmişlerdi.” (Ö1)

“Farklı ülkelerden gelen öğrenciler Türkçe konuşamıyor bundan dolayı hem arkadaşlarıyla hem öğretmenleriyle iletişim kuramıyor, ders dinleyemiyor bence bu en büyük olumsuzluk.” (Ö4)

“Öğrenciler anadillerinin farklı olması ve konuşurken kullandıkları kelimelerin yanlış olması sebebiyle hem yanlış anlaşılabilir hem de diğerlerini anlamakta zorlanıyorlar.” (Ö8)

4.3.5. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunması Velilerin Dil Problemleri Yaşamalarına Neden Olduğu İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 9/20’u okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunması velilerin dil problemleri yaşamalarına neden olduğu için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Ö10, Y2 ve Y4’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“... sınıf grubunda yaptığım bir duyuruyu veliler anlamıyor çünkü Türkçe bilmiyorlar. Veliler anlamayınca bazen çocuklar getirmesi gerek bir ders materyalini getiremiyor ya da veli öğrenciyle ilgili yaptığım bilgilendirmeyi anlamadığı için öğrencinin başarı durumunu takip edemiyor.” (Ö10)

“Öğrenciyle ilgili bir problem yaşandığında veliyi bilgilendirmek için arıyorum fakat ne ben velinin konuştuğu dili anlıyorum ne de veli Türkçeyi anlıyor böyle olunca da problemlerin çözümünde yol katedemiyoruz.” (Y2)

“Velilerimiz Türkçeyi bilmeyince biz burada büyük problem yaşıyoruz. Örnek vereyim geçen ders saatinde buraya bir veli geldi Türkçe bilmiyor, hangi öğrencinin velisi olduğunu dahi anlayamadık. Yardımcı olmaya çalışıyoruz fakat veli de bizi anlamadığı için saldırgan tavırlar gerçekleştirdi böyle tatsız bir olay yaşadık.” (Y4)

4.3.6. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Öğrenciler Arasında Ailenin Tutumundan Kaynaklı Önyargılar Oluştugu İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 8/20'si okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının öğrenciler arasında ailenin tutumundan kaynaklı önyargılar oluştuğu için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Ö2 ve Y9'un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Aileler de farklı kültürlere kapalıysa, çocukların yanında ırkçı söylemler kullanmışlarsa, çocuklar farklı kültürlerden arkadaşlar edindiğinde ailelerinden ters ve olumsuz tepkiler aldılarsa çocuklar farklı kültürlere karşı olumsuz tutum ve önyargılar geliştiriyor.” (Ö2)

“Bazen okul giriş çıkış saatlerinde denk geldiğim oluyor velilerimiz öğrencilerini bazı öğrencilerle arkadaşlık etmemeleri konusunda sıkı sıkı tembihliyor. Bu genellikle diğer kültürden, farklı olarak nitelendirdikleri öğrenciler oluyor. Bu öğrencilerin de okuldaki farklılıklara yaklaşımı farklılıklar kötüdür oluyor. Farklı kültürden olan öğrencileri ötekileştiriyorlar.”

4.3.7. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Öğrencilerin Adaptasyon Sürecini Yavaşlattığı İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'i okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının öğrencilerin adaptasyon sürecini yavaşlattığı için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Ö5, Ö8 ve Y2'nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Baskın kültürden olmayan öğrenciler okula adaptasyon sorunu yaşıyorlar. Benim dersim Sosyal Bilimler bu öğrenciler anlattığım kültür konularına, tarih konularına uzaklar ve dersi anlamaları zor oluyor.” (Ö5)

“Özellikle beşinci sınıf öğrencileri eğer mahallesinden farklı kültüre ait bir öğrenciyle hiç arkadaşlık yapmadıysa okula başladığında farklı kültürlerle karşılaşılıyor bu da öğrencinin okula karşı olan adaptasyon sürecinin uzamasına neden oluyor.” (Ö8)

“Öğrencilerin okula adaptasyonunu sağlamak için oryantasyon çalışmaları yapıyoruz ama farklı kültürlerden öğrenciler okulumuza geldiğinde, bu öğrencinin hem kültüre alışması hem de okula alışması adaptasyon sürecini yavaşlatıyor.” (Y2)

4.3.8. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Öğretmenlerin İş Yükünü Arttırdığı İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'i okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının öğretmenlerin iş yükünü artmasına sebebiyet verdiği için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Ö9 ve Ö10'un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okulda her an farklı kültürlere ait öğrencilerin yaşadıkları problemler karşımıza çıkıyor. Ders zili çalıyor derse gidemiyorum, geç kalıyorum çünkü idarede öğrencilerin yaşadığı bir problemi çözmeye çalışıyoruz, bu farklı kültürlerden gelen iki öğrenci arasında yaşanan tartışmalar olabiliyor ya da Türkçe bilmemelerinden kaynaklanan bir problem olabiliyor. Örneğin Türkçe- Arapça bilen bir öğrencimizi çağırıp diğer öğrencinin ya da velinin anlattıklarını anlamaya çalışıyoruz.” (Ö9)

“Ders anlatırken Türkçe bilmeyen bir öğrencim oluyor mesela dersi biraz olsun anlaması için çeviri yapıyorum ya da farklı dillerde sınav hazırlıyorum. Bu benim iş yükümü arttırıyor.” (Ö10)

4.3.9. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunması Kültürel Normların Farklılığından Dolayı Problemlere Neden olduğu İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'si okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunması kültürel normların farklılığından dolayı problemlere neden olduğu için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Y1 ve Y6'nın görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bazı kültürlere göre normal karşılanan olaylar bazı kültürlere ise çok ayıp, yanlış gelebiliyor. Örneğin ülkemiz içerisinde yer alan alt kültürler de bile batı kültüründe normal görülen doğuda normal görülmebiliyor. Bir kız öğrenciyle bir erkek öğrencinin aynı sırada oturması bile bazı ailelere ve çocuklarına göre çok yanlışken bazı öğrencilere ve ailelerine göre çok olağan.” (Y1)

Aile yapılarının farklı olması, ailelerin problem çözme tarzlarının, çocuklarıyla iletişim kurma tarzlarının farklılığından dolayı olumsuzluklar yaşıyoruz.” (Y6)

4.3.10. Okullarda Farklı Kùltürlerden Öğrencilerin Bulunması Yöneticilerin İş Yükünü Arttırdığı İçin Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20'ü okullarda farklı kùltürlerden öğrencilerin bulunması yöneticilerin iş yükünü arttırdığı için olumsuz etki yarattığını ifade etmiştir. Y8'in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Öğrencilerin isimleri farklı veya alışılmadık şekilde bu öğrencileri e-okul sisteminde bulmakta zorlanıyoruz. Yabancı uyruklu öğrencilerimizin kayıtlarını bulmakta zorlanıyoruz. Bu gibi durumlar işlerimizi yavaşlatıyor ve güçleştiriyor.”
(Ö8)

4.3.11. Okullarda Farklı Kùltürlerden Öğrencilerin Bulunması Kùltürlerin Kadına ve Kız Çocuklarının Eğitim-Öğretim Hayatına Olan Bakış Açısında Olumsuz Etkiler Oluşturmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20'si okullarda farklı kùltürlerden öğrencilerin bulunması kùltürlerin kadına ve kız çocuklarının eğitim-öğretim hayatına olan bakış açısında olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Y6'nın görüşü aşağıda verilmiştir:

“Bazı kùltürler kız öğrencilerin eğitimini önemsemiyor maalesef. Okuldan alınan eğitimi engellenmeye çalışılan kız öğrencilerim oluyor bu gibi durumlara karşı direnç gösteriyoruz. Yalnızca bundan ibaret değil tabi ki evde kız çocuklarını ayıran, kadınları ve kızları geri planda bırakan ailelerin öğrencileri okulda kız arkadaşlarına karşı olumsuz davranışlar da bulunuyor diğer erkek öğrenciler de bunu örnek alıyor.” (Y6)

4.4.Okullarda Yaşanan Kùltürlerarası Çatışmaların Kaynaklarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Katılımcılara, “Size göre okullarda yaşanan kùltürlerarası çatışmaların kaynakları nelerdir? “Sorusu yöneltmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Kaynaklarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Alt Problem 4	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların kaynakları nelerdir?	f
Tema 4	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların kaynaklarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri	
Kodlar	Aynı kültürlerden gelen öğrencilerin kendi aralarında gruplaşmaları	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Y1, Y2, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10
	Ailelerin diğer kültürlere karşı tutumunun olumsuz olması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Y2, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10
	Öğrencilerin iletişim problemleri yaşaması	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Y1, Y2, Y3, Y4, Y7
	Öğrencilerin farklı kültüre ait bireylere karşı hoşgörü ve empati duygusunun yeterince gelişmemesi	Ö1, Ö2, Ö6, Ö8, Y2, Y5, Y8
	Öğrencinin psikolojik durumu	Ö2, Ö5, Ö10, Y1, Y3, Y5, Y9
	Öğrencilerin kültürlerden kaynaklı farklı değer yargılarına sahip olması	Ö2, Ö10, Y3, Y4, Y5
	Öğrencilere yeterli oryantasyon çalışmalarının yapılmaması	Ö1, Ö5, Ö6, Y1, Y7
	Sosyal medyada edindiği yargılar	Ö4, Ö9, Y3, Y10
	Ailenin Türkçe dilini bilmemesi	Y3, Y4, Y8, Y10
	Öğrencilerin ortak yaşamışlıkların farklı olması	Ö2, Y1, Y3
	Öğrencilerin daha önce başka kültürlerle karşılaşmamış olması	Ö1, Ö8, Y7
	Sosyoekonomik durum	Ö5, Ö8, Ö9

Tablo 4.5 incelendiğinde, katılımcıların kültürlerarası çatışmaların kaynakları hakkında “Aynı kültürlerden gelen öğrencilerin kendi aralarında gruplaşmaları”, “Ailelerin diğer kültürlere karşı tutumunun olumsuz olması”, “Öğrencilerin iletişim problemleri yaşaması”, “Öğrencilerin farklı kültüre ait bireylere karşı hoşgörü ve empati duygusunun yeterince gelişmemesi”, “Öğrencinin psikolojik durumu”, “Öğrencilerin kültürlerden kaynaklı farklı değer yargılarına sahip olma”, “Öğrencilere yeterli oryantasyon çalışmalarının yapılmaması”, “Sosyal medyada edindiği yargılar”, “Ailenin Türkçe dilini bilmemesi”, “Öğrencilerin ortak yaşamışlıkların farklı olması”, “Öğrencilerin daha önce başka kültürlerle karşılaşmamış olması” ve “Sosyoekonomik durum” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.4.1. Aynı Kùltürlerden Gelen Öğrencilerin Kendi Aralarında Gruplaşmalarından Dolayı Kùltürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 12/20'si aynı kùltürlerden gelen öğrencilerin kendi aralarında gruplaşmalarından dolayı kùltürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö8, Y2, Y10'un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Genellikle görüşme yapmak için odama gelen öğrencilerimde gözlemlediğim kadarıyla kùltürlerarası çatışmaların nedenlerinin en başında diğer kùltürden olan öğrencileri arkadaş gruplarına dahil etmeme, dışlama, onlara lakaplar takma gibi nedenler yer alıyor.” (Ö8)

“Öğrenciler hep kendisiyle aynı kùltürden öğrencilerle arkadaşlık ilişkileri kuruyorlar. Farklı sınıflarda olsalar dahi teneffüs saatinde hemen kendi kùltüründen olan diğer arkadaşıyla birleşiyor, onunla aynı dili konuşuyor, diğer arkadaşlarını genellikle bu gruplarının içerisine dahil etmiyor, hatta oluşan diğer gruplarla çatışmalar ve tartışmalar yaşıyorlar.” (Y2)

“Öğrenciler genellikle kendi kùltüründen olan öğrencilerle arkadaşlık yapma eğilimindeler. Şöyle örnek vereyim farklı ülkeden gelen bir diğer öğrenciyi oyunlarına dahil etmek istemiyorlar.” (Y10)

4.4.2. Ailelerin Diğer Kùltürlere Karşı Tutumunun Olumsuz Olmasından Dolayı Kùltürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 12/20'si Ailelerin diğer kùltürlere karşı tutumunun olumsuz olması dolayı okullarda kùltürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö1, Ö3, Y8'in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“İstanbul'un Zeytinburnu ilçesinde yaşamış farklılıkların çok yoğun olduğu bir bölge olmasına rağmen farklı kùltürden hiç arkadaşlık edinmemiş öğrenciler var. Çünkü çocukları ailesi bu şekilde yetiştirmiş, onların yaptığı yanlış, bizim kùltürümüz bu gibi ifadeler kullanmışlar çocukların yanında. Bizim kùltürümüz bu başkasını kabul edemeyiz düşüncesini çocuklarına aşılamışlar bazı aileler. Öğrenci 13 yaşına kadar

gelmiş hiç Kürt bir arkadaşı olmamış çünkü ailesi hep Kürtlerle ilgili olumsuz yargılar kullanmış. Çocuklar da bu aileden gelen kalıp yargıları aşamıyor, diğer kültürlerden olan arkadaşlarını ötekileştiriyor böyle olunca da çatışmalar yaşanıyor.” (Ö1)

“Velilerden kaynaklandığını düşünüyorum en çok. Öğrenciler ailelerinden gelen önyargılardan dolayı farklı milletlerden, ırklardan olan öğrencilerle arkadaşlık yapmak istemiyor, çatışmalar yaşıyor.” (Ö3)

“Çocuklar arasında farklı sebeplerden çok farklı çatışmaların yaşandığına şahit oluyoruz ama bunlardan kültürle ilgili olanların çoğu aile kaynaklı. Çatışmayı çözmek amacıyla bile aileyi buraya çağırdığımızda velilerden zaten o çocuk şu millete ait ben onunla arkadaşlık yapmasını istemiyorum gibi cevapları alıyoruz. Bu da çatışmaların hem yaşanmasına sebep oluyor hem de bizlerin çatışmaları çözme süresini uzatıyor.” (Ö8)

4.4.3. Öğrencilerin İletişim Problemleri Yaşamamasından Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’u öğrencilerin iletişim problemleri yaşamamasından dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö7 ve Y7’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Ben bu kültürlerarası çatışmaların çoğunun nedeninin öğrencilerin birbirini anlamamasından, dillerini bilmemesinden, dil özelliklerini bilmemesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Öğrenci öğretmenleriyle veya diğer öğrencilerle konuşamayınca, iletişim kuramayınca, ortak bir dilde buluşamayınca eninde sonunda çatışmalar yaşayacak.” (Y7)

“Bir idareci olarak öğrencilerimin Türkçeyi bilmemesinin bu çatışmaların en belirgin nedeni olduğunu düşünüyorum. Örnek vereyim iki öğrencim geçen günlerde odama geldiler. Bir tanesi hocam bu arkadaş, sınıfta sürekli bize farklı dilde bir şeyler söylüyor, bu dili bilen diğer arkadaşımız da bize bunların kötü sözler olduğunu söyleyince kavga ettik dedi. Çocuğun ne dediğini ben de anlayamıyorum, yanımıza

Türkçeyi ve o dili bilen diğer öğrencimizi çağırıyoruz onun ne kadar doğru çeviri yaptığını da bilemiyoruz. Dil bilmemek en büyük sorunumuz...” (Y7)

4.4.4. Öğrencilerin Farklı Kültüre Ait Bireylere Karşı Hoşgörü ve Empati Duygusunun Yeterince Gelişmemesinden Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20’si öğrencilerin farklı kültüre ait bireylere karşı hoşgörü ve empati duygusunun yeterince gelişmemesinden dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö2, Y5’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler, özellikle savaş bölgelerinden gelen arkadaşlarının psikolojilerini anlayamıyor, arkadaşlarının hassas olduğu savaş, göç gibi konularla dalga geçiyorlar bunlar da tartışmaların yaşanmasına neden oluyor.” (Ö1)

“Öğrencilerimizin çoğu maalesef empati kuramıyor. Türkiye’ye savaştan ya da ülkesinde yaşanan başka olumsuz sebeplerden dolayı gelmek mecburiyetinde olan öğrencilerle empati yapamıyorlar, onların hassas oldukları noktalara saygılı davranmadıkları için çatışmalar meydana gelebiliyor.” (Y5)

4.4.5. Öğrencinin Psikolojik Durumundan Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20’si öğrencinin psikolojik durumundan dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö10, Y9’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bazı öğrencilerimiz ülkelerinde yaşanan savaşlar sebebiyle göç ederek ülkemize gelmiş oldukları için ya da öğrenciler savaşı görmese bile ailenin yaşamış olması ve evde sürekli savaşlarla ilgili konuşmalar geçtiği için psikolojileri bundan kötü etkileniyor. Böyle öğrenciler diğer çocukları daha şanslı görme, onlara karşı olumsuz duygular besleme ve çatışma yaşama eğiliminde oluyorlar.” (Ö10)

“Bazı öğrencilerimiz çok kalabalık evlerde yaşıyor, kendisine ait bir odası yok, evde ailesinden neredeyse hiç ilgi görmüyor, bu öğrenciler kendilerini yalnız hissediyor, bu gibi durumlar çocukları kötü bir psikolojiye sürüklüyor, mutsuz oluyorlar kısaca ve sonunda okulda yaşanan olaylar, çatışmalar bu gibi nedenlerden de kaynaklanabiliyor.” (Y9)

4.4.6. Öğrencilerin Kültürlerden Kaynaklı Farklı Değer Yargılarına Sahip Olmasından Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’i öğrencilerin kültürlerden kaynaklı farklı değer yargılarına sahip olmasından dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö2 ve Y3’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler farklı kültürlerden olunca, farklı olaylarla ilgili değer yargıları da değişebiliyor. Örneğin dini olarak bazı dinlere göre çok normal karşılanan bir olay diğer dinler de yasaklı olabiliyor. Bu gibi durumlar da öğrenciler arasında çatışmalar yaşanmasının bir nedeni oluyor.” (Ö2)

“Kültürlerin kendi nesillerini yetiştirme tarzı, problemlere çözüm üretme şekilleri, farklı olaylara olan bakış açılarının değişmesi gibi sebepler çatışma nedeni.” (Y3)

4.4.7. Okullarda Öğrencilere Yeterli Oryantasyon Çalışmalarının Yapılmamasından Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’i öğrencilere yönelik farklı kültürlerin bir arada eğitim görme sürecinde yeteri kadar oryantasyon çalışmasının yapılmadığını ifade etmiştir. Bu yüzden kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö6 ve Y1’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“... bu gibi olumsuzlukların da tamamının nedeni bence çok hazırlıksız bir şekilde çok sayıda göçün yaşanması, çocuklar okula başlıyor ve birdenbire o kadar farklı kültürde ve davranışta insanla karşılaşıyorlar ve nasıl davranacaklarını bilemiyorlar. Ayrıca farklı ülkelerden gelen öğrenciler için de durum aynı dilini,

kültürünü bilmediğin bir ülkede birden okula başlıyorsun Ukraynalı bir öğrencim var derste hiçbir şey anlamadan öylece oturuyor konuşmaya çalışıyoruz konuşamıyoruz da ona her şey o kadar farklı geliyor ki. Bu çocuk bir yerden sonra tabi ki kendini göstermek için olumsuz davranışlar gösterecek.” (Ö6)

“Bir anda birden fazla ülkeden, bölgeden çok fazla göç aldık. Göçlerle birlikte okullarımızdaki kültür farklılıkları, çeşitlilikleri birden arttı. Bu artış sırasında okulda var olan öğrencilere de yeni gelen farklı kültürlere sahip öğrencilere de yeteri kadar oryantasyon çalışması yapılmadı. Öğrenciler hem birbirlerine karşı hem de yeni okulun kültürüne karşı büyük bir adaptasyon sorunu yaşıyorlar, bu adaptasyon sorunundan kaynaklanan çatışmalar sık sık yaşanıyor.” (Y1)

4.4.8. Öğrencilerin Sosyal Medyada Edindiği Yargılardan Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20’si öğrencilerin sosyal medyada edindiği yargılardan dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö4 ve Y10’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocuklar sosyal medyada tanımadığı bir kültürle ilgili yanlış, olumsuz içerikler görünce o kültüre ait ön yargı oluşturuyor. Okulda da bu kültüre ait bir öğrenci gördüğünde eleştiriyor, dalga geçiyor daha sonra da öğrenciler arasında çatışmalar yaşanıyor.” (Ö4)

“Maalesef ki öğrencilerin çoğu sosyal medyayı kontrolsüz şekilde kullanıyor. Sosyal medya üzerinden erişebilecekleri şeylerin sınırı yok. Defalarca benim de sosyal medyada karşıma çıktı, bazı kültürleri dışlayan, kötü olarak nitelendiren videolar. Ortaokul seviyesinde öğrenciler bu tarz videoları görüp bunları okula taşıyorlar ve çatışmaların yaşanmasına zemin hazırlanmış oluyor.” (Y10)

4.4.9. Ailenin Türkçe Dilini Bilmemesinden Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20'si ailenin Türkçe dilini bilmemesinden dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Y4'ün görüşü aşağıda verilmiştir:

“... bunların yanında ailenin Türkçe dilini bilmemesi, hitabet ve saygı ifadelerini bilmemesi, kendisinin kullanmaması ve çocuğa öğretememesi öğrencilerin okulda çatışma yaşamasına ve velilerinde özellikle okul idaresiyle kuramamasına sebep oluyor.” (Y4)

4.4.10. Öğrencilerin Ortak Yaşanmışlıkların Farklı Olmasından Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20'si öğrencilerin ortak yaşanmışlıkların farklı olmasından dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Y1'in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Bazı öğrenciler çok rahat ve refah koşullar altında büyümüş, yetişmiş olurken diğer öğrenciler savaşılar, darbeler görmüş, geçim sıkıntıları yaşamış, özellikle o göç psikolojisini yaşamış olmaları, ülkesini terk etmiş olmaları zor bir şey. Burada bulunan çocuklar bunları yaşamadığı ve anlayamadığı için aradaki bu farklılıklar bazen birlikte oyun oynarken bile savaşıla ilgili bir hatırlatma yapması gibi durumlar da çocuklar arasında çatışmaların yaşanmasına sebep olabiliyor.” (Y1)

4.4.11. Öğrenciler Daha Önce Başka Kültürlerle Karşılaşmamış Olmasından Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20'si öğrencilerin daha önce başka kültürlerle karşılaşmamış olmasından dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö8'in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Öğrencilerimizden bazıları, farklı kültürlerle ilk kez okulumuza başladığında yani beşinci sınıftayken karşılaşıyor. Bu da başlarda farklı kültürden olan arkadaşlarına alışamamalarına ve onlarla çatışmalar yaşamalarına neden oluyor.” (Ö8)

4.4.12. Öğrencilerin Sosyoekonomik Durumundan Dolayı Kültürlerarası Çatışmalar Yaşanmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20’si öğrencilerin sosyoekonomik durumundan dolayı kültürlerarası çatışmaların yaşandığını ifade etmişlerdir. Ö5’in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Özellikle orta doğu ülkelerinden yaşadıkları savaşlar sebebiyle ülkemize gelen öğrencilerin maddi durumlarının düşük olduğunu, diğer öğrenciler kadar beslenmelerinin iyi olmadığını ve bakım konusunda da eksiklikler yaşadıklarını görüyorum. Bu nedenlerle bu öğrenciler daha çekingen oluyor, arkadaşlık kuramıyor. Bu sebepler bir yerde diğer Türk kültüründen olan öğrencilerle çatışmalar yaşanmasına sebep oluyor.” (Ö5)

4.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Katılımcılara, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımaları nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri

Alt Problem 5	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımaları nelerdir?		f
Tema 5	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri		
Kod lar	Öğrencilerin empati ve hoşgörü duygusunu geliştirir	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Y2, Y5, Y7, Y8, Y9, Y10	13

Öğrencilerin uyum becerilerini geliştirir	Ö1, Ö2, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y5, Y7, Y10	10
Öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirir	Ö1, Ö3, Ö4, Ö9, Ö10, Y2, Y7, Y8, Y10	9
Öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sağlar.	Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Y1, Y3, Y5, Y9	8
Öğrencilerin çatışma çözme becerileri gelişir.	Ö5, Ö8, Y1, Y2, Y6, Y8, Y9	7
İyi yönetilen çatışmalar okul idaresine ve öğretmenlere olan güveni artırır.	Ö2, Y3, Y5, Y10	4
Öğrencilerin öz eleştiri becerilerini geliştirir.	Ö1, Ö9, Y1, Y2	4
Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin deneyim kazanmasını sağlar.	Ö4, Y2, Y5	3
Olumlu etkisi yoktur.	Ö7, Y4, Y6	3

Tablo 4.6 incelendiğinde, katılımcılara okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımalarına ilişkin “Öğrencilerin empati ve hoşgörü duygusunu geliştirir”, “Öğrencilerin uyum becerilerini geliştirir.”, “Öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirir.”, “Öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sağlar.”, “Öğrencilerin çatışma çözme becerileri gelişir.”, “İyi yönetilen çatışmalar okul idaresine ve öğretmenlere olan güveni artırır.”, “Öğrencilerin öz eleştiri becerilerini geliştirir.”, “Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin deneyim kazanmasını sağlar.” ve “Olumlu etkisi yoktur.” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.5.1. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerin Empati ve Hoşgörü Duygusunu Geliştirir

Görüşme yapılan katılımcıların 13/20’ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerin empati ve hoşgörü duygusunu geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Ö1, Y2’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bence kültürlerarası çatışmalar, öğrencilerin empati ve hoşgörülü olma becerilerini geliştiriyor. Çatışma sonucunda şöyle bir düşünce oluşuyor, bu arkadaşımın kültürüne göre bu davranış hoş karşılanmıyor, o zaman ben bu davranışı ona karşı yapmamalıyım.” (Ö1)

“Öğrenciler, yaşadıkları çatışma öncesinde arkadaşının kültür özelliklerine karşı olumsuz düşünceler beslerken, çatışmanın yaşanması veya çözülmesi sonucunda arkadaşının kültür özelliklerine karşı daha saygılı ve hoşgörülü davranmayı öğrenebiliyorlar.” (Y2)

4.5.2. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerin Uyum Becerilerini Geliştirir

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerin uyum becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Ö9, Y3’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Özellikle diğer ülkelerden gelen öğrencilerimiz, Türk öğrencilerle çatışma yaşadktan sonra, okul kurallarına daha çok uyum sağlıyor, Türkçe dilini öğrenmeye daha meraklı oluyorlar diyebilirim.” (Ö9)

“Öğrenciler kültürlerarası bu çatışmaları yaşadktan sonra okulun kültürüne ve Türk kültürüne daha uyumlu davranmaya gayret gösteriyorlar.” (Y3)

4.5.3. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerini Geliştirir

Görüşme yapılan katılımcıların 9/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Ö4, Y10’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenci kültürlerarası bir çatışma yaşadığında şöyle düşünebiliyor. Ben bu arkadaşım ile veya diğer arkadaşlarımla tartışma yaşıyorum ve bunu bir şekilde çözmeliyim. Bu düşünce sonrasında öğrencilerin kendi kendilerine sorunlarını çözmek için geliştirdikleri yollar olduğunu görüyorum. Bazen diğer arkadaşlarından yardım istiyorlar bazen rehber öğretmenlerinden bazen yöneticilerden...” (Ö4)

“Bu çatışmaların çözümünde öğretmenlerimiz, müdür yardımcılarımız veya biz okul müdürleri bazen yetişemiyoruz, bu gibi durumlarda çocuklar çatışmalarını kendileri çözmeye çalışıyor bu da onların yaşadıkları problemler karşısında çözüm yolları geliştirmesini destekliyor.” (Y10)

4.5.4. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkı Sağlar.

Görüşme yapılan katılımcıların 8/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Ö8, Y1’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“İleriki hayatlarında, işyerlerinde ya da hayatının herhangi bir yerinde yabancı kültürden insanlarla karşılaşabilirler ya da dünyanın farklı ülkelerinde yaşama ve çalışma ihtimalleri var bu da şimdiden öğrencilere farklı kültürlerle bir arada yaşama becerisi kazandırıyor.” (Ö8)

“Dünya artık küçük, öğrencilerin ileride farklı ülkelere gitme ihtimalleri yüksek. Burada farklı kültürlerle uyum içerisinde olan öğrenciler ileride farklı bir ülkeyi ziyaret ettiğinde kolaylıkla farklı kültürlerle uyum sağlayabilir.” (Y1)

4.5.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerin Çatışma Çözme Becerilerini Geliştirir

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerin çatışma çözme becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Ö5 ve Y2’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler çatışmalar yaşadıklarında, çatışmanın kaynağının ne olduğunu, çatışmanın nedenlerini, çatışmanın nasıl meydana geldiğini ve nasıl sürdüğünü araştırıyorlar. Böylelikle öğrenciler çatışma çözme becerilerini geliştirmiş oluyorlar.” (Ö5)

“Öğrenciler bir çatışma yaşadığında, nasıl tepki vereceklerini bilmiyorlar. Okul içerisinde uygulanan programlarla, eğitimlerle bu becerileri kazanabiliyorlar. Kültürlerarası çatışmalar da çatışma türlerinden biri olduğu için öğrenciler öğrendikleri çatışma çözme becerilerini, kültürlerarası bir çatışma yaşadığında kullanabiliyorlar.” (Y2)

4.5.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar İyi Yönetildiğinde Okul İdaresine ve Öğretmenlere Olan Güveni Arttırır

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20’ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların iyi yönetildiğinde okul idaresine ve öğretmenlere olan güveni arttırdığını ifade etmişlerdir. Ö2 ve Y5’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çözülen çatışmalar hem öğrencilerin hem de velilerin; okul idaresine ve öğretmenlere olan güvenini arttırır.” (Ö2)

“Okulda yaşanan bir çatışmayı etkili bir şekilde yönettiğimizde öğrencinin ve ailenin bize olan bakış açısı olumlu yönde değişiyor.” (Y5)

4.5.7. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerin Öz Eleştiri Becerilerini Geliştirir

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20’ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerin öz eleştiri becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Ö1, Y2’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler çatışma yaşadıklarında şöyle düşünebiliyorlar; bu sorunu çözemiyoruz, benim de bu yaptığım davranış hatalı, ben de burada yanlış davrandım ve bu davranışımı değiştirmem gerekiyor. Bu tarz düşüncelerle öğrencilerin öz eleştiri becerilerinin geliştiğini düşünüyorum” (Ö1)

“Bazen çatışmalara öğretmenleri veya biz okul yöneticileri müdahale etmeden, öğrenciler kendi aralarında iletişim kurarak bu çatışmaları çözebiliyor. Bunu yaparken de her iki taraf kendi hatalı olduğu yönleri fark edip özür diliyorlar birbirlerine, kendilerinin hatalı ve haklı oldukları noktaları söylüyorlar. Bu da öğrencilerin hatalı davranışlarını kabul etmesi aslında öğrencinin öz eleştiri becerisini geliştirir.” (Y2)

4.5.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Deneyim Kazanmasını Sağlar

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20’ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin deneyim kazanmasını sağladığını ifade etmişlerdir. Y5’in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Okulumuz çok fazla farklı kültürü içerisinde barındırıyor. Bu sebeple de fazlaca kültürlerarası çatışma yaşanıyor. Biz bu çatışmalara sürekli maruz kaldığımızda aslında hem farklı çatışma türleri ve sebeplerini görüyoruz. Hem de çatışma çözme yöntemleri konusunda tecrübe ediniyoruz ve farklı yollar geliştiriyoruz.” (Y5)

4.5.9. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Olumlu Etkisi Yoktur

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20'ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların olumlu etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir. Y6'nın görüşü aşağıda verilmiştir:

“Okulda yaşanan diğer çatışmalar gibi kültürlerarası çatışmalar da iş yükünü arttırmakta ve eğitim öğretim faaliyetlerinin yavaşlamasına sebep olmaktadır. Yaşanan çatışmaların olumlu etkisi yoktur.” (Y6)

4.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Katılımcılara, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımaları nelerdir?” Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Alt Problem 6	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımaları nelerdir?		f
Tema 6	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri		
	Yaşanan çatışmaların öğretmen ve okul yöneticilerine fazladan sorumluluklar yüklemesi	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y10	13
	Öğrenciler arasında akran zorbalığının artmasına neden oluyor	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Y1, Y5, Y6, Y10	11
	Öğrencilerin diğer kültürlere karşı olumsuz yargılar oluşturmaları	Ö3, Ö7, Ö8, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y7, Y10	10
	Yaşanan çatışmalar diğer öğrencilere olumsuz etki oluşturur.	Ö3, Ö4, Ö9, Y4, Y5, Y7, Y8, Y9	8
	Çatışma yaşayan öğrencilerde psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır.	Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Y7	7
	Öğrenciler arasında gruplaşmalar oluşmaktadır.	Ö3, Ö7, Ö10, Y1, Y9	5
	İyi yönetilemeyen çatışmaların öğretmenlere ve idareye olan güveni azaltması	Ö2, Ö5, Y4, Y5, Y9	5
	Öğrenciler arasında ırkçı söylemler oluşması	Ö1, Y1, Y4, Y9	4

Tablo 4.7 incelendiğinde, katılımcılara okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin “Yaşanan çatışmaların öğretmen ve okul yöneticilerine fazladan sorumluluklar yüklemesi”, “Öğrenciler arasında akran zorbalığının artmasına neden oluyor.”, “Öğrencilerin diğer kültürlere karşı olumsuz yargılar oluşturmaları”, “Yaşanan çatışmalar diğer öğrencilere olumsuz etki oluşturur.”, “Çatışma yaşayan öğrencilerde psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır.”, “Öğrenciler arasında gruplaşmalar oluşmaktadır.”, “İyi yönetilemeyen çatışmaların öğretmenlere ve idareye olan güveni azaltması” ve “Öğrenciler arasında ırkçı söylemler oluşması” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.6.1. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğretmen ve Okul Yöneticilerine Fazladan Sorumluluklar Yükler

Görüşme yapılan katılımcıların 13/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğretmen ve okul yöneticilerine fazladan sorumluluklar yüklediğini ifade etmişlerdir. Y1’in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Yaşanan çatışmalar sonucunda tutanak tutmamız ve velileri konu ile ilgili bilgilendirmemiz gerekebiliyor bu da bize ekstra sorumluluklar yüklüyor.” (Y6),
“Kültürlerarası çatışmalar yaşandığında genellikle velilerle iletişim kurmaya çalışıyoruz. Bazı velilerimize ulaşmak, iletişim kurmak zor oluyor. Çünkü velilerimiz Türkçe bilmiyorlar, Tercümana ihtiyaç duyuyoruz fakat tercümanımız yok. Böyle olunca hem süre kaybı yaşıyoruz hem de diğer işlerimiz aksıyor ve iş yükümüz artıyor.” (Y10)

4.6.2. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrenciler Arasında Akran Zorbalığının Artmasına Neden Oluyor

Görüşme yapılan katılımcıların 11/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrenciler arasında akran zorbalığının artmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Ö5 ve Y5’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Yaşanan bu kültürlerarası çatışmalar çözülemediği zaman öğrenciler arasında fiziksel zorbalık, psikolojik zorbalık gibi akran zorbalıklarının artmasına neden olmaktadır.” (Ö5)

“Öğrenciler kendi kültüründen olmayan, anlamadıkları bir öğrenciyi kurban seçip bu öğrenciyi dışlama, dalga geçme, lakap takma, örneğin Suriyeli ya da çekik gibi ifadelerle psikolojik zorbalıklar uygulayabiliyorlar.” (Y5)

4.6.3. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerin Diğer Kültürlere Karşı Olumsuz Yargılar Oluşturmalarına Neden Oluyor

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmalar öğrencilerin diğer kültürlere karşı olumsuz yargılar oluşturmalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Ö3, Y7’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“... örneğin Türk kültüründen bir öğrenci diğer kültüre sahip arkadaşlarını dışlıyorsa ve sürekli farklı kültürlerden olan öğrencilerle çatışma halindeyse, bu diğer öğrencilerin gözünde Türkler böyledir gibi yargılara varmalarına neden olabilir.” (Ö3)

“İki farklı kültürden öğrenci kavga ettiğinde ya da münakaşaya girdiğinde diğer öğrenciler, kavga eden arkadaşlarının kötü davranışlarını ait olduğu kültüre genelleyip, kalıp yargılar oluşturabilir.” (Y7)

4.6.4. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Diğer Öğrencilerde Olumsuz Etki Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 8/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmalar diğer öğrencilerde olumsuz etki oluşturur. Ö4, Y9’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Kültürlerarası çatışmalar, kültürlere olumlu bakan ve hiç önyargısı olmayan diğer öğrencilerin de kültürlerle ilgili olumsuz düşünceler kazanmasına sebep olabiliyor.” (Ö4)

“Farklı kültürlerden öğrenciler birbirlerine ırkçı söylemlerde bulunuyorlar. Örneğin Suriyeli Arap gibi. Bu sözler diğer öğrencilerde de kulak aşinalığı oluyor, diğer öğrenciler de bu sözleri kullanmaya başlıyor.” (Y9)

4.6.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerde Psikolojik Sorunlar Oluşturmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmalar öğrencilerde psikolojik sorunlar oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Ö9, Y7’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çatışma yaşayan öğrenciler kendilerini ifade edemeyince ciddi manada içine kapanıyorlar, psikolojik sorunlar yaşayabiliyorlar.” (Ö9)

“Savaş nedeniyle ülkemize gelen öğrencilerimiz çok fazla. Bu çocuklar zaten büyük travmalar yaşamış bir şekilde okula geliyor, okulda da fiziksel veya psikolojik çatışmalar yaşamaları psikolojilerinin daha da kötüye gitmesine sebep olabiliyor.” (Y7)

4.6.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrenciler Arasında Gruplaşmalara Neden Olmaktadır

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrenciler arasında gruplaşmalara neden olduğunu ifade etmişlerdir. Ö7, Y9’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Kültür farklılıklarından dolayı yaşanan bu çatışmalar, aynı kültürden öğrencilerin bir araya gelerek gruplaşmalarına, farklı kültür grupları arasında kavgaların yaşanmasına hatta ileri boyutta çeteleşmeye gidiyor. Okul çıkışında da bu gruplar kavgalar çıkartabiliyor, bu kavgaların daha kötüye gitmemesi, kötü sonuçlar yaratmaması için hemen çözülmesi gerekiyor.” (Ö7),

“Kültürel gruplar arasında yaşanan çatışmalarda bu gruplar bir araya gelerek olayı büyütebiliyorlar, fazla dramatik davranıp bizi burada istemiyorlar gibi söylemlerle isyanlar çıkartabiliyorlar, kendilerini diğer kültürlerden olan kişilerden ayırıştırıp gruplaşıyorlar” (Y9)

4.6.7. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar İyi Yönetilmediğinde Öğretmenlere ve İdareye Olan Güveni Azaltır

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmalar iyi yönetilmediğinde öğretmenlere ve idareye olan güveni azaltabileceğini ifade etmişlerdir. Ö2’nin görüşü aşağıda verilmiştir:

“Okullarda yaşanan bu çatışmalar çözülmediğinde ise öğrencilerin ve ailenin okul idaresine, öğretmene güveni azalıyor.” (Ö2)

4.6.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrenciler Arasında İrkçi Söylemlerin Oluşmasına Neden Olur

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20’ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrenciler arasında ırkçı söylemlerin oluşmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Ö1, Y4’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler çatışma yaşadıklarında genellikle fiziksel şiddete başvuruyorlar ama fiziksel şiddeti uygulayamadıkları durumlar da derste, nöbetçi öğretmen katlarda iken öğrenciler birbirlerine daha çok ırkçı söylemler söyleyerek dalga geçiyorlar.” (Ö1)

“Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında yaşanan çatışmalar fiziksel olmuyor genellikle daha çok laf atma, dalga geçme olarak karşılaşıyoruz. Yakın zamanda bir erkek öğrencimin, diğer bir kız öğrencime başörtü bağlama şeklinden dolayı ırkçı söylemler söylediğine şahit oldum.” (Y4)

4.7.Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Katılımcılara, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu yansımaları nelerdir? “Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Alt Problem 7	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu yansımaları nelerdir?		f
Tema 7	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu yansımalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri		
	Öğrencilerin kendini ifade etme becerisi gelişir	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y2, Y3, Y5, Y6, Y8, Y9	15
	Sınıf içi etkileşim artar	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Y2, Y4, Y6, Y7, Y10	11
	Derse karşı olumlu tutum geliştirir.	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö9, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6	10
	Sınıf içinde demokratik bir ortam oluşur	Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Y1, Y3, Y7, Y9	10
	Ön yargıların değişmesi	Ö1, Ö6, Ö8, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y8, Y9	9
	Öğrencilerde olumlu duygular gelişir.	Ö8, Ö9, Y2, Y3, Y5, Y6, Y7, Y9	8
	Öğrenci rol model olabiliyor.	Ö1, Ö6, Ö8, Ö10, Y6	5
	Olumlu yönü yoktur.	Y1	1

Tablo 4.8 incelendiğinde, katılımcılara okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu yansımalarına ilişkin “Öğrencilerin kendini ifade etme becerisi gelişir.”, “Sınıf içi etkileşim artar.”, “Derse karşı olumlu tutum geliştirir.”, “Sınıf içinde demokratik bir ortam oluşur.”, “Ön yargıların değişmesi”, “Öğrencilerde olumlu duygular gelişir.”, “Öğrenci rol model olabiliyor.” ve “Olumlu yönü yoktur.” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.7.1. Öğrencilerin Kendini İfade Etme Becerisi Gelişir

Görüşme yapılan katılımcıların 15/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerin kendini ifade etme becerisini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Ö3, Ö9, Ö10'un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Sınıfta böyle bir çatışma yaşandığında ben kesinlikle üstünü örtüp dersime devam edeyim diye düşünmüyorum. Çünkü öğrenciler birbirlerinin kültürlerini tam olarak tanımamış olabiliyor. Onlara sizde bu durum nasıl karşılanıyor? Bu konu ile ilgili sizin kültürünüzde neler mevcut? Gibi sorular sorarak öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerinin gelişeceğini düşünüyorum.” (Ö3),

“Öğrenciler çatışmalar yaşadıklarında öğrencide gerilim oluşmakta ve bu gerilim atılmadığında daha sonrasında büyük çatışmalara meydan hazırlanmaktadır. Bu yüzden öğrencilerin kendisini ifade ederek duygu, düşüncelerini ve isteklerini alıp kendilerini ifade etmesini sağlıyorum.” (Ö9),

“Örneğin sessiz bir öğrencim vardı. Bir öğrenciyle çatışma yaşamıştı ve yaşadığı çatışma sonucunda az Türkçe bilmesine rağmen kendini bir biçimde ifade etmişti. Daha sonra bu öğrencinin arkadaşlarıyla iletişim kurma davranışında artış gözlemlemiştim.” (Ö10)

4.7.2. Sınıf İçi Etkileşim Artar

Görüşme yapılan katılımcıların 11/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf içi etkileşim artırdığını ifade etmişlerdir. Ö4'ün görüşü aşağıda verilmiştir:

“Bir keresinde sınıf içerisinde öğrenciler arasında anlayamadığım bir kargaşa oluşmuştu ve öğrencilerden yaşadıkları bu kargaşayı sınıfta bir drama yaparak canlandırmalarını istemiştım. Daha sonrasında tüm sınıfı bu canlandırmaya dahil ederek yaşanan bu çatışmayı tüm sınıf birlikte etkili bir şekilde çözdük. Böylece öğrencilerin arasındaki iletişim ve etkileşim olumlu yönde artmıştı.” (Ö4)

4.7.3. Derse Karşı Olumlu Tutum Gelişir

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların derse karşı olumlu tutum geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Ö2 ve Y3’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Olumlu olarak ise derste yaşanan ya da teneffüste yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğretmen çözdiğünde öğrenciler kendilerini değerli hissederek derse karşı tutumları olumlu yönde değişir. Öğretmenin kendisine ve dersine olan sevgisi artarak, ders başarısı da artmış olur.” (Ö2),

“Ben sosyal bilgiler öğretmeniyim. Öğretmenlik yaptığım zamanlarda farklı kültürden öğrencilerin bizim kültürümüzü öğrenmek istememesi olumsuzluklara neden oluyordu. Öğrencilere kendi kültürünü değil de bizim kültürümüzü anlattığımız için rahatsız oluyorlardı. Bu noktada öğrencilere onlara kendi kültürümüzü empoze etmeye çalışmadığımızı, farklı kültürleri öğrenmesi gerektiğini ve saygılı olmaları gerektiğini anlatıyordum. Daha sonrasında öğrendiği bilgiler doğrultusunda kendi kültürü ile karşılaştırmalar yapmasını istiyordum ve bu şekilde ders öğrencilerin dikkatini çekmeye başladı ve dersimi sevdiler.” (Y3)

4.7.4. Sınıf İçinde Demokratik Bir Ortam Oluşur

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf içinde demokratik bir ortam oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Ö7 ve Y1’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Sınıfta yaşanan kültürlerarası çatışmaları çözmek için bizlerin yaklaşımı eşit olduğu zaman öğrenciler de bizi rol model alır ve eşitlik, adalet gibi kavramları daha iyi anlarlar.” (Ö7)

“Sınıfta ya da okulda yaşanan çatışmaları çözerken, öğrencilerimi şuralı, buralı gibi düşünmemeye gayret gösteriyorum. Hepsinin bir insan olduğunu çeşitli haklarının olduğunu, öğretmenler ve okul idaresi için eşit olduklarını ifade ediyorum. Öğrencilerde böylelikle farkındalıklar oluşmakta.” (Y1)

4.7.5. Öğrencilerin Ön Yargısı Değişir

Görüşme yapılan katılımcıların 9/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerin ön yargılarını değiştirdiğini ifade etmişlerdir. Y1’in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Örneğin bir keresinde iki öğrencim kavga etmişti. Sınıftaki diğer öğrenciler Afganistanlı olan öğrenciyi suçlamışlardı. Daha sonrasında anladık ki onun bir suçu yokmuş, hatalı olan diğer öğrenciymiş. Sonrasında tüm sınıf o öğrenciye karşı mahcup olmuştu ve ön yargılı olmanın kötü olduğunu farkına varmışlardı.” (Ö10)

4.7.6. Öğrencilerde Olumlu Duygular Gelişir

Görüşme yapılan katılımcıların 8/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencilerde olumlu duygular geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Ö8’in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Bir kere bir sınıftaki öğrencilerin çoğunun Suriyeli bir öğrenciyi dışladıklarını gördüm. Onlarla bir grup çalışması yaptım ve öğrencilere sınıfın en miskini kim? en dağınığı kim? en uykucusu kim? Gibi sorular sordum. Bu gibi çalışmalarla çocuklar farklılıkların güzel olduğunu düşünüyor ve kültürel farklılıklara karşı olumlu gözle bakabiliyorlar.” (Ö8)

4.7.7. Öğrenci Rol Model Olabiliyor

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sonrasında öğrenci kendini ifade ettiğinde ve yaşadığı çatışmayı başarılı bir şekilde yönettiğinde öğrenci diğer öğrencilere karşı rol model olabileceği şeklinde ifade etmiştir. Ö1 ve Y6’nın görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Suriyeli bir öğrencim var sınıfa oldukça uyum sağlamış, bir yıl dersine girdim Suriyeli olduğunu çok sonra öğrendim. Dersleri çok iyi ve sınıfa oldukça uyum sağlamış, diğer öğrenciler tarafından örnek alınan bir öğrencidir.” (Ö1)

“Çatışma yaşayan ve farklı kültürden olduğu dışlanan öğrenciler arasında çok zeki olan öğrencilerimiz de var. Bu çatışmalar bazen bu öğrencilerin kendisinin varlığını, zekasını ve çalışkanlığını göstermesiyle çözülebiliyor. Bu durumdaki öğrenciler de diğer öğrencilere rol model olabiliyor.” (Y6)

4.7.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumlu Yönü Yoktur

Görüşme yapılan katılımcıların 1/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu etkisinin olmadığını ifade etmişlerdir. Y1’in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Sınıfta yaşanan kültürlerarası çatışmalar dersin işlenişini bozuyor, özellikle Türkçeyi iyi bilmeyen öğrenciler dersi çok anlamadığı için fazlaca problem yaratıyor, diğer öğrenciler de buna karşılık verince çatışmalar yaşanıyor. Bence çatışmaların derse olumlu bir dönüşü olmuyor.” (Y1)

4.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Katılımcılara, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımaları nelerdir? “Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri

Alt Problem 8	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımaları nelerdir?		f
Tema 8	Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri		
Kodlar	Dersin işlenişi bozulmakta	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Y1, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7	14
	Sınıf içi istenmeyen bir atmosfer oluşur	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Y1, Y2, Y3, Y4, Y6, Y7, Y10	14

	Sınıf içi etkinliklerde gruplaşmalar	Ö1, Ö2, Ö3, Ö10, Y1, Y2, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10	11
	Öğrencinin ders içi katılımı düşmekte	Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Y2, Y6, Y8, Y10	9
	Öğrenci derse ve öğretmene karşı olumsuz bir tutum sergilemekte	Ö7, Ö10, Y3, Y4, Y5, Y7, Y10	7
	Öğrenci dışlanabiliyor	Ö1, Ö3, Ö9, Y2, Y6, Y7, Y8	7
	Öğrencinin özgüveni düşmekte	Ö3, Ö5, Ö6, Ö10, Y2, Y8, Y9	7
	Öğretmenleri zorlayabilir	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6	5

Tablo 4.9 incelendiğinde, katılımcılara okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin “Dersin işlenişi bozulmakta”, “Sınıf içi istenmeyen bir atmosfer oluşur”, “Sınıf içi etkinliklerde gruplaşmalar”, “Öğrencinin ders içi katılımı düşmekte”, “Öğrenci derse ve öğretmene karşı olumsuz bir tutum sergilemekte”, “Öğrenci dışlanabiliyor”, “Öğrencinin özgüveni düşmekte” ve “Öğretmenleri zorlayabilir” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.8.1. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Dersin İşlenişi Bozulmakta

Görüşme yapılan katılımcıların 14/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıfta dersin işlenişi bozmakta şeklinde ifade etmişlerdir. Ö2 ve Ö5’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Ders esnasında sadece kültürlerarası çatışma değil herhangi bir çatışma yaşandığında dersin akışı bozulmakta ve işlediğimiz konu dağılabilmektedir.” (Ö2)

“... bir keresinde başıma böyle bir olay gelmişti. Hem öğrencilerin çatışmalarını yönetmeye çalışmıştım. Daha sonrasında öğrencilere kendi dersimin kazanımını işlemekten ziyade onlara sınıf rehberlik etkinliği yapmıştım. Bu da dersimin kazanımını işleyememe neden olmuştu.” (Ö5)

4.8.2. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Sınıf İçi İstenmeyen Bir Atmosfer Oluşturur

Görüşme yapılan katılımcıların 14/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf içi istenmeyen bir atmosfer oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Ö4 ve Ö6'nın görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler okula motivasyonu yüksek bir şekilde derse geliyorlar ama sınıf içinde istenmeyen bir durum olduğunda öğrencinin huzuru hatta öğretmenin huzuru kaçabiliyor.” (Ö4)

“Öğrenciler birbirlerine saygısız bir biçimde davrandığında ister istemez diğer öğrenciler bundan etkilenip üzüldüğü kaygılanabiliyorlar. Bu da öğrencilerin ders esnasında gerilmelerine neden olmakta...” (Ö6)

4.8.3. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Sınıf İçi Etkinliklerde Gruplaşmalara Neden Olur

Görüşme yapılan katılımcıların 11/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf içi etkinliklerde gruplaşmalara neden olduğunu ifade etmişlerdir. Ö2 ve Ö10'un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Kültürlerarası bir çatışma yaşandığında öğrenciler kendini suçlu hissedip özellikle mülteci öğrenciler kendilerini mahcup hissetmekte ve diğer öğrencilerden ziyade kendi kültüründen öğrencilerle beraber zaman geçirmekte.” (Ö2)

“Derste öğrencilere bir poster ya da bir drama yazmalarını istediğim zamanlarda Suriyeli öğrenciler Türkçe bilmediği için sadece ana dilini bilen öğrencilerle gruplaşıp ödevlerini beraber yapmaktalar.” (Ö10)

4.8.4. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencinin Ders İçi Katılımını Düşürmekte

Görüşme yapılan katılımcıların 9/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmalar öğrencinin ders içi katılımı düşürmekte olduğunu ifade etmişlerdir. Ö4’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“...öğrencilerin Türkçe konuşması zaten düşük seviyede ve kendilerini ifade etmekte zorlanıyorlar. Yaşanan çatışmalar sonucunda öğrenciler kendilerini suçlu hissedip tamamen dersten kopmaktadırlar.” (Ö4)

4.8.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğrencilerin Derse ve Öğretmene Karşı Olumsuz Bir Tutum Sergilemesine Neden Olur

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların öğrencileri derse ve öğretmene karşı olumsuz bir tutum sergilemesine neden olduğunu ifade etmişlerdir. Y10’un görüşü aşağıda verilmiştir:

“Bazen öğrencilere eşit davrandığımızda azınlıkta olan öğrenci kendisine karşı ekstra ilgi beklemekte örneğin bizi burada istemiyorsunuz gibi söylemler söylüyor. Eşit davranmamıza rağmen öğrenci derse ve öğretmene karşı olumsuz bir tutum sergileyebiliyor.” (Y10)

4.8.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Sonucunda Öğrenci Dışlanabiliyor

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sonucunda çatışma yaşayan öğrenci dışlanabiliyor şeklinde ifade etmişlerdir. Y2’ görüşü aşağıda verilmiştir:

“Yaşanan bazı çatışmaların sonucunda sınıf içerisinde istenmeyen bir atmosfer ve gerginlik olduğundan dolayı diğer öğrenciler o öğrenciyi dışlayabiliyor. Yine

kültürlerarası bir çatışma olduğunda öğrenciler yine çatışma yaratan öğrenciyi sınıf içerisinde kabul etmeyebiliyorlar. (Y2)

4.8.7. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Sonucunda Öğrencinin Özgüveni Düşmekte

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sonucunda öğrencinin özgüveni düşebilmekte şeklinde ifade etmişlerdir. Ö3, Y8'in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“... bu tarz durumlarda öğrenci biraz daha çekingen davranabiliyor. Ders içi performansı düşebilmekte. Sonuçta istenmeyen bir durum oluşmakta.” (Ö3)

“Bir öğrenci çatışma yaşadığında onunla iletişime geçerek önleyici çalışmalar yapıyoruz. Öğrenci bazen bunu yapıcı bir şekilde algılamayıp olumsuz eleştiri yapıyormuşuz gibi algılıyor. Bu da öğrencinin yapabileceği bir şeyi yapmamasına sebep veriyor. Özgüven kaybetmesine neden oluyor.” (Y8)

4.8.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmalar Öğretmenleri Zorlayabilir

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmalar öğretmenleri zorlayabilir şeklinde ifade etmişlerdir. Ö6'nın görüşü aşağıda verilmiştir:

“Bazen öyle çatışmalar oluyor ki öğretmenler ya da okul yöneticiler bu çatışmalarla nasıl baş edeceklerini bilmiyor.” (Ö6)

4.9. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda veya Sınıflarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaları Nasıl Yönettiğine İlişkin Görüşleri

Katılımcılara, “Okulda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönetiyorsunuz? “Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.10'da verilmiştir

Tablo 4.10. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda veya Sınıflarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaları Nasıl Yönettiğine İlişkin Görüşleri

Alt Problem 9	Okulda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönetiyorsunuz?		f
Tema 9	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin okullarda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönettiğine ilişkin görüşleri		
Kodlar	Öğrencilerin kendilerini ifade etmesini sağlıyorum.	Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y9	15
	Öğrenciler arasında arabuluculuk yapıyorum.	Ö1, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9	14
	Ortak sosyal etkinliklere dahil ediyorum	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Y1, Y2	8
	Öğrencilerde ortak duygular geliştiriyorum	Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Y2, Y5, Y9	8
	Rehberlik servisine yönlendiriyorum.	Ö2, Ö4, Ö10, Y3, Y7, Y8, Y10	7
	Grup çalışmalarına dahil ediyorum	Ö1, Ö3, Ö10, Y1, Y2	5
	Veli ile iletişime geçiyorum	Y3, Y8, Y10	3
	İdareye yönlendiriyorum	Ö2, Ö4	2

Tablo 4.10 incelendiğinde, katılımcılara okullarda ve sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönettiklerine ilişkin “Öğrencilerin kendilerini ifade etmesini sağlıyorum.”, “Öğrenciler arasında arabuluculuk yapıyorum.”, “Ortak sosyal etkinliklere dahil ediyorum.”, “Öğrencilerde ortak duygular geliştiriyorum.”, “Rehberlik servisine yönlendiriyorum.”, “Grup çalışmalarına dahil ediyorum.”, “Veli ile iletişime geçiyorum.” ve “İdareye yönlendiriyorum.” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.9.1. Öğrencilerin Kendilerini İfade Etmesini Sağlıyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 15/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğrencilerin kendisini ifade etmesini sağlayarak yönettiklerini ifade etmişlerdir. Ö4, Ö5, Y9’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Ben öğrencileri dinlemeye özen gösteriyorum, bu davranışlarının nedenini soruyorum. Mesela bazen çocuk hiç suçlu olmuyor, onun kültürüne göre gayet normal bir davranış, tartışmalar yaşandığında hemen öğrencileri haksız ilan etmek

doğru değil bana göre. Öğrencileri dinlemenin ve empati yapmanın değerli olduğunu düşünüyorum.” (Ö4)

“Ben öğrencilerimin kendilerini anlatmalarına imkân veriyorum, onları dikkatle dinliyorum. Özellikle Türkçeyi konuşamayan öğrencilerimiz var, onlara kendilerini ifade etme fırsatı tanıyorum ki hem Türkçe konuşma becerileri gelişsin, dil kaynaklı çatışmaları yaşamassınlar hem de kendilerini değerli hissetsinler.” (Ö5)

“Bir okul müdürü olarak hümanist düşüncenin ne kadar önemli olduğunu fark ettirmek amacıyla öğrencilerimle iletişimimi kuvvetli tutuyorum, onları dinliyorum, empati yapmaya ve öğrencilere de empati yaptırmaya özen gösteriyorum.” (Y9)

4.9.2. Öğrenciler Arasında Arabuluculuk Yapıyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 14/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğrenciler arasında arabuluculuk yaparak yönettiklerini ifade etmişlerdir. Ö2 ve Ö10’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“İki öğrenci çatışma yaşadığında bu öğrencilerin kendilerini ifade etmesini sağlayıp, duygularını ve isteklerini paylaşmalarını sağlayarak aralarında arabuluculuk yapıyorum” (Ö10)

“Benim dersim Türkçe olduğu için çatışma yaşayan öğrencilerimi drama veya münazara gibi yöntemleri kullanarak anlaşılmadıkları konular hakkında çözümlere ulaşmalarını sağlıyorum. Öğrenciler hem fikrini savunmayı hem de karşı tarafı dinlemeyi öğreniyor. Etkinlik sonucunda da öğrenciler ortak noktada buluşuyor ve uzlaşıyorlar.” (Ö2)

4.9.3. Ortak Sosyal Etkinliklere Dahil Ediyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 8/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğrencileri ortak sosyal etkinliklere dahil ederek yönettiklerini ifade etmişlerdir. Ö3 ve Y2’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

Geçen yıllarda öğrencilerle birlikte bir tiyatro çalışması düzenlemiştik. Bu çalışmayla farklı kültürden olan öğrenciler arasında olan gruplaşma, dışlama gibi davranışların azaldığını ve birlikte hareket etmeyi öğrendiklerini fark ettim.” (Ö3)

“Özellikle erkek öğrencilerin futbol oynarken ayrımcılık, dışlama davranışları bence ortadan kalkıyor. Suriyeli bir öğrencimiz var mesela okulun en iyi oyuncusu,

çocuklar ilk başlarda bu öğrenciyle hiç arkadaşlık kuruyorlardı ama şu an herkes onu arasına aldı hatta çok samimi arkadaşlar da edindi.” (Y2)

4.9.4. Öğrencilerde Ortak Duygular Geliştiriyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 8/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğrencilerde ortak duygular geliştirerek yönettiklerini ifade etmişlerdir. Ö3 ve Ö6’nın görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Ben şöyle bir örnek vereyim; anadili Türkçe olan bir öğrencim ile anadili Arapça olan iki öğrencimin çatışma yaşadığı bir durum olmuştu. Sınıfta bir metin açtık ve buradaki Arapça kökenli kelimeleri bulduk. Diller arasında da ortak yönlerin olduğunu, farklılık olarak gördüğümüz durumların içinde bile ortak bir noktada buluşabileceğimizi söyledik.” (Ö3)

“İki farklı kültürün de zenginliklerini anlattırmaya yönelik etkinlikler düzenliyorum. Görsel sanatlar öğretmeniyim olduğum için derste iki farklı kültürün resim özelliklerini işliyoruz mesela daha sonra bu özellikler arasındaki ortak noktaları buluyoruz. Farklılıklardan ziyade ortak konulara dikkat çekmenin daha değerli olduğunu düşünüyorum.” (Ö6)

4.9.5. Rehberlik Servisine Yönlendiriyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğrencileri rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisine yönlendirerek yönettiklerini ifade etmişlerdir. Ö2, Y3 ve Y8’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çatışmalar ders esnasında yaşanınca dersin işlenişi aksıyor. Bazen de çatışmaları çözerken işin içinden çıkamadığım oluyor bu zamanlarda öğrencileri rehberlik servisine yönlendiriyorum.” (Ö2)

“Çatışmaları çözemediğimizde rehberlik servisi ile müşavirlik yapıyoruz.” (Y3)

“Çatışmaları çözmek için psikolojik danışmaların daha etkili yollar kullanacağını düşünüyorum.” (Y8)

4.9.6. Grup Çalışmalarına Dahil Ediyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğrencileri grup çalışmalarına dahil ederek yönettiklerini ifade etmişlerdir. Ö1'in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Ben farklı kültürlerden öğrencilerin anlaşılamadığı, tartıştığı kısaca çatışma yaşadıklarını görünce onları ortak bir paydada buluşabilecekleri etkinliklere yönlendiriyorum. Bir keresinde öğrencilerden tarihteki matematikçilerle ilgili bir pano hazırlamalarını istedim, pano sorumlusu olarak da sınıfta dışlanan Suriyeli bir kız öğrencimi görevlendirdim. Onun görevi panonun düzenini sağlamak ve arkadaşlarına panoyu hazırlarken fikir vermektir. Çocuklar panoyu hazırladıkların da çok keyif aldılar bu yaşanan çatışmayı çözmek için etkili olmuştur.” (Ö1),

4.9.7. Veli ile İletişime Geçiyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20'ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğrencilerin velileri ile iletişime geçerek yönettiklerini ifade etmişlerdir. Y3'ün görüşü aşağıda verilmiştir:

“Yaşanan bu kültürlerarası çatışmaların hem sebebini öğrenmek hem de çatışmaların çözülmesinde bize destek vermeleri amacıyla veliye bilgi vermemiz gerekiyor. Sınıf rehber öğretmeni, okul rehber öğretmeni ve velilerimiz bir araya gelerek ortak kararlar aldığımız da çatışmaları daha kolay çözebiliyoruz.” (Y3)

4.9.8. İdareye Yönlendiriyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 2/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları öğrencileri okul idaresine yönlendirerek yönettiklerini ifade etmişlerdir. Ö2'nin görüşü aşağıda verilmiştir:

“Çatışmalar öğretmenleri zor durumlarda bırakabiliyor, ders süremizin verimsiz geçmesine neden olabiliyor. Bizler de farklı kültürlerle hâkim olamadığımız için ben öğrencileri idareye yönlendiriyorum.” (Ö2)

4.10. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Kültürlerarası Çatışmaları Yönetmeye Yönelik Kendilerini Yeterli Hissetmelerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılara, “Kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendinizi yeterli hissediyor musunuz?” Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Kültürlerarası Çatışmaları Yönetmeye Yönelik Kendilerini Yeterli Hissetmelerine İlişkin Görüşleri

Alt Problem 10	Okulda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendinizi yeterli hissediyor musunuz?			f
Tema 10	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendilerini yeterli hissetmelerine ilişkin görüşleri			
Kodlar	Evet	Mesleki tecrübelerime dayanarak yeterli hissediyorum	Ö6, Ö8, Ö9, Y1, Y3, Y4, Y6, Y8, Y9, Y10	10
		Çatışma çözme becerileri eğitimi aldım	Ö3, Ö4, Ö8, Y2, Y6	5
		Çok kültürlü bir bölgede yetiştim	Ö1, Ö3, Y2, Y4	4
	Hayır	Bazı kültürlere karşı taraflı davrandığım oluyor.	Ö1, Ö2, Ö10, Y1, Y7	5
		Yeterli hissetmiyorum	Ö2, Ö5, Ö7, Y5	4
		Konuyla ilgili eğitim almadım	Ö2, Ö10, Y1	3

Tablo 4.11 incelendiğinde, katılımcılara okullarda ve sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendilerini yeterli hissetmelerine ilişkin “Evet, Mesleki tecrübelerime dayanarak yeterli hissediyorum.”, “Evet, Çatışma çözme becerileri eğitimi aldım.”, “Evet, Çok kültürlü bir bölgede yetiştim.”, “Hayır, Bazı kültürlere karşı taraflı davrandığım oluyor.”, “Hayır, Yeterli hissetmiyorum.” ve “Konuyla ilgili eğitim almadım.” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.10.1. Evet, Mesleki Tecrübelerime Dayanarak Yeterli Hissediyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik mesleki tecrübelerini kullanarak kendilerini yeterli hissettiklerini ifade etmişlerdir. Y3 ve Y6’nın görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Uzun yıllardır bu okulda öğretmenlik yapıyorum. Bölgemiz zaten farklılıkların yoğun olduğu bir bölge. Çok farklı kültür ve bu kültürler arasında yaşanan farklı çatışmalara şahit oldum. Kendimce bu çatışmaları yönetmek için uyguladığım yöntemlerim var.” (Y3)

“Evet, on bir yıldır bu okulda çalışıyorum. Okuldaki öğrencilerin genel olarak hangi kültürlerden olduğunu biliyorum. Bu kültürlerin aralarında yaşadığı sorunlar, çatışmalar da genellikle aynı olaylardan kaynaklanıyor. Bu sorunlara yönelik kullanabileceğimiz yöntemleri biliyorum.” (Ö9)

4.10.2. Evet, Çatışma Çözme Becerileri Eğitimi Aldım

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik çatışma çözme becerileri eğitimi aldıklarından dolayı yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Ö8, Y2 ve Y6’nın görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Rehberlik ve psikolojik danışmalık bölümünde lisansımı tamamladım. Üniversitede çatışma çözme becerilerine yönelik dersler aldık. Daha sonra benim katıldığım çatışma çözme eğitimi programları da oldu. Burada öğrendiğim bilgileri kullanıyorum.” (Ö8),

“İdarecilik görevimin yanında aynı zamanda psikolojik danışmanım. Çeşitli çatışma çözme psikoeğitim programları tasarladım ve uyguladım.” (Y2)

“Çatışma çözme becerileri ile ilgili hizmet içi eğitim almıştım, bunları öğrencilerin yaşadıkları çatışmalara göre seçip uyguluyorum.” (Y6)

4.10.3. Evet, Çok Kültürlü Bir Bölgede Yetiştim

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20'ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendilerini çok kültürlü bir bölgede yetiştiklerinden dolayı yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Ö1'in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Bazen yeterli hissediyorum evet. Ben Adana 'da doğdum ve yetiştim, orada da şu an görev yapmış olduğum okul gibi çok farklı kültürden, bölgeden insan vardı. Aslında ben de eğitim hayatımda bu tarz benzer çatışmalar yaşadım. Bu yaşanmışlıklarına dayanarak, öğrencileri anlıyorum, hak veriyorum onlara.” (Ö1)

4.10.4. Hayır, Bazı Kültürlere Karşı Tarafli Davrandığım Oluyor

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik bazı kültürlere karşı tarafli olduklarını bundan dolayı da kendilerini yeterli hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Ö10, Y7'nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bazen öğrenciler kavga ediyor, yanıma geliyorlar. Sürekli kavga eden, problem yaratan bir Suriyeli öğrencim var. O bir tartışma yaşadığında direkt olarak haksız olacağını düşünüyorum. Belki bazen onun bu davranışını diğer Suriyeli öğrencilere de genellediğim oluyordur, şimdi düşündüm de...” (Ö10),

“Okul girişlerinde kıyafet kontrolü yapıyoruz, okulumuza bu yıl gelen yabancı iki kız öğrencimiz var, bu öğrenciler kılık kıyafet kurallarına uymuyor, bu konuda çok kez çalışmalar yaptık fakat olumlu sonuçlar alamadık. Bu iki öğrencinin davranışını bazen yabancı öğrencilerimize genellediğim oluyor.” (Y7)

4.10.5. Hayır, Yeterli Hissetmiyorum

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20'ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendilerini yeterli hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Ö2 ve Y5'in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okulumuzdaki kültür farklılıkları çok fazla hem bu nedenden hem de farklı nedenlerden birçok farklı çatışmayla karşı karşıya kalıyoruz. Ama kültür herkes için hassas bir nokta, kullanılacak kelimeleri seçmek bile çok zor oluyor. Bu konuda yeterli olduğumu düşünmüyorum.” (Ö2)

“Kültürlerarası çatışmalar çok fazla olduğunda, bu çatışmaların hepsiyle ilgilenmeye vakit bulmak ve çatışmaların her birini çözüme ulaştırmakta yeterli olmadığı zamanlar oluyor.” (Y5)

4.10.6. Hayır, Konuyla İlgili Eğitim Almadım

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik konuyla ilgili eğitim almadıklarını bundan dolayı da kendilerini yeterli hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Ö2’nin görüşü aşağıda verilmiştir:

“Ben şu an görev yaptığım okula Balıkesir’den atandım. Geldiğim şehirde İstanbul, Zeytinburnu ilçesi kadar kültürel farklılıklar yoktu. İlk öğretmenlik yıllarımda ben de alışma konusunda çok zorlandım özellikle dersim Türkçe olduğu için. Öğretmenlere çatışma çözme becerileri ile ilgili bir eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Hatta özelinde bu tarz kültür farklılıklarının yoğun olduğu bölgelerde görev yapan öğretmenlere kültürlerarası çatışmalar ve bunları çözme becerileri verilebilir. Biz böyle bir eğitim almadık.” (Ö2)

4.11. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Öğretmenlere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılara, “Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere neler önerirsiniz?” Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Öğretmenlere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri

Alt Problem 11	Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere neler önerirsiniz?		f
Tema 11	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere yönelik önerilerine ilişkin görüşleri		
Kod lar	Öğrencilere karşı eşit davranmak	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y7, Y9	11

	Farklı kùltùrlere karşı tutumlarını gözden geçirebilirler	Ö1, Ö3, Ö6, Ö10, Y2, Y4, Y9	7
	Farklı kùltùrlerle ilgili bilgi edinebilirler	Ö1, Ö2, Ö6, Ö9, Y2, Y9	6
	Aile ile iş birliğini artırabilirler	Ö8, Y3, Y5, Y8, Y10	5
	Seminerlere ve Hizmet içi eğitimlere katılmak	Ö2, Ö7, Y1, Y8	4
	Öğrencilerin kendi kùltùrlerini tanıtmasına olanak vermek	Ö2, Ö9, Y2, Y9	4
	Kùltür gezileri yapmak	Ö2, Y8	2
	Otoriter olmalılar	Y4	1

Tablo 4.12 incelendiğinde, katılımcılara kùltùrlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere yönelik önerilerine ilişkin “Öğrencilere karşı eşit davranmak”, “Farklı kùltùrlere karşı tutumlarını gözden geçirebilirler.”, “Farklı kùltùrlerle ilgili bilgi edinebilirler.”, “Aile ile iş birliğini artırabilirler.”, “Seminerlere ve Hizmet içi eğitimlere katılmak.”, “Öğrencilerin kendi kùltùrlerini tanıtmasına olanak vermek.”, “Kùltür gezileri yapmak.” ve “Otoriter olmalılar.” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.11.1. Öğrencilere Karşı Eşit Davranmak

Görüşme yapılan katılımcıların 11/20’i okullarda yaşanan kùltùrlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik öğretmenlere, öğrencilere karşı eşit davranmak şeklinde ifade etmişlerdir. Ö4, Y1, Y9’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Yaşanan çatışmalar sonucunda öğrencilere eşit davranmadığımızda öğrenciler, öğretmene, derse ve okula karşı olumsuz tutumlar besleyebiliyorlar. Bu yüzde öğretmenlerin ırk, dil, din, cinsiyet gibi ayrımlar yapmadan tüm öğrencilere eşit davranmasını öneriyorum.” (Ö4),

“Öğretmenlere öğrencilerini ayırt etmeden, onlara karşı kucaklayıcı ve kabullenici olmalarını öneririm.” (Y1),

“Öğretmenler kendi kùltürüne yakın olan öğrencilere karşı pozitif ayrımcılıklar yapmamalılar. Hümanist ve eşit yaklaşmalılar.” (Y9)

4.11.2. Farklı Kültürlere Karşı Tutumlarını Gözden Geçirebilirler

Görüşme yapılan katılımcıların 7/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik öğretmenlere, farklı kültürlere karşı tutumlarını gözden geçirebilirler şeklinde ifade etmişlerdir. Ö1 ve Ö3'ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğretmenler bazen istemeden kendi kültüründen olan öğrencilere yanlış davranabiliyorlar. Öğretmenlerin bu konuda biraz daha farkındalık sahibi olması ve öğrencilere karşı duygu, düşünce ve davranışlarını gözden geçirmeliler.” (Ö1)

“...varsa diğer kültürlere karşı ön yargılarını kırmalılar. Öncelikle her türden insan ile muhatap olacaklarının bilincinde bu mesleğe başlamalılar.” (Ö3)

4.11.3. Farklı Kültürlerle İlgili Bilgi Edinebilirler

Görüşme yapılan katılımcıların 6/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik öğretmenlere, farklı kültürlerle ilgili bilgi edinebilirler şeklinde ifade etmişlerdir. Ö6 ve Y2'nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenci nasıl bizim kültürümüzden bir şeyler öğrenerek bilgilerini zenginleştiriyorsa öğretmende karşısındaki kişilerden onun kültürüne de dair bir şeyler öğrenerek hem kendi bilgi haznesini zenginleştirebilir ve böylece öğrencilerle iletişim daha da sağlıklı hale gelebilir.” (Ö6)

“Bence öğretmenler de farklı kültürden kişilerle arkadaşlık kurabilirler ve böylece farklı kültürleri tanıyabilirler daha sonrasında edindiği bilgiler doğrultusunda öğrencilere yaklaşımı daha sağlıklı hale gelebilir.” (Y2)

4.11.4. Aile ile İş Birliğini Artırabilirler

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20'i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik öğretmenlere, aile ile iş birliğini artırabilirler şeklinde ifade etmişlerdir. Y3 ve Y10'un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğretmenlerin özellikle de sınıf rehber öğretmenlerin aile ile sürekli iletişim halinde olmalarını düşünüyorum. Bir çatışma yaşandığında çatışmayı çözebilmek için çatışmanın nedenini anlayabilmek için öğrenciyi ve veliyi iyi tanımalılar.” (Y3)

“Çatışmaların etkili bir şekilde yönetilmesi daha da büyümemesi için öğretmenlerin aile ile iletişime geçerek velileri bilgilendirmesinin önemli olduğunu düşünüyorum.” (Y10)

4.11.5. Seminerlere ve Hizmet İçi Eğitimlere Katılmak

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20'ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik öğretmenlere, seminerlere ve hizmet içi eğitimlere katılmak şeklinde ifade etmişlerdir. Ö2, Ö7 ve Y8'in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bence özellikle İstanbul gibi kültürel farklılıkların yoğun olduğu bölgelerdeki ve Batı'dan Doğu bölgesine tayin olan öğretmenlere kültürel farklılıklarla ilgili seminerler verilmelidir.” (Ö2)

“Öğretmenler kültürlerle ilgili seminerle gereken önemi vermeliler. Burada edindikleri bilgiler okulda işlevsel olabilir.” (Ö7)

“Çeşitli yerlerde öğretmenlere yönelik çatışma çözme programları gördüm. Öğretmenlerin bu programlara katılmasını önerebilirim. Çünkü burada öğrenecekleri teknikleri kültürlerarası yaşanan çatışmalara uygulayabilirler.” (Y8)

4.11.6. Öğrencilerin Kendi Kültürlerini Tanıtmalarına Olanak Vermek

Görüşme yapılan katılımcıların 4/20'ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik öğretmenlere, öğrencilerin kendi kültürlerini tanıtmalarına olanak vermek şeklinde ifade etmişlerdir. Ö9 ve Y2'nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğretmenler ders esnasında öğrencilerin kendi kültürlerini tanıtmalarını örneğin kültürlerine ait yemekleri, bayramları, yöresel kıyafetleri, tarihi mekanları vb. tanıtmalarına imkân sağlayacak etkinliklere yer verebilirler.” (Ö9),

“Çatışmaların ve yanlış anlaşılmanın yaşanmaması için öğrencinin kendi kültürü tanıtmasına olanak verilmeli. Örneğin bizim kültürümüzde hoş karşılanan bir davranış onların kültürüne göre doğru olmayabilir. Bu yüzden öğrencinin kendi kültürü tanıtmasına olanak verilmeli.” (Y2)

4.11.7. Kültür Gezileri Yapmak

Görüşme yapılan katılımcıların 2/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik öğretmenlere, kültür gezileri yapmak şeklinde ifade etmişlerdir. Y8'in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Farklı ülkelerden ülkemize gelen öğrencilerin hızlıca kültürümüze uyum sağlaması için kültürümüzü tanıtan geziler düzenlenebilir.” (Y8)

4.11.8. Otoriter Olmalılar

Görüşme yapılan katılımcıların 2/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik öğretmenlere, otoriter olmalılar şeklinde ifade etmişlerdir. Y4’ün görüşü aşağıda verilmiştir:

“Öğretmenlerin otoriteyi elden bırakmaması dersleri ve nöbetleri esnasında iyi bir gözlemci olmalarını öneriyorum.” (Y4)

4.12. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Yöneticilere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılara, “Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için okul yöneticilerine neler önerirsiniz? “Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.13’te verilmiştir.

Tablo 4.13. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Yöneticilere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri

Alt Problem 12	Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için okul yöneticilerine neler önerirsiniz?		f
Tema 12	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için yöneticilere yönelik önerilerine ilişkin görüşleri		
Kodlar	Okul içi ortak bir anlayışın ve iş birliğinin oluşması sağlamak	Ö5, Ö6, Ö8, Y1, Y3, Y5, Y6, Y8, Y9, Y10	10
	Okul-Aile iş birliğini arttırmak	Ö1, Ö2, Y1, Y2, Y4, Y6, Y7, Y8, Y10	9
	Etkili bir oryantasyon çalışması yapılmalı	Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Y8	6
	Çatışmaların kaynaklarını bulup çözüm bulmak	Ö3, Ö5, Ö9, Y1, Y2, Y7	6
	Öğrencilere karşı ön yargılı davranılmamalı	Ö4, Ö6, Ö9, Ö10, Y7, Y9	6
	Kültürel farklılıkları tanıtmaya yönelik etkinlikler yapılabilir	Ö4, Ö7, Ö9	3
	Okullarda kültürel farklılıklarla ilgili yürütülen çalışmaların takibini sağlamak	Ö8, Y5	2

Tablo 4.13 incelendiğinde, katılımcılara kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için yöneticilere yönelik önerilerine ilişkin “Okul içi ortak bir anlayışın ve iş birliğinin oluşması sağlamak.”, “Okul-Aile iş birliğini arttırmak.”, “Etkili bir oryantasyon çalışması yapılmalı.”, “Çatışmaların kaynaklarını bulup çözüm bulmak.”, “Öğrencilere karşı ön yargılı davranılmamalı.”, “Kültürel farklılıkları tanıtmaya yönelik etkinlikler yapılabilir.” ve “Okullarda kültürel farklılıklarla ilgili yürütülen çalışmaların takibini sağlamak.” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.12.1. Okul İçi Ortak Bir Anlayışın ve İş Birliğinin Oluşması Sağlamak

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik okul yöneticilerine, okul içi ortak bir anlayışın ve iş birliğinin oluşması sağlamak şeklinde ifade etmişlerdir. Y6’nın görüşü aşağıda verilmiştir:

“Fazla sayıda idarecinin ve öğretmenin bulunduğu okullardaki idareciler ortak bir tutum belirlemeli, yaşanan çatışmalar karşısında bazı idareciler daha kucaklayıcı yaklaşırken bazıları daha idealist yaklaşıyor bu da çatışmaların çözüme daha geç ulaşmasına neden oluyor. Çatışmaları daha kolay bir şekilde çözmek için okul yöneticileri tarafından ortak bir tutum belirlenmelidir.” (Y6)

4.12.2. Okul-Aile İş Birliğini Arttırmak

Görüşme yapılan katılımcıların 9/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik okul yöneticilerine, okul-aile iş birliğini arttırmak şeklinde ifade etmişlerdir. Ö2, Y1 ve Y3’ün görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okul yöneticilerinin yaşanan çatışmalar karşısında aileleri bilgilendirmesi gerekiyor. Hem yabancı hem de Türk ailelere yönelik bilgilendirme seminerleri yapılabilir. Bu aileleri bir araya getirecek okul içi ve okul dışı etkinlikleri ortam sağlayabilirler.” (Ö2),

“İdareciler çatışmaların daha sağlıklı yönetilebilmesi için öğretmen-veli-öğrenci arasındaki koordinasyonu sağlamalı.” (Y3),

“Okul yöneticilerinin velilerle iletişiminin kuvvetli olması gerekmektedir. Çatışmaları büyümeden çözmek için velilerin de desteği alınmalı.” (Y1)

4.12.3. Etkili Bir Oryantasyon Çalışması Yapılmalı

Görüşme yapılan katılımcıların 6/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik okul yöneticilerine, etkili bir oryantasyon çalışması yapılmalı şeklinde ifade etmişlerdir. Ö5 ve Ö10’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“5.sınıfa yeni başlayan öğrencilerin kültürel farklılıklara daha kolay alışması amacıyla okulda oryantasyon çalışmaları planlayabilirler.” (Ö5)

“Öğrencilerin hemen kaynaşması için okula ve farklı kültürlere uyum sağlaması adına sene başlarına tanışma etkinlikleri yapılabilir.” (Ö10),

4.12.4. Çatışmaların Kaynaklarını Bulup Çözüm Bulmak

Görüşme yapılan katılımcıların 6/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik okul yöneticilerine, çatışmaların kaynaklarını bulup çözüm bulmak şeklinde ifade etmişlerdir. Ö9 ve Y2’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Kültürlerarası çatışmaların dil, din, etnik köken gibi nedenlerin hangilerinden kaynaklandığını bulmaya çalışmak amacıyla okulda anket yapabilirler. Böylece bu çatışmalara yönelik çözüm yolları üretebilirler.” (Ö9)

“Yaşanan çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için önce kaynağının bulunması gerekmekte ve ona göre müdahale programları uygulanmalıdır.” (Y2),

4.12.5. Öğrencilere Karşı Ön Yargılı Davranılmamalı

Görüşme yapılan katılımcıların 6/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik okul yöneticilerine, öğrencilere karşı ön yargılı davranmamalı şeklinde ifade etmişlerdir. Ö6 ve Y9’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

“İnsanlar ister istemez kendinden farklı kişilere peşin hükümde bulunabiliyorlar. Yine okul ortamında yaşanan bir çatışmanın çözümünde peşim hüküm vermeden adım atmalılar.” (Ö6)

“Okul idarecileri öğrencilerin yaşadığı kültürlerarası çatışmalarda farklı kültürden öğrencilere karşı direkt yargılama yapmadan öğrencileri dinleyerek adil bir şekilde çatışmaları çözmelidir.” (Y9)

4.12.6. Kültürel Farklılıkları Tanıtmaya Yönelik Etkinlikler Yapılabilir

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20’ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik okul yöneticilerine, kültürel farklılıkları tanıtmaya yönelik etkinlikleri yapmaları şeklinde ifade etmişlerdir. Ö7’nin görüşü aşağıda verilmiştir:

“Yöneticiler, öğretmenleri kültürel etkinliklerle ilgili çalışmalar yapmaya teşvik etmeli.” (Ö7)

4.12.7 Okullarda Kültürel Farklılıklarla İlgili Yürütülen Çalışmaların Takibini Sağlamak

Görüşme yapılan katılımcıların 2/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik okul yöneticilerine, okullarda kültürel farklılıklarla ilgili yürütülen çalışmaların takibini sağlamak şeklinde ifade etmişlerdir. Y5’in görüşü aşağıda verilmiştir:

“PİCTES gibi mülteci öğrencilere yönelik okullarda uygulanan çalışmaların uygulanışında dikkatli ve hassas olmalıdır. Çalışmaları birlikte yönettikleri öğretmenlerden uyguladıkları etkinliklerin dönütlerini almalılar.” (Y5)

4.13. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin İlçe/İl/Merkez (Karar Alıcılara) Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılara, “Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için ilçe/il/merkez (karar alıcılara) neler önerirsiniz? “Sorusu yöneltilmiştir ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen kodlar Tablo 4.14’te verilmiştir.

Tablo 4.14. Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin İlçe/İl/Merkez (Karar Alıcılara) Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşleri

Alt Problem 13	Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için neler önerirsiniz?	f
Tema 13	Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için ilçe/il/merkez (karar alıcılara) yönelik önerilerine ilişkin görüşleri	
	Oryantasyon çalışmalarına yer vermek	Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö10, Y2, Y3, Y6, Y7, Y9
	Dil kurslarını yaygınlaştırmak	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö10, Y2, Y8, Y9
	Öğretmenlere yönelik hizmet içi çalışmalar hazırlamak	Ö2, Ö9, Y1, Y2, Y4, Y7, Y8, Y10
	Uygulanan projelerin verimliliğinin artırılması	Ö2, Ö4, Ö8, Y1, Y2, Y7
	Okullara tercüman desteğinin sağlanması	Ö7, Y4, Y5, Y6, Y8
	Müfredatta kültürel farklılıklara yer verilmeli	Ö1, Ö7, Y2, Y4, Y10
	Kültürel farklılıklarla ilgili sosyal medya hesaplarının ve kitle iletişim araçlarının kullanımı	Y1, Y3, Y10
	Denklik belgelerinin revize edilmesi	Y1, Y2
	Yaz kurslarına ders dışı etkinliklere yer vermek	Ö1, Y1

Tablo 4.13 incelendiğinde, katılımcılara kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için ilçe/il/merkez (karar alıcılara) yönelik önerilerine ilişkin “Oryantasyon çalışmalarına yer vermek.”, “Dil kurslarını yaygınlaştırmak.”, “Öğretmenlere yönelik hizmet içi çalışmalar hazırlamak.”, “Uygulanan projelerin verimliliğinin artırılması.”, “Okullara tercüman desteğinin sağlanması.”, “Müfredatta kültürel farklılıklara yer verilmeli.”, “Kültürel farklılıklarla ilgili sosyal medya hesaplarının ve kitle iletişim araçlarının kullanımı.”, “Denklik belgelerinin revize edilmesi” ve “Yaz kurslarına ders dışı etkinliklere yer vermek.” cevaplarını verdikleri görülmüştür. Katılımcıların bazıları birden fazla koda ait cevaplar vermiştir.

4.13.1. Oryantasyon Çalışmalarına Yer Vermek

Görüşme yapılan katılımcıların 10/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), oryantasyon çalışmalarına yer vermek şeklinde ifade etmişlerdir. Ö4’ün görüşü aşağıda verilmiştir:

“Öğrencilerin yeni bir ortama, yeni bir düzene, yeni insanlara alışması sistematik bir şekilde ve etkinlikler dahilinde yapıldığında grup içim hemen sağlanabilmektedir. Bunun için okula yeni başlayacak öğrenciler içinde farklılıkların bir arada bulunmasını içeren oryantasyon çalışmaları zorunlu hale gelmeli.” (Ö4),

4.13.2. Dil Kurslarını Yaygınlaştırmak

Görüşme yapılan katılımcıların 9/20’u okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), dil kurslarını yaygınlaştırmak şeklinde ifade etmişlerdir. Ö4 ve Ö6’nın görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenci Türkçe bilmediği için dersi anlamamakta ve dinlememekte ve bunun sonucunda öğrenci sınıf içinde başka şeylerle uğraşma, arkadaşlarına bulaşma gibi istenmeyen davranışlarda bulunuyor. Halbuki bu öğrenci Beden Eğitimi dersinde sınıf içi etkinliklere sağlıklı bir biçimde katılıyor. Yani Türkçeyi bilse benim dersimde de arkadaşlarına sataşmayacak dersini dinleyecektir.” (Ö4)

“Yaşanan çoğu çatışmalar öğrencinin ya kendini ifade edememesi ya da yanlış anlaşılmasından dolayı kaynaklanmaktadır. Öğrenci kendini ifade edebilse çatışmalara daha sağlıklı yönetilebilir.” (Ö6)

4.13.3. Öğretmenlere Yönelik Hizmet İçi Çalışmalar Hazırlamak

Görüşme yapılan katılımcıların 8/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), öğretmenlere yönelik hizmet içi çalışmalar hazırlamak şeklinde ifade etmişlerdir. Ö2 ve Y7’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bazen yaşanan çatışmalar karşısında ne yapacağımızı bilemiyoruz ya da karşılaştığımız bir çatışmaya verdiğimiz tepkiler sağlıklı olmuyor. Bu yüzden öğretmenlere bu tarz eğitimlerin hazırlanmasını öneririm.” (Ö2)

“Farklılıklara saygı, farklılarla bir arada yaşama gibi konuları kapsayan eğitimler hazırlanabilir.” (Y7)

4.13.4. Uygulanan Projelerin Verimliliğinin Artırılması

Görüşme yapılan katılımcıların 6/20’si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), uygulanan projelerin verimliliğinin artırılması şeklinde ifade etmişlerdir. Ö4 ve Y7’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okullarda mülteci öğrencilere yönelik bazı projeler uygulanmaktadır. Bu projelerin daha verimli hale getirilmesi ve uygulanan raporların detaylıca incelenmesi gerekmektedir.” (Ö4),

“Okullarda Suriyeli öğrencilere yönelik PICTES projesi uygulanmaktadır. Bu öğrencilere bazen ulaşmak zor ve uygulanan projeleri öğrencilere tam yansıtamıyoruz. Bu hem öğrencinin Türkçe bilmemesinden ve motivasyonunun düşük olmasından kaynaklanıyor. Bu projelere motivasyonu yüksek uygulayıcılar seçmekte önem arz etmekte ve alınan verimliliği etkilemektedir.” (Y7)

4.13.5. Okullara Tercüman Desteğinin Sağlanması

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), okullara tercüman desteğinin sağlanması şeklinde ifade etmişlerdir. Ö7 ve Y8’in görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrencilerin daha çok velileri ile iletişim kurmakta problem yaşıyoruz. Öğrenciye velini okul veli toplantılarına çağırıyoruz. Ama öğrenci velisine haber vermemekte. Telefonla aradığımızda ise veli Türkçe bilmemekte ve bu durumda veli ile bağlantılarımız kopuyor. Bu yüzden daha çok veli ile iletişim kurulması adına okullarda tercümanlara ihtiyaç duyulmaktadır.” (Ö7)

“Okula Türkçe bilmeyen bir veli geldiğinde iletişim kurmak adına her iki dili bilen bir öğrenciyi tercüman yapıyoruz. Ama burada da zaman zaman problemler yaşıyoruz öğrenci bizim anlattıklarımızı yanlış anlayıp yanlış aktarabilir, tam tersi durumda gerçekleşebilir. Bazen de veli ile hassas konuları konuşmamız gereken zamanlarda oluyor. Ama arada öğrenci olunca bu konular askıda kalıyor. Yetişkin bir tercümanın olması işleri daha da kolaylaştacaktır.” (Y8)

4.13.6. Müfredatta Kültürel Farklılıklara Yer Verilmeli

Görüşme yapılan katılımcıların 5/20’i okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), müfredatta kültürel farklılıklara yer verilmeli şeklinde ifade etmişlerdir. Ö7 ve Y2’nin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler kendisinde farklı olan kişilere farklı gözle, kendinden düşük seviyede görme eğilimindedir. Bunun önüne geçebilmek farklılıklarla bir arada yaşamak, empati duyguları geliştirmek gibi kazanımlara yer verilmeli.” (Ö7)

“Öğrenciler bazı konularda çok katı olabiliyorlar ya da gelişimsel olarak benmerkezci davranabiliyorlar. Bunun için öğrencilere paylaşma duyguları gibi farklılıklara saygı gibi konuların olması olduğunu düşünüyorum.” (Y2)

4.13.7. Kültürel Farklılıklarla İlgili Sosyal Medya Hesaplarının ve Kitle İletişim Araçlarının Kullanımı

Görüşme yapılan katılımcıların 3/20’ü okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), kültürel farklılıklarla ilgili sosyal medya hesaplarının ve kitle iletişim araçlarının kullanımı şeklinde ifade etmişlerdir. Y3’ün görüşü aşağıda verilmiştir:

“Öğrenciler çoğu şeyi artık sosyal medyadan, kitle iletişim araçlarından öğreniyorlar. Empati duyguları, çatışma çözme becerileri, akran zorbalığı, farklılıklara saygı gibi konularda içerikler paylaşılabilir.” (Y3)

4.13.8. Denklik Belgelerinin Revize Edilmesi

Görüşme yapılan katılımcıların 2/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), farklı ülkelerden gelen öğrencilerin denklik belgelerinin revize edilmesi şeklinde ifade etmişlerdir. Y1'in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Öğrencilerin daha önceki ülkelerinde hangi kademe de olduğunu tespit etmek denklik belgelerinin dili farklı olduğu için zorlanıyoruz. Öğrenci Bir kademe aşağıya ya da yukarıya koyduğumuzda öğrenci ciddi manada hem akademik hem davranışsal olarak zorlanabiliyor.” (Y1)

4.13.9. Yaz Kurslarına Ders Dışı Etkinliklere Yer Vermek

Görüşme yapılan katılımcıların 2/20'si okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmeye yönelik ilçe/il/merkez (karar alıcılara), yaz kurslarına ders dışı etkinliklere yer vermek şeklinde ifade etmişlerdir. Y1'in görüşü aşağıda verilmiştir:

“Okullarda yapılan yaz kurslarında sadece akademik konular işlenmemeli. Öğrencilerin iletişim becerilerini, kendini ifade etme becerileri, çatışma çözme becerileri, akran zorbalığı gibi konuları barındıran konulara yer verilmeli.” (Y1)

BÖLÜM V: TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda tespit edilen alt problemlere ilişkin elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Bu çalışma kapsamında 10 öğretmen ve 10 yönetici ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın verilerinden elde edilen bulgular; “okullardaki kültürel farklılıkların boyutuna ilişkin öğretmen ve yöneticilerin görüşleri”, “okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkisi”, “okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkisi”, “okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların kaynaklarına ilişkin görüşler”, “okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımalarına ilişkin görüşler”, “okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin görüşler”, “okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu yansımalarına ilişkin görüşler”, “okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin görüşler”, “okullarda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönettiklerine ilişkin görüşler”, “kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendilerini yeterli hissetmelerine ilişkin görüşleri”, “kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere yönelik öneriler”, “kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için yöneticilere yönelik öneriler” ve “kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için il/ilçe/merkez (karar alıcılara) yönelik öneriler “olmak üzere 13 ana tema altında toplanmıştır. Elde edilen bu bulgular, literatürdeki araştırmalar dikkate alınarak tartışılmıştır.

5.1.1.Okullardaki Kültürel Farklılıkların Boyutlarına İlişkin Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Size göre okulunuzdaki kültürel farklılıkların boyutu nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar dört kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarındaki kültürel farklılıkların boyutlarında ilişkin;

- Farklı ülkelerin vatandaşı olan öğrenciler var
(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8),

- Türkiye'nin farklı bölgelerinden öğrenciler var
(Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y5),
- Ana dili farklı olan öğrenciler var
(Ö1, Ö2, Ö8, Ö9, Y1, Y2, Y7, Y8),
- Farklı dinlere mensup öğrenciler var
(Ö1, Ö9, Y2, Y3, Y8) şeklinde açıklamışlardır.

Okullardaki kültürel farklılıkların boyutu denildiğinde katılımcılar, okullarındaki kültürel farklılıkların boyutunu okulda farklı ülkelerden gelen öğrencilerin olması, Türkiye'nin farklı bölgelerinden öğrencilerin olması, ana dili farklı olan öğrencilerin olması, farklı dinlere mensup öğrencilerin olması şeklinde tanımlamaktadırlar.

Katılımcıların büyük çoğunluğu okuldaki kültürel farklılıkların boyutuna ilişkin okulda farklı ülkelerin vatandaşı olan öğrencilerin olduğunu vurgulamıştır. Buna sebep olarak: Türkiye'nin konumu itibarıyla özellikle son yıllarda yaşanan savaşlar, darbeler, ekonomik sorunlar gibi nedenlerle komşu ülkelerden yoğun göçler alması gösterilebilir. Silahlı çatışma ve şiddet olayları gibi sebeplerle ülkelerinde yaşayamaz hale gelen insanlar yaşadıkları yerleri terk etmek, başka ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır ve bu sığınmacıların çoğu sığınmak için en yakın olan komşu ülkelerde kalmayı tercih etmektedirler” (Zolberg ve Benda, 2001).1970'li yılların sonunda başlayan ve hala devam etmekte olan Türkiye'nin sınır komşusu olan ülkelere Türkiye'ye, özellikle sığınmacı, mülteci, transit göçmen ve kaçak işçi gibi göçler yaşanmıştır.(Güneş, 2013).Bu kodla ilgili katılımcılardan gelen en belirgin ifade Ö1'den gelmiş, okulda farklı ülkelere gelen öğrencilerin olması ile ilgili “*Bir sınıfta çok fazla farklı ülkeden öğrenci var. Geçen sene dersine girdiği sınıflardan birinde hem Suriyeli hem Afganistanlı hem Özbekistanlı hem Türkmenistanlı hem de Moldovyalı öğrencim vardı.*” şeklindedir. Bu göçlerle birlikte birçok çocuk Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde eğitim görmeye başlamıştır. Bununla birlikte Türkiye'ye yatırım amacıyla gelen yatırımcıların çocukları da Türk okullarında eğitim görmektedir.

Bir ülkede çok farklı dil, din, ırka sahip insanlar yaşayabilir. Bu insanlar tarihsel süreçte göç yoluyla hedef ülkeye gelebildikleri gibi, aynı zamanda söz konusu ülkeye mülteci statüsü gibi özel durumlarla da gelebilirler. Bu durumda ülkenin kabul göstermesiyle birlikte kişi resmi olarak ülkede yaşamaya başlayabilir. Bu şekilde

ülkedeki farklı kültürden insanın sayısı her geçen gün artacaktır (Ahmed vd. 2020). Türkiye özellikle Müslüman ülkelere uyguladığı yumuşak politikayla birlikte göçü desteklemektedir. Bilhassa savaş, kıtlık, doğal afet gibi durumlarda ortak dinin savunduğu hoşgörü çerçevesinde zor durumda olan kişilerin mülteci statüsüyle ülkeye girişi sağlanmaktadır. Bu durumda söz konusu vatandaşların ülke içerisindeki yaşamlarında da devlet etkin bir politika uygulamaktadır. Mülteci statüsüyle yaşayan insanların sosyal yaşamları, eğitim durumları ve ekonomik faaliyetleri olabildiğince takip edilmekte ve bu insanların hayatlarını sürdürebilmeleri adına çeşitli projeler oluşturulmaktadır. Böylece eğitim ortamına bakıldığında da kültürel farklılıkların hâkim olduğu bir ortamın olması doğal karşılanabilir (Aksoy Arıkan, 2021).

Kültürel farklılıkların boyutuna dair katılımcılar okullarında Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelen öğrencilerin olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan gelen yorumlar arasında en dikkat çeken yorum *“Okulumuzda çok fazla farklılıklar mevcut Türkiye'nin batısında bir okulda görev yapmamıza rağmen ülkemizin Doğu Anadolu bölgesinden Güneydoğu Anadolu bölgesinden ve Karadeniz bölgesinden gelen öğrencilerimiz oldukça fazladır”* ifadesini kullanmıştır. Bunu İstanbul'un kozmopolit bir şehir olması, İstanbul'da iş ve eğitim imkânlarının fazla olması sebebiyle Türkiye'nin özellikle Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgesinden yoğun göç aldığını, bu göçler sebebiyle İstanbul'da bulunan okullarda Türkiye'nin tüm bölgelerinden gelen öğrencilerin olduğunu belirtmişlerdir.

Türkiye'nin iç göç haritası oldukça dağınıktır. Adıgüzel (2016) özellikle 1980'li yıllardan sonra Doğu'dan Batı bölgelere hızlı bir göç hareketi başladığını, insanların eğitim, sağlık, iş imkânları gibi sebeplerle Doğu'daki imkânsızlığa bir tepki olarak, aynı zamanda daha iyi şartlarda yaşayabilmek adına göçe başladıklarını dile getirmiştir. Bu durum, söz konusu Türkiye haritası göz önüne alındığında dağınık bir yerleşme biçimini ortaya çıkarmıştır. Doğu ve Güneydoğu nüfusu azalırken, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentlerdeki kozmopolit yapı ön plana çıkmaya başlamıştır (Adıgüzel, 2016). Katılımcıların da bahsettiği üzere eğitimin ortamında farklı kültürlerden insanların bulunmasının en önemli sebeplerinden biri, bahsedilen iç göç hareketliliğidir.

Katılımcılar, öğrencilerin konuştukları ana dilin farklı olmasını da kültürel farklılıkların boyutu olarak tanımlamıştır. Katılımcılar ülkemize birçok farklı ülkelerden

gelen göçler nedeniyle Türk okullarında eğitim gören öğrencilerin Kürtçe, Arapça, Farsça, Kırgızca, Rusça ve İngilizce başta olmak üzere birçok farklı dili konuştuğunu belirtmiştir. Hem iç göç hem de Türkiye'nin dış göç politikasında son yıllarda uyguladığı yumuşak politika bu kültürel farklılığı destekleyicidir.

Son olarak katılımcılar kültürel farklılıkların boyutunu öğrencilerin farklı dinlere mensup olması olarak tanımlamıştır. Türkiye'ye göç sebebiyle gelen öğrenciler arasında Hristiyan, Yahudi gibi farklı dinlere mensup öğrenciler bulunmaktadır. Aynı zamanda Müslüman öğrenciler arasında da Alevi, Sünni gibi farklılıklar bulunmaktadır. Farklı kültürden insanların varlığı gibi, söz konusu farklılığa bağlı olarak farklı dinlerden insanların varlığı da olağan karşılanacaktır.

5.1.2.Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumlu Etkisine İlişkin Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Size göre okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkileri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar on kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkisine ilişkin;

- Öğrenciler farklı kültürleri tanıyorlar
(Ö1, Ö2, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y4, Y5, Y7, Y8, Y9, Y10),
- Öğrenciler arasında kültürleşme gerçekleşir
(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y5, Y10),
- Öğrencilerde empati ve hoşgörü duygusu gelişir
(Ö1, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y7, Y9)
- Kendi kültürel özelliklerinin farkına varır
(Ö2, Ö5, Ö7, Y3, Y7),
- Öğrencilerin yabancı dili öğrenme becerisine katkı sağlar
(Ö2, Ö3, Ö4 Y2, Y10),
- Öğrencilerin iletişim becerilerine katkı sağlar
(Ö2, Ö5, Y9),
- Öğrencilerin Sosyal Bilimler bilgisine katkı sağlar

(Ö5, Y2, Y4),

- Veliler farklı kültürleri tanıyorlar

(Ö2, Ö3, Y7)

- Öğretmenler farklı kültürleri tanıyorlar(Y4),

- Olumlu etkisi yoktur

(Y6) şeklinde açıklamışlardır.

Okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkilerine yönelik sorunun yanıtına bakıldığında, katılımcılar öncelikle öğrencilerin farklı kültürleri tanımlarından bahsetmişlerdir. Brzezinski (2005) de çalışmasında bu görüşü doğrulamıştır. Ona göre insanların farklı kültürle iç içe olma süreçlerindeki temel motivasyonu meraktır. Kişinin kendinden farklı kültürden birinin yaşam biçimini, ilgi alanlarını, gündelik hayatından iş yaşamına kadar birçok şeyi merak etmesi oldukça doğaldır. Bu “ötekini” merak etmekle ilgilidir. Kendi aşına olduğu kültürü tanıyan bir birey farklı bir kültür hakkında bilgi sahibi olmaya istekli olabilir.

Farklı kültürleri tanımaya başlayan kişide olumlu duygular gelişir. Bu olumlu duygular arasında öteki olarak konumlandığı kültürden bireyleri tanımayla birlikte başlayan empati ve hoşgörü duygusu ilk sırada yer alır. Katılımcılar öğrencilerde bu duyguların geliştiğini teyit etmişlerdir.

Ross (1997) aynı eğitim ortamındaki öğrencilerin zaman içerisinde ortak bir alanı paylaşarak aynı amaçla bulunmalarının sempati, hoşgörü, empati gibi duyguları pekiştireceğinden bahsetmiştir. Ona göre öğrenciler, özellikle erken eğitim çağındaki öğrencilerin kültürel farklılıklar üzerinde ayrıştırıcı duyguları yoktur. Bu noktada öğrenciler için aynı ortamın sağladığı olumlu duygular daha fazla ön plana çıkabilir. İki farklı kültürden öğrenci birlikte ders çalışabilir, soru çözebilir, oyun oynayabilir. Bu süreçte birbirlerine yardımcı olurken, aynı zamanda birbirlerini tanımaya çalışırlar. Bu tanıma sürecinde iki taraf da çeşitli fedakârlıklarda bulunabilir. Kültürlerin birbirlerini tanıma sürecindeki aktif duyguları bu sürecin bir ürünüdür.

Farklı kültürlerin birbirleriyle etkileşiminde en önemli hususlardan biri de kültürel etkileşimle birlikte iletişim becerilerinin gelişmesidir. Eller (1999) iki farklı kültürden insanın etkileşimiyle birlikte kültürel önyargıların kırılmaya başlayacağını savunur. Zira taraflar birbirlerini anlamak ve anlamlandırmak adına bir çaba gösterirler. Bu çaba dil

engelinin aşılmasından başlayarak, kültürde yer alan her türlü unsurun tanınması ve anlaşılmasına çalışılmasıyla devam eder. Her birey kendi kültüründen bir başka bireyle daha kolay ve pratik şekilde empati kurar; ancak iki aynı kültürden bireyin iletişim süreci zamanla monoton hale gelebilir. İki farklı kültürden insanın birbirini anlamak adına çaba harcaması, söz konusu bireylerin iletişim sürecinde fedakarlıklar yapması anlamına da gelmektedir. Bunun en basit örneği, birbirinin dilini hiç anlamayan insanların sözlük veya akıllı dil cihazlarıyla anlaşmak adına çabalaması olabilir. Bu süreçte birey karşısındaki diğer bireyi anlamak adına gösterdiği çabayla birlikte kendi sözlü iletişim becerilerini geliştirmiş olur.

Kirişçi (2010) çalışmasında kültürlerarası çatışmaların çözümüyle ilgili yaptığı araştırmasında öğretmenlerin kültürel değerlerinde ilk üç sırada özaşkınlık, muhafazakârlık, yeniliğe açıklık gibi değerlerin bulunduğunu bilgisini elde etmişti. Bu çalışmada da katılımcılar farklı kültürlerin bir arada bulunmasının olumlu yönlerinden bahsederken kültürel özelliklerinin farkına varma, kültürlenme, farklı kültürleri tanıma gibi olumlu özelliklerden bahsetmektedirler. Bu iki araştırma bulguları kısmen benzerlik taşımaktadır. Zira, Kirişçi'nin araştırmasında söz edilen özaşkınlık ve yeniliğe açıklık durumları, aynı şekilde bu çalışmada da katılımcıların kültürlenme sürecinde kendilerinden beklenenden fazla çabaları olduğunu göstermektedir.

5.1.3. Okullarda Farklı Kültürlerden Öğrencilerin Bulunmasının Olumsuz Etkisine İlişkin Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Size göre okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkileri nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar on bir kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkisine ilişkin;

- Öğrenciler arasında gruplaşmalar oluşmaktadır
(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9),
- Öğrenciler arasında yaşanan fiziksel şiddet artırmaktadır
(Ö4, Ö6, Ö9, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y10),

- Öğrenciler arasında yaşanan psikolojik şiddet ve akran zorbalığını arttırmaktadır
(Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Y2, Y3, Y4, Y5, Y7, Y8),
- Öğrenciler dil farklılıklarından kaynaklanan problemler yaşamaktadır
(Ö1, Ö2, Ö4, Ö8, Ö10, Y1, Y2, Y9, Y10)
- Veliler dil farklılıklarından dolayı problemler yaşamaktadır
(Ö1, Ö2, Ö3 Y2, Y3, Y4, Y7, Y9, Y10)
- Ailenin tutumundan kaynaklı öğrencilerde ön yargılar oluşmaktadır
(Ö1, Ö2, Ö8, Ö9, Y1, Y2, Y9, Y10)
- Öğrencilerin okula olan adaptasyon sürecini yavaşlatmaktadır
(Ö5, Ö8, Y2, Y5, Y7)
- Öğretmenlerin iş yükünü arttırmaktadır
(Ö1, Ö3, Ö6, Ö9, Ö10)
- Kültürel normların farklılığından kaynaklanan problemler oluşmaktadır
(Ö1, Ö9 Y1, Y2, Y6)
- Yöneticilerin iş yükünü arttırmaktadır
(Y1, Y3, Y5, Y8)
- Kültürlerin kadına ve kız çocuklarının eğitim-öğretim hayatına olan bakış açısında olumsuz etkiler oluşturmaktadır
(Ö1, Ö10, Y6) şeklinde açıklamışlardır.

Farklı kültürlerin bir arada bulunmasının yarattığı olumsuz sonuçlara yönelik birçok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmaların büyük bir kısmında da yukarıda bahsedilen ve katılımcılar tarafından tekrarlanan hususlar bildirilmiştir. Farklı kültürler, kendi norm ve dinamikleriyle kendi içinde bir yapılanma oluştururken, bu kültürlerin bir arada ortak bir kural çerçevesinde etkileşimde olması, hatta bu ortamda kuralların geçerli olması neredeyse imkânsızdır. Bu noktada söz konusu ortamlarda kültürlerarası çatışmalar olacaktır (Janebova, 2010).

Farklı kültürlerin bir arada bulunmasına yönelik olumsuz durumlar içerisinde aileler özellikle gruplaşmaların olacağından bahsetmişlerdir. Wilson-Daily ve arkadaşları (2018) çalışmalarında İspanya'nın kültürlerarası çeşitliliğe sahip Katalonya bölgesinde ortaöğretim kurumlarındaki ergenlerin göç ve çeşitliliğe yönelik tutumlarının analiz edilmesini amaçlamışlardır. Bu çalışmada aynı sınıftaki yerel öğrencilerle göçmen öğrencilerin

etkileşimine yönelik yapılan araştırmanın sonuçlarına bakıldığında da sınıflarda gruplaşmaların olduğu görülmüştür. Özellikle bir sınıfta az sayıda göçmen öğrenci varsa yerel öğrenciler göçmen öğrencilere karşı tavırlı olabilmektedirler. Bizim çalışmamızda da katılımcılar aynı durumdan bahsetmişler ve öğrenciler arasındaki gruplaşma durumunu olumsuz konular arasında belirtmişlerdir.

Kültürlerarası çatışmaların üst düzeyde olması halinde kin, nefret, ötekileştirme ve hatta şiddet olayları görülmektedir. Çalışmada katılımcıların okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkisi olarak fiziksel şiddetin varlığından bahsetmişlerdir. Jankurová ve Kazanský (2015) özellikle kültürlerarası çatışmalarla baş edememe durumlarında söz konusu şiddet olaylarının yaşandığını dile getirmişlerdir.

Mansouri ve Jenkins (2010) çalışmalarında Avusturalya'daki okullarda giderek artan kültürlerarası şiddeti konu edinmişler ve ortaokullara yönelik bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada da ortaokul öğrencilerinin farklı ırklardan diğer öğrencilere karşı öfkeli ve anlayışsız olduğu, hatta kimi zaman şiddete başvurdıkları görülmüştür. Bizim çalışmamızda da benzer bir bulguya yer verilmesi, kültürlerarası çatışmanın ileri boyutunda bu tür olayların yaşanabileceğini gözler önüne sermektedir.

Yine katılımcılardan alınan yanıtlar farklı kültürlerin etkileşiminde psikolojik şiddetin varlığını göstermektedir. Shupe (2007) çalışmasında farklı kültürel kökenden gelen insanlar arasındaki etkileşimlerin kişilerarası çatışmalarla sonuçlanabileceğini belirtmiş, bu çatışmanın doğası ve ilgili kişiler üzerindeki etkileri hakkında araştırma yapmayı amaçlamıştır. Yükseköğretimde yapılan bu çalışmada yine farklı kültürlerden öğrencilerin bir arada eğitim aldıkları kurumlarda yaşadıkları kültürlerarası çatışmaların sonuçları değerlendirilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin büyük bir kısmı diğer kültürden öğrencilerden psikolojik baskı gördüklerini itiraf etmişlerdir.

Baiutti (2016) çalışmasında kültürlerarası çatışma kavramını yeniden düşünmeyi amaçlayarak çatışma ve uyumsuzluk kavramını değerlendirmiştir. Her iki kavramın aynı olmadığından bahseden araştırmacı, bununla birlikte çatışmanın sonuçlarına yönelik yaptığı araştırmada önemli bir uyumsuzluk belirleyicisi olduğunu da dile getirmiştir. Bu çalışmada katılımcıların da doğruladığı hususlardan biri farklı kültürlerden kişilerin bir araya geldiklerinde uyum problemleri yaşamasıdır.

5.1.4. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Kaynaklarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların kaynakları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar on iki kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların kaynaklarına ilişkin;

- Aynı kültürlerden gelen öğrencilerin kendi aralarında gruplaşmaları (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö8, Y1, Y2, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10),
- Ailelerin diğer kültürlerle karşı tutumunun olumsuz olması (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Y2, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10),
- Öğrencilerin iletişim problemleri yaşaması (Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Y1, Y2, Y3, Y4, Y7),
- Öğrencilerin farklı kültüre ait bireylere karşı hoşgörü ve empati duygusunun yeterince gelişmemesi (Ö1, Ö2, Ö6, Ö8, Y2, Y5, Y8),
- Öğrencinin psikolojik durumu (Ö2, Ö5, Ö10, Y1, Y3, Y5, Y9),
- Öğrencilerin kültürlerden kaynaklı farklı değer yargılarına sahip olması (Ö2, Ö10, Y3, Y4, Y5),
- Öğrencilere yeterli oryantasyon çalışmalarının yapılmaması (Ö1, Ö5, Ö6, Y1, Y7),
- Sosyal medyada edindiği yargılar (Ö4, Ö9, Y3, Y10),
- Ailenin Türkçe dilini bilmemesi (Y3, Y4, Y8, Y10),
- Öğrencilerin ortak yaşamışlıkların farklı olması (Ö2, Y1, Y3),
- Öğrencilerin daha önce başka kültürlerle karşılaşmamış olması (Ö1, Ö8, Y7),
- Sosyoekonomik durum (Ö5, Ö8, Ö9) şeklinde açıklamışlardır.

Literatür araştırması ve aynı şekilde nitel analiz çalışmasında da görüleceği üzere, kültürlerarası çatışmaların birçok nedeni vardır. “Kültürlerarası iletişim engelleri”, “kültürlerarası yetersizlik” ve “diğer nedenler” başlıklarında ele aldığımız bu nedenler, aynı zamanda kültürlerin etkileşim ve farklılıklarla ne şekilde ilgilendikleriyle ilgili olarak da değişebilmektedir. Katılımcılar kültürlerarası çatışmaların nedeni olarak; gruplaşmalardan, diğer kültüre karşı olumsuz tutumdan, iletişim problemlerinden, ailelerin olumsuz tutumlarından ve diğer hususlardan bahsetmişlerdir.

Önyargı, bir kültürün diğer bir kültürü tanımak adına hiçbir çaba göstermemesi, nitekim söz konusu kültüre karşı zihnindeki olumsuz imaj ve kanaatlerle hareket etmesi olarak açıklanabilir. Kültürlerarası etkileşim sürecinde önyargının varlığı, söz konusu iki kültürün her türlü bir arada bulunmasını imkânsız hale getirir. Zira önyargı geliştiren taraf için söz konusu diğer kültüre yönelik olumlu hiçbir beklenti olmayacaktır (Fisher, 2000). Bu çalışma da katılımcılar, özellikle ailelerin diğer kültürlere yönelik olumsuz tutum takınmalarından ötürü önyargı sebebiyle oluşan çatışmaları belirtmişlerdir.

Gülbüz ve Aydın (2016) çalışmalarında Konya ilinde geçici eğitim merkezinde görev yapan Suriye vatandaşı öğretmenlerin yaşadıkları çatışmaları ve bunların çözümünde başvurdukları stratejileri ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu çalışmada kültürlerarası çatışmaların nedenlerine yönelik araştırmada dil yetersizliği ve kültür farklılığı nedenler arasında ön plana çıkmıştır. Bizim çalışmamızda da katılımcıların dilden kaynaklanan sorunları vurguladıkları görülmüştür. Katılımcılar hem ailelerin yeterince dil bilmemelerini hem de öğrencilerin karşılıklı dilden kaynaklı iletişim problemlerini çatışma nedeni olarak göstermişlerdir.

5.1.5. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımaları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar dokuz kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımalarına ilişkin;

- Öğrencilerin empati ve hoşgörü duygusunu geliştirir,
(Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Y2, Y5, Y7, Y8, Y9, Y10),
- Öğrencilerin uyum becerilerini geliştirir
(Ö1, Ö2, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y5, Y7, Y10),
- Öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirir
(Ö1, Ö3, Ö4, Ö9, Ö10, Y2, Y7, Y8, Y10),
- Öğrencilerin kişisel gelişimine katkı sağlar
(Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Y1, Y3, Y5, Y9),
- Öğrencilerin çatışma çözme becerileri gelişir
(Ö5, Ö8, Y1, Y2, Y6, Y8, Y9),
- İyi yönetilen çatışmalar okul idaresine ve öğretmenlere olan güveni artırır
(Ö2, Y3, Y5, Y10),
- Öğrencilerin öz eleştiri becerilerini geliştirir
(Ö1, Ö9, Y1, Y2),
- Öğretmenlerin ve yöneticilerin deneyim kazanmasını sağlar
(Ö4, Y2, Y5),
- Olumlu etkisi yoktur
(Ö7, Y4, Y6) şeklinde açıklamışlardır.

Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımalarına yönelik görüşlere bakıldığında; empati ve hoşgörü duygusunu geliştirdiği, uyum becerilerini geliştirdiği, problem çözme becerilerini geliştirdiği, kişisel gelişime katkı sağladığı ve çatışma çözme becerilerini geliştirdiği fikri ilk sıralarda belirtilmiştir.

Al-Issa (2005) çalışmasında Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki Sharjah Amerikan Üniversitesi'nin çokkültürlük esasıyla düzenlenen eğitim programını ve eğitim politikasını dikkate alarak kültürlerarası çatışmaların önlenmesine dair bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmada okulun çokkültürlü yapısından kaynaklı olarak eğitim ortamında empati ve hoşgörünün hâkim olduğundan, üniversitenin de bu durumu destekleyici eğitim politikası uyguladığından bahsedilmiştir. Bizim çalışmamızda da okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu yansımaları konusunda, katılımcılar empati ve hoşgöründen bahsederek yanıt vermişlerdir.

Mrekajova (2018) çalışmasında Türkiye'de lisans, yüksek lisans ve doktora programlarını okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin kültürel etkileşim sürecini değerlendirmiştir ve bu süreçte kültürlerarası çatışmaların nedenleri arasında uyum sorunundan bahsetmiştir. Bu durumda bu sorunun Türkiye’de farklı kültürlerin bir arada bulunduğu eğitim ortamlarında görüldüğü söylenebilir. Bu çalışmada ise katılımcılar bunu olumlu bir noktada ele aldıkları, farklı kültürlerin uyumsuzluk yarattığı kadar, uyum becerisini de geliştirdiğini savundukları görülmüştür.

5.1.6. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Okul Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımaları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar sekiz kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin;

- Yaşanan çatışmaların öğretmen ve okul yöneticilerine fazladan sorumluluklar yüklemesi
(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y10),
- Öğrenciler arasında akran zorbalığının artmasına neden oluyor
(Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Y1, Y5, Y6, Y10),
- Öğrencilerin diğer kültürlerle karşı olumsuz yargılar oluşturmaları
(Ö3, Ö7, Ö8, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y7, Y10),
- Yaşanan çatışmalar diğer öğrencilere olumsuz etki oluşturur
(Ö3, Ö4, Ö9, Y4, Y5, Y7, Y8, Y9),
- Çatışma yaşayan öğrencilerde psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır
(Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Y7),
- Öğrenciler arasında gruplaşmalar oluşmaktadır
(Ö3, Ö7, Ö10, Y1, Y9),
- İyi yönetilemeyen çatışmaların öğretmenlere ve idareye olan güveni azaltması
(Ö2, Ö5, Y4, Y5, Y9)
- Öğrenciler arasında ırkçı söylemler oluşması

(Ö1, Y1, Y4, Y9) şeklinde açıklamışlardır.

Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumsuz yansımaları konusunda katılımcıların çeşitli görüşleri olduğu; özellikle öğretmen ve okul yöneticilerine fazladan sorumluluk yüklediği, akran zorbalığına neden olduğu, farklı kültürlerle yönelik önyargıları artırdığı ve öğrencilerde psikolojik sorunlara sebep olduğuna yönelik görüşler ilk sıradadır.

Polat ve Metin (2012) çalışmalarında öğretmenlerin kültürlerarası yeterlilikleri ile çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişkiyi ele almışlar ve kültürel yeterlilik sahibi öğretmenlerin çatışma çözme sürecinde becerilerinden bahsetmişlerdir. Bu süreci başarılı şekilde yöneten öğretmenler her şeyden evvel okulda düzen sağlarlarken, aynı zamanda çok fazla sorumluluk üstlenirler. Üstelik bu durum, tek bir araştırmanın değil, birçok araştırmanın savunduğu ortak bir görüştür. Özmen ve Özmen ve Aküzüm (2013), Johnson (2006), Roiha ve Sommer (2021) çalışmalarında söz konusu durumun yaşandığını teyit etmişlerdir.

Katılımcılar farklı kültürlerle etkileşimin akran zorbalığına da sebep olduğunu düşünmektedirler. Çağımızda akran çocuklar arasındaki iletişimsizliğin en önemli sonuçlarından biri olan akran zorbalığı, çocukların iletişimini her anlamda olumsuz şekilde etkilemektedir. Linde (1997) çalışmasında Malezya, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'ya yapılan keşif ziyaretleri ve Güney Afrika'daki bir okulda kültürlerarası çatışmaya ilişkin bir örnek olay incelemesiyle çokkültürlü okullardaki kültürlerarası iletişimi değerlendirmiştir. Bu çalışmada elde edilen veriler, kültürlerarası çatışmanın bir sonucu olarak çocukların birbirlerine akran zorbalığı uyguladığını göstermiştir. Aynı şekilde bu çalışmada da katılımcılar kültürlerarası çatışma sürecinde akran zorbalığıyla karşılaştıklarını, bunun okul ortamına olumsuz yansıdığını dile getirmişlerdir.

Chua (2012) çalışmasında kültürlerarası çatışmaların yaratıcılıkları körelttiğini, motivasyon düşüklüğüne ve psikolojik sorunlara yol açtığına dair bulgular elde etmiştir. Bu çalışmada da aynı şekilde öğrencilerin kültürlerarası çatışma sebebiyle psikolojik sorunlar yaşadıkları katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

5.1.7. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumlu Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu yansımaları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar sekiz kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu yansımalarına ilişkin;

- Öğrencilerin kendini ifade etme becerisi gelişir
(Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y2, Y3, Y5, Y6, Y8, Y9),
- Sınıf içi etkileşim artar
(Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Y2, Y4, Y6, Y7, Y10),
- Derse karşı olumlu tutum geliştirir
(Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö9, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6),
- Sınıf içinde demokratik bir ortam oluşur
(Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Y1, Y3, Y7, Y9),
- Ön yargıların değişmesi
(Ö1, Ö6, Ö8, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y8, Y9),
- Öğrencilerde olumlu duygular gelişir
(Ö8, Ö9, Y2, Y3, Y5, Y6, Y7, Y9),
- Öğrenci rol model olabiliyor
(Ö1, Ö6, Ö8, Ö10, Y6)
- Olumlu yönü yoktur
(Y1) şeklinde açıklamışlardır.

Okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmanın sınıf ortamına olumlu yansımalarına yönelik, katılımcılardan alınan görüşlere bakıldığında, önemli bir kısmının; öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerinin gelişeceğini düşündükleri, sınıf içi etkileşimin artması, sınıfta demokratik bir ortamın oluşması gibi hususları sıraladıkları görülmüştür. Kültürlerarası çatışma normal şartlarda olumsuz yönleriyle ön plana çıkmaktadır. Ancak söz konusu çatışmaların çözülmesiyle birlikte, öğrencilerin aynı ortamda uyum içerisinde eğitim görmeleri olanaklıdır.

Ting-Toomey ve Oetzel (2001) kültürlerarası etkileşim sürecinde yaşanabilecek çatışmaların çözümüyle birlikte bireylerde farkındalık duygusunun gelişebileceğini, bu

noktada çatışmaların olumlu duygular yaratabileceğini dile getirmiştir. Özellikle erken çocukluk döneminde iki veya daha fazla farklı kültürden çocuğun aynı ortamda eğitim alması aşamasında, yaşanabilecek sorunları, çocukların anlayabileceği şekilde çözümleyebilmek önemlidir. Bu konuda ebeveynlere ve öğretmenlere büyük görevler düşmektedir (Morgensternova ve Šulova, 2007).

Piipponen ve Karlsson (2019) çalışmasında okullarda kültürlerarası etkileşimi değerlendirmişlerdir. 9-11 yaş aralığındaki çocuklarla yapılan bu çalışmada öğrencilerin kültürlerarası etkileşimi olumlu şekilde algıladıkları, farklı kültürlerle yönelik olumlu bakış açısı geliştirdikleri ve diğer öğrencileri anlamaya çalıştıkları görülmüştür. Bu araştırmada da katılımcılar, öğrencilerin kültürlerarası çatışmaları olumluya çevirdikleri durumlardan bahsetmişler, bu süreçte söz konusu çatışmaların öğrencilerin kendilerini ifade etmesine olumlu katkı sağladığını dile getirmişlerdir.

5.1.8. Okullarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaların Sınıf Ortamına Olumsuz Yansımalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımaları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar sekiz kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımalarına ilişkin;

- Dersin işlenişi bozulmakta
(Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Y1, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7),
- Sınıf içi istenmeyen bir atmosfer oluşur
(Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Y1, Y2, Y3, Y4, Y6, Y7, Y10),
- Sınıf içi etkinliklerde gruplaşmalar
(Ö1, Ö2, Ö3, Ö10, Y1, Y2, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10),
- Öğrencinin ders içi katılımı düşmekte
(Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Y2, Y6, Y8, Y10),
- Öğrenci derse ve öğretmene karşı olumsuz bir tutum sergilemekte
(Ö7, Ö10, Y3, Y4, Y5, Y7, Y10),
- Öğrenci dışlanabiliyor

- (Ö1, Ö3, Ö9, Y2, Y6, Y7, Y8),
- Öğrencinin özgüveni düşmekte
(Ö3, Ö5, Ö6, Ö10, Y2, Y8, Y9),
- Öğretmenleri zorlayabilir
(Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6) şeklinde açıklamışlardır.

Kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumsuz yansımalarına yönelik katılımcı görüşlerine bakıldığında; katılımcıların özellikle dersin işlenişinin bozulması, sınıf içi istenmeyen bir atmosferin oluşması, sınıf içi etkinliklerdeki gruplaşmalar ve ders içi katılımın düşmesinden bahsettikleri görülmüştür. Dolayısıyla katılımcılar söz konusu çatışmaların daha çok, okuldaki derslerin işlenişini olumsuz şekilde etkilemesinden şikayetçidirler.

Toplumda birbirinden farklı birçok grup/topluluk vardır. Bireyler aynı toplumda bile, farklı kriterlere göre farklı şekillerde örgütlenmiş birçok farklı grubun potansiyel üyeleridir. Bu noktada bir araya geldiklerinde anlaşamamaları oldukça normaldir. Bu anlaşamama durumunun çatışma şeklinde yaşanması, farklı kültürlerin bir arada yaşamalarını zorlaştıracaktır (Avruch, 2002). Liu ve arkadaşları (2015) bu durumu farklı kültürden insanların “iş birliği” üzerinden ele alarak anlatmışlardır. Farklı kültürden insanlar bir araya geldiklerinde çatışma söz konusu ise iş birliğinden bahsetmek mümkün olmayacak, dolayısıyla ortam gergin ve karmaşık bir hale bürünecektir. Araştırmamızda da katılımcıların kültürlerarası çatışma ortamı olan sınıflarda söz konusu karmaşa ortamının hâkim olduğunu vurguladıkları görülmüştür.

5.1.9.Öğretmen ve Yöneticilerin Okullarda veya Sınıflarda Yaşanan Kültürlerarası Çatışmaları Nasıl Yönettiğine İlişkin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Okullarda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönetiyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar sekiz kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönettiklerine ilişkin;

- Öğrencilerin kendilerini ifade etmesini sağlıyorum
(Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y9),
- Öğrenciler arasında arabuluculuk yapıyorum

(Ö1, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9),

- Ortak sosyal etkinliklere dahil ediyorum
(Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Y1, Y2),
- Öğrencilerde ortak duygular geliştiriyorum
(Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Y2, Y5, Y9),
- Rehberlik servisine yönlendiriyorum
(Ö2, Ö4, Ö10, Y3, Y7, Y8, Y10),
- Grup çalışmalarına dahil ediyorum
(Ö1, Ö3, Ö10, Y1, Y2),
- Veli ile iletişime geçiyorum
(Y3, Y8, Y10),
- İdareye yönlendiriyorum
(Ö2, Ö4) şeklinde açıklamışlardır.

Katılımcılar eğitim ortamında kültürlerarası çatışmaları ne şekilde yönettiklerine yönelik sorulara; öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini sağlayarak, arabuluculuk yaparak, sosyal etkinliklere dâhil olarak yanıtlarını ilk sıralarda vermişlerdir. Özmen ve Aküzüm (2010) çalışmalarında yönetici görüşlerine göre çatışmaların özellikle öğrencilerin kendilerini doğru ifade edememelerinden kaynaklandığını belirtmişler. Her kültürden öğrenci dil veya diğer unsurlar vasıtası ile kendini doğru şekilde ifade edebildiğinde iletişimin olanaklarını sağlıklı bir biçimde kullanacaktır. Dolayısıyla sağlıklı bir iletişim adına öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam oluşmalıdır. Bu ortamın kurulmasında öğretmenlere ve okul yöneticilerine büyük görevler düşmektedir.

Kültürlerarası çatışmalar genellikle belirsizlik, dil sorunları, kültürel ayrıklıklar, gibi kavramlarla betimlenir. Öğretmen ve okul yöneticileri bu söz konusu olumsuz duygu ve durumları ortadan kaldıracak kanaat önderliğine sahiptirler. Hammer (2005) çalışmasında eğitim ortamının kültürlerarası çatışmayı azaltacak şekilde düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu noktada bilhassa öğretmenler aracılık görevi üstlenmeli ve farklı kültürlerden öğrenciler arasında köprü kurabilmelilerdir. Araştırmamızda katılımcı öğretmen ve yöneticilerin de benzer şekilde bir görüşte oldukları, kültürlerarası çatışmaların yönetilmesinde arabuluculuk görevi üstlenme fikrini benimsedikleri görülmüştür.

5.1.10.Öğretmen ve Yöneticilerin Kültürlerarası Çatışmaları Yönetmeye Yönelik Kendilerini Yeterli Hissetmelerine İlişkin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendinizi yeterli hissediyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar altı kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar yaşanan kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendilerini yeterli hissetmeye ilişkin;

- Evet, Mesleki tecrübelerime dayanarak yeterli hissediyorum (Ö6, Ö8, Ö9, Y1, Y3, Y4, Y6, Y8, Y9, Y10),
- Evet, Çatışma çözme becerileri eğitimi aldım (Ö3, Ö4, Ö8, Y2, Y6),
- Evet, Çok kültürlü bir bölgede yetiştim (Ö1, Ö3, Y2, Y4),
- Hayır, Bazı kültürlerle karşı taraflı davrandığım oluyor (Ö1, Ö2, Ö10, Y1, Y7),
- Hayır, Yeterli hissetmiyorum (Ö2, Ö5, Ö7, Y5),
- Hayır, Konuyla ilgili eğitim almadım (Ö2, Ö10, Y1) şeklinde açıklamışlardır.

Öğretmen ve okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaya yönelik olarak kendilerini yeterli hissedip hissetmemelerine yönelik soru yöneltilmiş, katılımcıların büyük bir kısmı bu soruya; mesleki tecrübelerine dayanarak kendisini yeterli hissettiği yönünde yanıtlar vermiştir. Öğretmen veya okul yöneticilerinin kültürlerarası çatışmaları çözme becerisine sahip olması önemli bir konudur. Bu yüzden bu çalışma için yapılan ön araştırmalarda da aynı şekilde bu beceriye sahip kişilerin kültürlerarası etkileşimlerinin yüksek olduğu ve sorunların çözümü konusunda başarılı olduklarına dair literatür örnekleri sunulmuştur.

Lahdenperä (2006) çalışmasında öğretmenlerle ve okul yöneticileriyle yaptığı görüşmelerde onların kültürlerarası çatışmaların çözümü konusunda belli bir yetkinliğe sahip olduklarını kanıtlamış ve bu yetkinlikle, söz konusu eğitim ortamındaki sorunların

çözümlendiğini ifade etmiştir. (Rubenfeld ve Clement (2012) çalışmalarında kültürlerarasıcılık davranışları ile kültürlerarası yeterlilik arasındaki ilişkiyi araştırmış, söz konusu çalışmada çatışmaları çözmekte beceri sahibi olan kişilerin kültürlerarası iş birliğini kolaylaştırdığını ve yeterlilik sahibi kişiler olduğunu belirlemiştir. Öğretmen ve okul yöneticilerinin bu tür becerilere sahip olması, çocuk ve gençlerin eğitimi adına önemlidir. Zira okulda yaşanan veya yaşanabilecek olan her türlü kültürel farklılığa dayalı sorunun çözümü adına bu beceriye sahip eğitimcilerin harekete geçmesi, eğitimin hedeflerine ulaşmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada katılımcıların da kendilerini bu anlamda beceri sahibi olarak tarif etmeleri eğitimin hedefleri adına önemli bir gelişmedir.

5.1.11.Öğretmen ve Yöneticilerin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Öğretmenlere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere neler önerirsiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar sekiz kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere yönelik önerilerini;

- Öğrencilere karşı eşit davranmak
(Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Y1, Y2, Y7, Y9),
- Farklı kültürlerle karşı tutumlarını gözden geçirebilirler
(Ö1, Ö3, Ö6, Ö10, Y2, Y4, Y9),
- Farklı kültürlerle ilgili bilgi edinebilirler
(Ö1, Ö2, Ö6, Ö9, Y2, Y9),
- Aile ile iş birliğini artırabilirler
(Ö8, Y3, Y5, Y8, Y10),
- Seminerlere ve Hizmet içi eğitimlere katılmak
(Ö2, Ö7, Y1, Y8),
- Öğrencilerin kendi kültürlerini tanıtmalarına olanak vermek
(Ö2, Ö9, Y2, Y9),
- Kültür gezileri yapmak
(Ö2, Y8),
- Otoriter olmalılar

(Y4) şeklinde açıklamışlardır.

Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere sunulan önerilere bakıldığında, eğitimcilerin öncelikle öğrencilere eşit davranmayı, farklı kültürlerle karşı tutumlarını gözden geçirmeyi ve farklı kültürlerle dair bilgi edinmeyi önerdikleri görülmüştür.

Kültürlerarası çatışmaların önlenmesinde eşit muamele daima önemlidir. İki farklı kültürün bir araya geldiğinde birbirlerine bir hiyerarşik kaygıyla hitap etmeleri söz konusu iletişimi imkânsız kılacaktır. Zira her kültür kendine özeldir. Bu nedenle hiçbir kültürün birbirinden farklı ve üstün bir konumda olduğundan söz edilemez. Söz konusu kültürel üstünlükten ziyade, kültürün maddi ve manevi unsurlarıyla yarattığı zenginlik söz konusu olabilir ki, bu da kişilerin karar verecekleri bir değerlendirme ölçütü olmayacaktır (Brzezinski, 2005).

Demokratik ortam öncelikle okullarda başlamalıdır. Öğrenciler eğitim dönemlerinde örnek aldıkları öğretmenler ve yöneticilerden eşit muamele görerek bunu içselleştirmeli ve diğer insanlara uygulamalıdır. Bu sadece kültürlerarası farklılıklar üzerinden değil, aynı zamanda her türlü konuda kendini göstermelidir. Kültürlerarası farklılıklar göz önüne alınarak bir öğrenci diğer bir öğrenciden daha üstün tutulamaz ve bu muamele eğitimde sürdürülemez (Cohen, 1990). Bu noktada bu çalışmada katılımcıların öğrencilere yönelik eşit muameleyi savunması anlaşılabilir.

5.1.12.Öğretmen ve Yöneticilerin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin Yöneticilere Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için yöneticilere neler önerirsiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar yedi kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için yöneticilere yönelik önerilerini;

- Okul içi ortak bir anlayışın ve iş birliğinin oluşması sağlamak (Ö5, Ö6, Ö8, Y1, Y3, Y5, Y6, Y8, Y9, Y10),

- Okul-Aile iş birliğini arttırmak
(Ö1, Ö2, Y1, Y2, Y4, Y6, Y7, Y8, Y10),
- Etkili bir oryantasyon çalışması yapılmalı
(Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Y8),
- Çatışmaların kaynaklarını bulup çözüm bulmak
(Ö3, Ö5, Ö9, Y1, Y2, Y7),
- Öğrencilere karşı ön yargılı davranılmamalı
(Ö4, Ö6, Ö9, Ö10, Y7, Y9),
- Kültürel farklılıkları tanıtmaya yönelik etkinlikler yapılabilir
(Ö4, Ö7, Ö9),
- Okullarda kültürel farklılıklarla ilgili yürütülen çalışmaların takibini sağlamak
(Ö8, Y5) şeklinde açıklamışlardır.

Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için yöneticilere yönelik sunulan önerilere bakıldığında, ilk sıralarda; okul içi iş birliğinin, okul-aile iş birliğinin, etkili oryantasyon programı yapmanın ön plana çıktığı görülmektedir.

Exposito ve arkadaşlarının (2014) çalışmalarında eğitim ortamında kültüre dayalı problemlerin çözümü adına iş birliğinin öneminden bahsetmişlerdir. Öğretmenler, okul yöneticileri ve aileler, öğrencilerin sağlıklı şekilde eğitim alabilmeleri adına onların okul ve ev ortamındaki süreçlerinde iş birliği yapmalıdırlar. Kültüre dayalı imaj ve muamelelerin düzenlenmesinde de söz konusu iş birliğinin önemi büyüktür. Öğrenciler kendilerinden farklı kültürde olan diğer öğrencilere saygı duymayı ancak hem okul hem de ev ortamındaki ortak olumlu davranışlar üzerinden öğreneceklerdir.

İncelenen alanyazın araştırmalarında da görüldüğü gibi, öğrenciler her ne kadar okullarda diğer kültürlerle saygı duymayı öğrenseler de aile ortamında bu davranışın pekiştirilmesi ve alışkanlık haline getirilmesi önemlidir; ancak özellikle kapalı toplumlarda kültürlerarası etkileşim olanağı sınırlı olduğu için diğer kültürleri tanımaya yönelik yeterli bilinç yoktur. Bu durumda aileler ister istemez çocuklara kültürel farklılıklara saygı duyma noktasında katkı sağlayacak alışkanlıklar kazandıramazlar. Bu da çocukların okulda öğrendiklerini kendi yaşamlarına adapte etmesi konusunda yeterli olmayacaktır (Docherty, 2001).

5.1.13.Öğretmen ve Yöneticilerin Okullarda Kültürlerarası Çatışmaları Etkili Bir Şekilde Yönetmek İçin İlçe/İl/Merkez (Karar Alıcılara) Yönelik Önerilerine İlişkin Görüşlerine İlişkin Tartışma

Çalışmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin, “Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için ilçe/il/merkez (karar alıcılara) neler önerirsiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar dokuz kod altında ele alınmıştır. Katılımcılar okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için ilçe/il/merkez (karar alıcılara) yönelik önerilerini;

- Oryantasyon çalışmalarına yer vermek
(Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö10, Y2, Y3, Y6, Y7, Y9),
- Dil kurslarını yaygınlaştırmak
(Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö10, Y2, Y8, Y9),
- Öğretmenlere yönelik hizmet içi çalışmalar hazırlamak
(Ö2, Ö9, Y1, Y2, Y4, Y7, Y8, Y10),
- Uygulanan projelerin verimliliğinin artırılması
(Ö2, Ö4, Ö8, Y1, Y2, Y7),
- Okullara tercüman desteğinin sağlanması
(Ö7, Y4, Y5, Y6, Y8),
- Müfredatta kültürel farklılıklara yer verilmeli
(Ö1, Ö7, Y2, Y4, Y10),
- Kültürel farklılıklarla ilgili sosyal medya hesaplarının ve kitle iletişim araçlarının kullanımı
(Y1, Y3, Y10),
- Denklik belgelerinin revize edilmesi
(Y1, Y2),
- Yaz kurslarına ders dışı etkinliklere yer vermek
(Ö1, Y1) şeklinde açıklamışlardır.

Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için ilçe/il/merkez (karar alıcılara) yönelik önerilere bakıldığında, katılımcıların; oryantasyon çalışmaları yapılmasını,

dil kursları verilmesini, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin artırılmasını ilk sırada belirttikleri görülmüştür.

Kültürlerarası çatışmaları yönetme konusunda eğitim kurumlarında uygulanacak olan oryantasyon çalışmaları önemlidir. Zira bu çalışmalar öğrencilerin eğitim ortamına adapte olmasını sağlayacaktır. Bu çalışmaların uzun vadede eğitim politikaları olarak uygulanması, farklı kültürlerden öğrencilerin bir arada eğitim görmelerini kolaylaştıracaktır (Hüpping ve Bükler, 2014).

Özellikle bir ülkede göçmen olarak yaşayan öğrencilerin yerli öğrencilere adaptasyonu önemlidir. Bu konuda dilden kaynaklanan yetersizliklerin aşılması adına dil kursları açılmalıdır. Bu kurslara katılan öğrencilere sadece teorik içerikler sunulmamalı, aynı zamanda yaşlılarıyla rahat anlaşabilecekleri şekilde hem eğitici hem de eğlenceli biçimde dil eğitimi verilmelidir (Eller, 1999).

Bu araştırmada öğretmenlerin kültürlerarası çatışmaları çözebilmek adına hizmet içi eğitim almalarını savunan öneriler de mevcuttur. Öğretmenlerin eğitim ortamında öğrencilerle birebir iletişim kuran en önemli kişiler olmalarından kaynaklı olarak bu eğitime önem verilmelidir. Öncelikle öğretmenin olası kültürel önyargıları kırılmalı, ardından söz konusu çatışmaların yaşanması durumunda bunları çözmek adına ne gibi stratejiler uygulayacakları öğretilmelidir (Martin ve Nakayama, 2013).

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlar doğrultusunda uygulamacılara ve araştırmacılara yönelik öneriler yer almıştır.

5.2.1 Uygulamacılara Yönelik Öneriler

- Kültürlerarası eğitim ve yönetimin, sadece ders kitaplarına kültürel öğeler eklemek ya da farklı kültürlerin önemli günlerini kutlamaktan ibaret kalmamalı ve eğitim sisteminin kültürlerarası eğitime göre baştan düzenlenmesi gerektiğinin farkında olunması sağlanabilir.

- Eğitim fakültelerine kültürlerarası eğitim ve kültürlerarası eğitim yönetimine dair derslerin koyulmasına ek olarak, öğretmen adaylarının kendilerini farklılıklara açıklık konusunda geliştirmelerini sağlayacak eğitim ve uygulamalardan geçmelerine imkân verilmeli böylece öğretmen adaylarına kültürlerarası birliktelik bilinci oluşturulabilir.
- Öğretmen adaylarının kültürlerarası sınıf yönetimine ilişkin bilgi, beceri ve deneyim kazanması için kültürel farklılığın yoğun olduğu okullarda staj yaparak kültürlerarası eğitim ve sınıf yönetimine dair deneyim kazanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.
- Okul yöneticilerinin kültürel farklılığın yoğun olduğu okullardaki yönetimi başarıyla gerçekleştirebilmesi için hem lisans eğitiminde kültürlerarası eğitime yönelik eğitim görmüş olması, hem de eğitim yönetimine yönelik yüksek lisans eğitimi alarak kendini eğitim yönetimi alanında geliştirmesinin büyük ölçüde önemli olduğu düşünülmektedir.
- Kültürlerarası eğitim ve yönetim faaliyetlerinin okul ve sınıf ortamında oluşturduğu kolaylıkların yanında zorlukları da olduğu bilinmektedir. Bu konuda öğretmen ve okul yöneticilerinin, karşılaşılabilecek olumsuzlukları etkili bir şekilde yönetebilmek için gerekli eğitimi görmüş ve kendilerini sosyal ve kültürel alanda geliştirmiş olmaları gerekmektedir. Kazandırılan bilgi ve becerilerin küçük yaştan itibaren edinildiğinde daha etkili olabilir. Tüm toplumun kültürel farklılığa evrilmesi için gerekli eğitimsel, siyasi ve hukuki adımların atılması gerekmektedir.
- Kültürel arası eğitim ve yönetim uygulamasına sahip ülkelerin müfredatları, ders programları, öğretim materyalleri, uygulama ve etkinlikleri, öğretmen yetiştirme programları gibi eğitim-öğretim sistemlerinin işleyişi derinlemesine incelenerek, ülkemize bu sistemin uyarlanması için uzmanların görüşleri de alınarak ülkemizin tarihi, sosyolojik ve ekonomik sistemine uygun bir biçimde çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Kültürel arası farklılığın bilincine sahip olan insanlar yetiştirmek için sadece eğitimsel ve yönetsel faaliyetlerin yeterli olmadığının farkında olarak, gündelik yaşamda insanların sosyal ve siyasi özgürlüklerinin korunması için gerekli politik ve hukuki adımlar atılabilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu bölümde konuya ilişkin çalışmalar yapacak araştırmacılara yönelik öneriler yer almaktadır.

- Bu çalışma sadece İstanbul ili Zeytinburnu ili için sınırlı kalmıştır. Kültürel farklılıkların daha yoğun olduğu bölgelerde görev yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşleri alınabilir.
- Bu çalışma sadece okullarda görev yapan öğretmen ve okul yöneticileriyle sınırlı kalmıştır. Konuya ilişkin il/ilçe merkez örgütlerde görev yapan yöneticilerin görüşleri alınarak bir çalışma yapılabilir.
- Bu çalışma sadece okullarda görev yapan öğretmen ve okul yöneticileriyle sınırlı kalmıştır. Konuya ilişkin çocukları çok kültürlü okullarda eğitim gören velilerin de görüşleri alınarak bir çalışma yapılabilir.
- Bu çalışma sırasında nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup katılımcıların öğretmen ve yöneticilerin okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmalara ilişkin görüşleri yaş, cinsiyet, mesleki kıdem ve okuldaki kıdemi gibi değişkenlere bağlı olarak incelenmemiştir. Konuya ilişkin değişkenlerin ayrıntılı incelendiği nicel bir çalışma yapılabilir.
- Eğitim fakültelerinde kültürlerarası çatışmalar konusu ile ilgili nasıl çalışmalar ve eğitimler verilebileceğine ilişkin çalışmalar yapılabilir.
- Kültürlerarası çatışmalar yaşayan öğrencilere yönelik bir çatışma çözme programı hazırlanıp, bu çalışmanın etkililiğine yönelik bir çalışma yapılabilir.
- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan çok kültürlü eğitim ve kültürlerarası eğitimle ilgili projelerin etkililiğine yönelik bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (1996). *Çağdaş Örgütlerde İnsan Kaynağının Personel Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ahmed, A. H.; Hamed, O. A. O. ve Gocheva, S. (2020). Intercultural Conflict and Experiences of International Students in Turkey. *Open Education Studies*, 2(1), 202–213
- Akgemici, T., Çelik, A. ve Şimşek, M.Ş. (2015). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, Ankara: Eğitim Yayınları.
- Aksoy Arıkan, R. (2021). Kimlik ve Kültür. *Eurasian Conference On Language & Social Sciences*, 533-543
- Al-Issa, A. (2005). When The West Teaches The East: Analyzing Intercultural Conflict In The Classroom. *Intercultural Communication Studies*, 4(1), 149-168
- Alanay, H. ve Aydın, H. (2016). Multicultural education: The challenges and attitudes of undergraduate students in Turkey. *Eğitim ve Bilim*, 41(184), 1-10
- Arslan, S. (2014). Çokkültürlü toplumlarda vatandaşlık eğitimine yönelik öğretmen ve öğrenci düşüncelerinin incelenmesi. (Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi)
- Asunakutlu, T., Safran, B. (2004). Kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmalara yönelik bir araştırma: Marmaris Turizm Sektörü Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 1-10
- Asutay, H. (2007). *Dil Kültür ve Eğitim*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Avrunch, K. (2002). Cross-Cultural Conflict, <https://www.nottingham.ac.uk/research/groups/ctccs/projects/translating-cultures/documents/journals/cross-cultural-conflict.pdf> (Erişim Tarihi: 19.12.2023)

Aydın, H. (2013). *Dünyada ve Türkiye’de Çokkültürlü Eğitim Tartışmaları ve Uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayınları.

Aydın, H. (2006). Eleştirel aklın ışığında postmodernizm temel dayanakları ve eğitim felsefesi. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*. 1(1), 1-10

Aydın, M. (2014). *Toplum, Kültür ve Eğitim*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Balı, A. Ş. (2001). Çokkültürlülük ve Sosyal Adalet "Öteki" İle Barış İçinde Yaşamak. Konya: Çizgi Kitabevi.

Baiutti, M. (2016). Developing and Assessing Intercultural Competence during a Mobility Programme for Pupils in Upper Secondary School: The Intercultura Assessment Protocol. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 33(1), 1-18

Banks, J. A. (1993). Multicultural Education: Historical Development, Dimensions, and Practice. *Review of Research in Education*, 19, 3–49.

Banks, J. A. (2004). *Diversity and Citizenship Education - Global Perspectives*. Birleşik Krallık: John Wiley & Sons.

Banks, J., A., (2009). *The Routledge International Companion to Multicultural Education*. Birleşik Krallık: Routledge Press.

Banks, J.A. (2014). *Çokkültürlü Eğitime Giriş*. Çev. H. Aydın, Ankara: Anı Yayıncılık.

Banks, J. A. ve Banks, C.A. M. (2019). *Multicultural education: Issues and perspectives*. Birleşik Krallık: John Wiley & Sons.

Barrett, M.D. (2013). *Interculturalism And Multiculturalism: Similarities And Differences*. Strasbourg: Council of Europe Publishing

Başbay, A., Bektaş, Y. (2010). Çokkültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152), 1-10

Brzezinski, Z. (2005). *Büyük Satranç Tahtası*, İstanbul: İnkılap Yayınları.

Buzan, B.; Jones, C. ve Little, R. (1993). *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism*, New York: Columbia University Press.

Chiper, S. (2015). Intercultural Communication in Business Schools: What we can Teach and how we can Evaluate. *Procedia Economics and Finance*, 20(1), 119-124

Christensen, L.B., Johson, R.B. ve Turner, L.A. (2015). *Araştırma Yöntemleri, Desen ve Analiz*. Ankara: Anı Yayınları.

Chua, R. (2012). The Costs of Ambient Cultural Disharmony: Indirect Intercultural Conflicts in Social Environment Undermine Creativity. *Academy of Management Journal*, 56(6), 1-10

Cırık, İ. (2008). Çok Kültürlü Eğitim ve Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 27- 40.

Cohen R. (1990). *Culture and Conflict in Egyptian-Israeli Relations: A Dialogue of the Deaf*, Bloomington, IN: Indiana University Press

Coşkun, H. (2016). *Kültürlerarası Eğitim - Türkiye ve Almanya Örneği*. Ankara: Konrad-Adenauer-Stiftung Yayıncılık.

Creswell, J.W. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çelebi, M. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Çoban, A. E., Karaman, N.G. ve Doğan, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açısının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 125-131.

Çoban, R., (2017). “Çatışma Çözme Eğitiminin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözümleme Stratejileri Üzerine Etkisi”. Ed. S. Erkan ve A. Kaya, *Deneyisel Olarak Sınanmış Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları I*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Dilmen, N., E. ve Öğüt, S. (2010). Sosyalleşmenin Yeni Yüzü: Sosyal Paylaşım Ağları. Marmara Üniversitesi Yeni Medya ve Etkileşim Konferansı Bildirgesi, 1-10

Dinar Dizdar, T. (2021). İç Göç ve Kùltürler Arası İletişimde Çatışma; Bir Başkadır Dizisi Göstergebilimsel Analizi. *Egemia Ege Üniversitesi İletişim Fakùltesi Medya Ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (8), 48-71.

Doğın, B. (2007). *Örgüt Kùltürü*. İstanbul: Beta Yayınları

Doğın, İ. (2018). *Eğitim Sosyolojisi- Kavramlar ve Sorunlar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Docherty J. S. (2001). *Learning Lessons from Waco: When the Parties Bring their Gods to the Negotiation Table*, Syracuse, NY: Syracuse University Press

Doytcheva, M. (2020). *Çokkùltürlülük*. Çev. T.A. Onmuş, Ankara: İletişim Yayınları.

Eller J. D. (1999). *From Culture to Ethnicity to Conflict: An Anthropological Perspective on International Conflict*, MI: University of Michigan Press.

Erden, M. (2017). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erdem, M. ve Akman, Y. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi

Erdoğan, İ. (1994). *İşletmelerde Davranış*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakùltesi

Eren, E. (2006). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık

Ergin, D. Y. ve Ermeğın, B. (2011) Çok Kùltürlülük ve Sosyal Uyum. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27(29), 1754-1761

Ertürk, M. (2013). *İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon*. İstanbul: Beta Yayıncılık

Exposito, J.; Olmedo, E.; Pegalajar, M. Ve Tome, M. (2014). Pseudo-conflicts in Intercultural ESO (Mandatory Secondary Education) Classroom from the Point of View of Students and Teachers. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 132(1), 100-106

Fisher, R. (2000). *Working with conflict: skills and strategies for action*. New York: Zed Books.

Gay, G. (1994). *At The Essence of Learning: Multicultural Education*. Indiana: Kappa Delta Pi.

Gay, G. (2014). *Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim – Teori, Araştırma ve Uygulama*. Çev. H. Aydın, Ankara: Anı Yayıncılık.

Glasser, W. (1990). *The Quality School*. Newyork Harper-Row Publishers

Gordon, T. (2005). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. Çev. S. Karakale, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Gorski, P. (1995). A course in race and ethnicity. Language pf closet racism. <http://curry.eduschool.virginia.edu/go/multicultural/langofracism2.html>. (Erişim Tarihi: 24.12.2023)

Grothe, T. (2020). Characteristics of Intercultural Conflict. [https://socialsci.libretexts.org/Courses/Butte_College/Exploring_Intercultural_Communication_\(Grothe\)/08%3A_Intercultural_Conflict/8.01%3A_Characteristics_of_Intercultural_Conflict](https://socialsci.libretexts.org/Courses/Butte_College/Exploring_Intercultural_Communication_(Grothe)/08%3A_Intercultural_Conflict/8.01%3A_Characteristics_of_Intercultural_Conflict) (Erişim Tarihi: 19.12.2023)

Guiso, L., Paola, S. ve Luigi, Z. (2006). Does Culture Affect Economic Outcomes? *Journal of Economic Perspectives*, 20 (2), 23-48

Gümüşeli, A.İ. (1994). *İzmir Ortaöğretim Okulları Yöneticilerinin Öğretmenler ile Aralarındaki Çatışmaları Yönetme Biçimleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Gündoğdu, R., Karataş, Z. ve Yavuzer, Y. (2011). Eğitim fakültesi öğrencilerinin çatışma çözme becerilerinin ve kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Education Sciences* 6(1), 341-361

Gürbüz, S. ve Aydın, B. O. (2016). Göçmenlerin Kültürler Arası Ortamda Kişilerarası Çatışma Pratikleri ve Çözüm Stratejileri. *2nd International Congress on Applied Sciences : Migration, Poverty and Employment - UUBK'2016*. Konya, 275-280

Güvenç, B. (2002). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*. Amerika Birleşik Devletleri: Anchor Press.

Hammer, M. R. (2005). The Intercultural Conflict Style Inventory: A conceptual framework and measure of intercultural conflict resolution approaches. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 675-695

Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. Amerika Birleşik Devletleri: SAGE Publications.

Hofstede, G. (2010). The GLOBE debate: Back to relevance. *Journal of International Business Studies*, 41(1), 1339-1346

Hofstede, G., Hofstede, G. J. ve Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*, Amerika Birleşik Devletleri: McGraw Hill LLC.

Hüpping, B. ve Büker, P. (2014). The development of intercultural pedagogy and its influences on primary schools: conclusions and perspectives. *Intercultural Education*, 25(1), 1-13

James, M. (2008). *Interculturalism: Theory and Policy*, Interculturality Special Initiative. London: The Baring Foundation.

Janebova, E. (2010). *Interkulturní komunikace ve škole*. Praha: Fortuna

Jankurová, A. ve Kazanský, R. (2015). Intercultural Conflicts Within International Relations, *SGEM 2015 International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts*, 1-9

Johnson, D.W. ve Johnson, R.T., (1997). The impact of conflict resolution training in middle school students. *Journal Of Social Psychology*, 137, 11-21.

Johnson, D.W. ve Johnson, R.T. (2004). Implementing the “teaching students to be peacemakers program. *Theory into Practice*, 43, 68-79

Johnson, D. W. (2006). Teaching Students to Manage Intercultural Conflicts Constructively. *European Journal Of Intercultural Studies*, 9(2), 155-163

Kartarı, A. (2022). *Kültür, Farklılık ve İletişim – Kültürlerarası İletişimin Kavramsal Dayanakları*. İstanbul: İletişim Yayıncılık

Karip, E. (2015). *Çatışma Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

Keval, H. (2014). From 'Multiculturalism' to 'Interculturalism' - A commentary on the Impact of De-racing and De-classing the Debate. *New Diversities*, 16(2), 125-139

Kılıçoğlu, G. (2015). Çokkültürlü eğitim ve öğretim yeterliğine ilişkin teorik bir çözümleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, Cilt:6, Sayı:11, 79-102 s.

Kirişçi, A. (2010). *Öğretmenlerin Kültürel Değerleri ve Çatışma Yaklaşımları*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Koca, F. ve Şimşek, A. (2011). Liselerde Kültürler Arası Bir Uygulama Örneği Olarak Kanada Programı: Tarih Dersleri Üzerine Öğrenci Görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 155-187.

Koyuncu, A. G. ve Chipindu, R. D. (2019). How Cultural Differences Influence Conflict Within an Organization: A Case Study of Near East University. *International Journal of Organizational Leadership* 8(1), 112-128

Lahdenperä, P. (2006). Intercultural Leadership in School Environments. *Intercultural Leadership in School Environments*, 1(1), 1-14

Leszczensky, L. (2018). Young immigrants' host country identification and their friendships with natives: Does relative group size matter?. *Social Science Research*, 70(1), 163-175

Linde, C. V. D. (1997). Intercultural communication within multicultural schools: educational management insights. *Project Innovation Austin*, 118(2), 191-210

Liu, S.;Volčič, Z. ve Gallois, C. (2015). *Introducing Intercultural Communication*. New York: SAGE Publications

Lukešová, M. (2015).The analysis of intercultural conflicts between students of tertiary education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*,174 (1), 1457 – 1464

Mahon, J. (2009). Conflict style and cultural understanding among teachers in the western United States: Exploring relationships. [International Journal of Intercultural Relations](#), 33(1), 46-56

- Mansouri, F. ve Jenkins, L. (2010). Schools as sites of race relations and intercultural tension. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, 35(7), 93-108
- March, J. G., Simon, H. A. ve Guetzkow, H. S. (1975) *Örgütler*. Çev. Ö. Bozkurt ve O. Onaran, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayıncılık.
- Martin, J. N. ve Nakayama, T. K. (2013). *Intercultural communication in contexts*. Singapore: McGraw-hill
- Martincova, J. ve Lukešová, M. (2015). Critical Thinking as a Tool for Managing Intercultural Conflicts. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 171(1), 1255-1264
- Mato, D. (2016). Indigenous People in Latin America: Movements and Universities. Achievements, Challenges, and Intercultural Conflicts. *Journal of Intercultural Studies*, 37(3), 211-233
- Maurer, R. E. (1991). *Managing conflict: tactics for school administrators*. Boston: Allyn and Bacon.
- Mercan, N. (2016). *İşletmelerde kültürler arası yönetim ve kültürel zekâ (kültürler arası farklılık eğitim modeli)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Moran, R.T., Harris, P.R. ve Moran, S. (2010). *Managing Cultural Differences*. London: Taylor& Francis.
- Morgensternova, M. ve Šulova, L. (2007). *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum.
- Mrekajova, Eva (2018). *Bir Yabancı Karşısında: Etkili Kültürlerarası Etkileşim İmkânlarının Değerlendirilmesi (Bursa Uludağ Üniversitesi Örneği)*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Nohl, A. M. (2009). *Kültürlerarası Pedagoji*. Çev. R.N. Somel, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Oğuzkan, A.F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.

Okech, J. E. A.; Pimpleton Gray, A. M.; Vannatta, R. ve Champe, J. (2016). Intercultural Conflict In Groups. *The Journal for Specialists in Group Work*, 41(4), 350-369

Öksüz, Y. Ve Güven, E. (2012). Farklılıklara saygı ölçeği (FSÖ) geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 5(5), 457-473.

Öner, U., (2004). *Çatışma Çözme ve Arabuluculuk Eğitimi*. “İlköğretimde Rehberlik”. Ed. Yıldız Kuzgun, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özdemir, N. (2018). Okullarda öğretmenlerin yaşadığı çatışma ve çatışma yönetim stilleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42(2), 93-116.

Özmen, F. ve Aküzüm, C. (2010). Okulların Kültürel Yapısı İçinde Çatışmalara Bakış Açısı ve Çatışma Çözümünde Okul Yöneticilerinin Liderlik Davranışları. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 2(2), 65-75

Özmen, F. ve Aküzüm, C. (2013). Okul Ortamında Kültürel Farklılıklardan Kaynaklanan Çatışmalar ve Çatışma Yönetimi Yaklaşımları-Alipaşa İlköğretim Okulu Örneği. *NWSA-Education Sciences*, 8(4), 441-459

Parekh, F. (2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek, Kültürel Çeşitlilik ve Siyasi Teori*. Çev. B. Tanrıseven, Ankara: Phoenix Yayınları.

Parekh, L. (2004). Multiculturalism Is Sometimes Taken To Mean That Different Cultural Communities Should Live Their Own Of Life In A Self-Contained Manner. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3600791.stm (Erişim Tarihi: 11.11.2023)

Polat, S. (2012). Okul Müdürlerinin Çok Kültürlülüğe İlişkin Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(42), 334-343.

Polat, S. ve Metin, M. A. (2012). The Relationship Between the Teachers' Intercultural Competence Levels and the Strategy of Solving Conflicts. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46(1), 1961 – 1968

Pondy, Louis R. (1967) Organizational conflict: concepts and models, *Administrative Science Quarterly*, 12(1), 296–320

Rahim, M. A. (1992). *Managing Conflict in Organizations*. New York: Praeger

Ramayan S. K., Abu Bakar I. A., Sangaran Kutty V. S. ve Rosa K. K. (2020). Causes of Intercultural Conflict and its Management Styles Among Students in Sunway University. *Ideology Journal*, 5(2), 199-214

Roiha, A. ve Sommier, M. (2021). Exploring teachers' perceptions and practices of intercultural education in an international school. *Intercultural Education*, 32(4), 446-463

Ross M. H. (1997). "Culture and identity in comparative political analysis". *Comparative Politics: Rationality, Culture, and Structure*, Ed. M. Lichbach and A. Zuckerman, pp. 42–80. New York: Cambridge University

Rubinfeld, S. ve Clement, R. (2012). Intercultural Conflict and Mediation: An Intergroup Perspective. *Language Learning*, 62(4), 1205-1230

Savva, M. (2016). The personal struggles of 'national' educators working in 'international' schools: an intercultural perspective. *Globalisation, Societies and Education*, 15(5), 576-589

Schrumpf, F., Crawford, D.K. ve Bodine, R.J., (2007). *Okulda Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuk*. Çev. G. Akbalık ve D. Karaduman, Ankara: İmge Kitabevi.

Seanström, N.L.P ve Weissmann, M.S. (2005). *Conflict, Conflict Prevention and Conflict Management and Beyond: A Conceptual Exploration*, Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Programme, Washington, DC and Nacka.

Shupe, E. I. (2007). Clashing Cultures: A Model of International Student Conflict. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38(6), 1-10

Sorrell, K. ve Nakagawa, G. (2007). Intercultural Communication Praxis and the Struggle for Social Responsibility and Social Justice, *Swartz*, 1(1), 1-17

Şahin, İ. (2004). Postmodern Çağ ve Hümanist eğitim. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

Şahin, A. (2010). Örgüt Kültürü-Yönetim İlişkisi ve Yönetmel Etkinlik. *Maliye Dergisi*, 159(2), 21-35

Şişman, M. (2002). *Öğretim Liderliği*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

TDK (Türk Dil Kurumu- 2023). Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>(Erişim tarihi: 15.02.2023).

Temel, A. B. (2008). Kültürlerarası (Çok Kültürlü) Hemşirelik Eğitimi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 92-101

Ting-Toomey, S., Yee-Jung, K.K., Shapiro, R.B., Garcia, W., Wright, T.J., and Oetzel, J.G., (2000). Ethnic/Cultural Identity Saliency and Conflict Styles in Four US Ethnic Groups. *International Journal of Intercultural Relations*, 24 (1),47-81.

Ting-Toomey, S., & Oetzel, J. (2001). *Managing intercultural conflict effectively*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

Ting-Toomey, S. (2009). "Intercultural conflict competence as a facet of intercultural competence development". *The Sage Handbook of Intercultural Competence*. CA: SAGE.

Turner B. S. (2014). *Klasik Sosyoloji*. Çev. İ. Çetin. İstanbul: İletişim Yayınları.

UNESCO (1982). *UNESCO World Conference On Cultural Policies: Final Report*. Paris.

Walton, J. ve Paradies, Y. (2015). Centre for Citizenship and Globalisation, Deakin University, 28(2), 216-237

Wilson-Daily, A. E.; Kemmelmeier, M. ve Prats, J. (2018). Intergroup contact versus conflict in Catalan high schools: A multilevel analysis of adolescent attitudes toward immigration and diversity. *International Journal of Intercultural Relations*, 64(1), 12-28

Wyk,J.-A. V. (1997).The Intercultural Culture of Schools: Problems and Challenges for a Post-Apartheid South Africa. *Education in a New South Africa: The Crises of Conflict, the Challenges of Change (Autumn, 1997)*,66(4), 539-544

Yazıcı S., Başol G. ve Toprak, G. (2009). Öğretmenlerin Çokkültürlü Eğitim Tutumları: Bir Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(37), 11-14.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ying, Y.W. ve Han, M. (2010). The Longitudinal Effect of Intergenerational Gap in Acculturation on Conflict and Mental Health in Southeast Asian American Adolescents, *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(1), 61-66

Zorel, F.İ. (2014). *Kültürlerarası Eğitim*. Konya: Eğitim Kitabevi.

EKLER

EK-1: GÖRÜŞME SORULARI

Görevi	Öğretmen () Müdür Yar. () Okul Müdürü ()
Yaş	
Cinsiyet	
Branş	
Mesleki Kıdemi	
Okuldaki Kıdemi	

1. Size göre okulunuzdaki kültürel farklılıkların boyutu nedir?
2. Size göre okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumlu etkileri nelerdir?
3. Size göre okullarda farklı kültürlerden öğrencilerin bulunmasının olumsuz etkileri nelerdir?
4. Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların kaynakları nelerdir?
5. Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların okul ortamına olumlu/olumsuz yansımaları nelerdir?
6. Size göre okullarda yaşanan kültürlerarası çatışmaların sınıf ortamına olumlu/olumsuz yansımaları nelerdir?
7. Okulda veya sınıflarda yaşanan kültürlerarası çatışmaları nasıl yönetiyorsunuz?
8. Kültürlerarası çatışmaları yönetmeye yönelik kendinizi yeterli hissediyor musunuz?
 - Eğer cevap evet ise size göre bu çatışmaları yönetirken kendinizi yetersiz hissetmenizin sebepleri nelerdir?
9. Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için öğretmenlere neler önerirsiniz?
10. Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için okul yöneticilerine neler önerirsiniz?
11. Okullarda kültürlerarası çatışmaları etkili bir şekilde yönetmek için il/ilçe/merkez örgüte (karar alıcılara) neler önerirsiniz?